

ผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย”
ของเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2547

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์

ชื่อเรื่อง

ผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย”
ของเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

โดย

ภัทรภรณ์ คีลลิต

พิจารณาเห็นชอบโดย

ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์)

วันที่ 13 เดือน ๗ พ.ศ. 2547

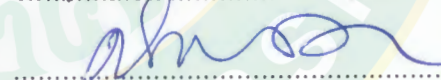
กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ นครเรศ รังควัด)

วันที่ 13 เดือน ๗ พ.ศ. 2547

กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์สามารถ ศรีจันทังค์)

วันที่ 13 เดือน ๗ พ.ศ. 47

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิระพล ทองมา)

วันที่ 15 เดือน ๓ พ.ศ. 2542

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ)

รองประธานกรรมการ โครงการบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ 15 เดือน ๓ พ.ศ. 47

ชื่อเรื่อง	ผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นางสาวภัทรภรณ์ คีสลิด
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา คำรงเกียรติศักดิ์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกร 2) พฤติกรรมการรับชมรายการของเกษตรกร 3) ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ 4) ประเมินผลกระทบของรายการ และ 5) ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ โดยการสุ่มตัวอย่างเกษตรกรจำนวน 108 คน ที่อยู่ในโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ของเกษตรกรรายย่อย ในเขตพื้นที่อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ การสุ่มตัวอย่างเป็นการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณใช้แบบสัมภาษณ์ที่ออกแบบให้ตอบสนองวัตถุประสงค์การวิจัย มีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นที่ 0.85 จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS) และใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (percentage) ค่าเฉลี่ยค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) สรุปผลการวิจัยดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ เกษตรกร 8 ใน 10 คน เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 52.10 ปี ประกอบอาชีพการเกษตรมาเฉลี่ย 22.03 ปี ส่วนใหญ่จบระดับประถมศึกษา และสมรสแล้ว เกษตรกรทุกคน เป็นสมาชิก ธ.ก.ส. อาชีพหลักคือ การปลูกพืชไร่ มีพื้นที่การเกษตรเฉลี่ยครอบครัว 5.05 ไร่ มีรายได้เฉลี่ยเดือนละ 2,480.56 บาท/คน ส่วนของครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 3,618.06 บาท/เดือน เกษตรกรมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและหนี้สินจากแหล่งอื่น เฉลี่ยครอบครัวละ 46,423.15 บาท ภายหลังจากการเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.6 มีจำนวนหนี้สินเท่าเดิม

2. พฤติกรรมการรับชม/รายการ เกษตรกรทั้งหมดเคยรับชมรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย มาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง เกษตรกร ร้อยละ 74.1 ระบุว่ารับชมน้อยมากโดยเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล/เกษตรกรอำเภอเป็นผู้แนะนำเหตุผลในการเปิดชมเพราะต้องการได้รับความรู้ใหม่

องค์ประกอบของรายการที่เกษตรกรกว่าครึ่งชอบ คือ การเปิดรายการ ผู้ดำเนินรายการ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการมีส่วนร่วมในรายการ

ส่วนองค์ประกอบที่เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ชอบ ได้แก่ รูปแบบรายการ เนื้อหาสาระที่นำเสนอ การสัมภาษณ์บุคคลในรายการ และช่วงเวลาที่ออกอากาศ

เกษตรกรต้องการชมเรื่องที่สอดคล้องกับกิจกรรมและทรัพยากรการผลิตของเกษตรกรรายย่อย เช่น การปลูกข้าว ข้าวโพด กระเทียม การเกษตรผสมผสาน การเลี้ยงสัตว์ ได้แก่ ไก่ สุกร โค ตลอดจนการตลาดและการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

3. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการ เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลาง เกี่ยวกับความชัดเจนของภาพ เสียง การได้ความรู้ใหม่ ๆ การลำดับเนื้อหา ความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมในรายการ เกษตรกรมีความพอใจน้อยในเรื่องเนื้อหาไม่ตรงความต้องการของเกษตรกร และชุมชน รูปแบบรายการไม่น่าสนใจ และช่วงเวลาที่ออกอากาศ เกษตรกรไม่พอใจ เรื่องการประชาสัมพันธ์รายการ

4. ผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร เนื่องจากเวลาในการออกอากาศไม่เหมาะสม และเนื้อหาห่างไกลจากวิถีชีวิตของเกษตรกร ทำให้เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่ารายการมีประโยชน์ และผลกระทบต่อเกษตรกรน้อยมาก เนื้อหาสาระอาจทำให้มีความรู้มากขึ้น มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ แต่ไม่ทำให้เกิดทักษะทางการเกษตรใหม่ ๆ และไม่ทำให้คุณภาพชีวิตของครอบครัวเกษตรกรดีขึ้น

5. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ เกษตรกรกว่าร้อยละ 80 ต้องการให้เปลี่ยนรูปแบบรายการใหม่เป็นรูปแบบการสาธิตและสัมภาษณ์เกษตรกรในไร่นา หรือผสมผสานรายการหลายรูปแบบโดยแบ่งเนื้อหาเป็นช่วง ๆ เนื้อหาสาระ ควรสอดคล้องกับกิจกรรมของเกษตรกรรายย่อย และทรัพยากรการผลิตของเกษตรกร เวลาที่ออกอากาศควรเป็นช่วงก่อนหรือหลังข่าวภาคค่ำ การประชาสัมพันธ์รายการควรประชาสัมพันธ์ผ่านเกษตรตำบล/เกษตรอำเภอ ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบล และมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่นให้มากขึ้น

Title	Evaluation of the Program “Bring Back Thai Farmers Lives” Maetaeng Chiangmai
Author	Miss Phattaraporn Dee-slid
Degree of	Master of Arts in Communications
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr. Wittaya Dumrongkeatisak

ABSTRACT

The objectives of this research were to find out: 1) demographic features of the farmers; 2) program viewing behavior; 3) farmers’ satisfaction with the program; 4) benefits and impacts of the program on the farmers; and 5) suggestions for improving the program. The sample size of the research was 108 farmers in the debt moratorium and debt reduction program for small farmers in the area of Maetang district, Chiangmai province, selected by multi-stage sampling. The quantitative data was gathered by means of interview schedules, with the reliability co-efficiency of 0.85 and processed by the SPSS, yielding descriptive statistics of percentage, arithmetic mean, and standard deviation. The results were as follows:

1. Demographic features of the farmers

Eight out of ten farmers were males with an average age of 52.10 years. They have engaged in farming for an average of 22.03 years. Most of them had finished a primary school and they were all married and were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives. Their main job was field crop growing, their average farming area was 5.05 rais and an average monthly income was 2,480.56 Baht, per person while their household income averaged 3,618.06 Baht a month. Each farmer had an average debt of 46,423.15 Baht to the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives and other money lenders. After the debt moratorium program 79.6 % of them had the same amount of debt as before.

2. Program viewing behavior

All of the respondents viewed the TV program at least twice and 74.1% of them rarely watched it. They were suggested to view the program by extension agents and the reason for viewing was to gain new knowledge.

More than half of the respondents liked the program's title, moderator, Q&A, and viewers' participation and most of them disliked the program's format, contents, interviews, and the broadcast time.

They wanted the program to provide information compatible with activities and resources of small farmers such as growing rice, corn, garlic, integrated farming method, raising poultry, pig, and cattle; marketing, and agricultural product processing.

3. Farmers' satisfaction with the program

The respondents had a moderate level of satisfaction with the clarity of the video and audio presentation, new knowledge, organization of contents, trustworthiness, and viewers' participation in the program. They had a low level of satisfaction with the contents which did not suit their needs, the format, and the broadcast time. The public relations of the program were not satisfactory.

4. Benefits and impacts of the program on the farmers

The respondents stated that the program was of little use and affected their life at a low level due to unsuitable broadcast time and irrelevant contents. Although the respondents gained knowledge and created good attitudes toward their job, the program neither created new agricultural skills nor improved their quality of life.

5. Suggestions for improving the program

More than 80% of the respondents preferred the format with demonstrations and interview of farmers right in the fields, or an integration of mixed contents presented in a series of a duration of time, illustrating the activities of the small farmers and resources of agricultural production. The timing should be before or right after the evening news. Public relations should be done through sub-district and district agricultural extension agents, village chiefs, and sub-district administrative council members.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยครั้งนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี ผู้วิจัยกราบขอบพระคุณอย่างสูง สำหรับความกรุณา ความเอาใจใส่ และคำปรึกษาชี้แนะของ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ ประธาน กรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์นคเรศ รังควัด และอาจารย์สามารถ ศรีจ้านงค์ กรรมการ ที่ปรึกษา

ขอขอบคุณ คุณสหทัย ดำรงเกียรติศักดิ์ ที่ติดตามถามไถ่ เร่งรัดให้ผู้วิจัยมีความ กระตือรือร้นที่จะเขียนงานวิจัยให้เสร็จตามกำหนดเวลา ตลอดจนเจ้าหน้าที่โครงการบัณฑิต วิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณคุณสังวร สุขสามัคคี เกษตรอำเภอเวียงแหง และเกษตรอำเภอแม่แตง ผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำเกษตรกรที่ช่วยประสานงานและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล

ขอขอบคุณหน่วยงานสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่เอื้อเฟื้อข้อมูลอันเป็น ประโยชน์ในการวิจัย

ข้าพเจ้าขอขอบคุณบุคคลที่สำคัญที่สุดในชีวิต อันได้แก่คุณพ่อของยุทธ และคุณแม่ ชวนพิศ คีสลิด ที่มอบความรักความดูแลเอาใจใส่ และหยิบยื่นทุกโอกาสดี ๆ ในชีวิตให้กับ ข้าพเจ้าเสมอมา

ขอบคุณคุณชลลดา นุญมาลีรัตน์ คุณสุรเชษฐ์ คีสลิด และทุกคนในครอบครัวที่เป็น กำลังใจให้กับข้าพเจ้ามาโดยตลอด

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอขบประ โยชน์อันพึงมีจากการวิจัยครั้งนี้แก่งานพัฒนาด้าน นิเทศศาสตร์ ด้วยเล็งเห็นประ โยชน์ของการนำการสื่อสารมวลชนมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนา ประเทศต่อไป

ภัทรารมณ์ คีสลิด

ตุลาคม 2547

สารบัญเรื่อง

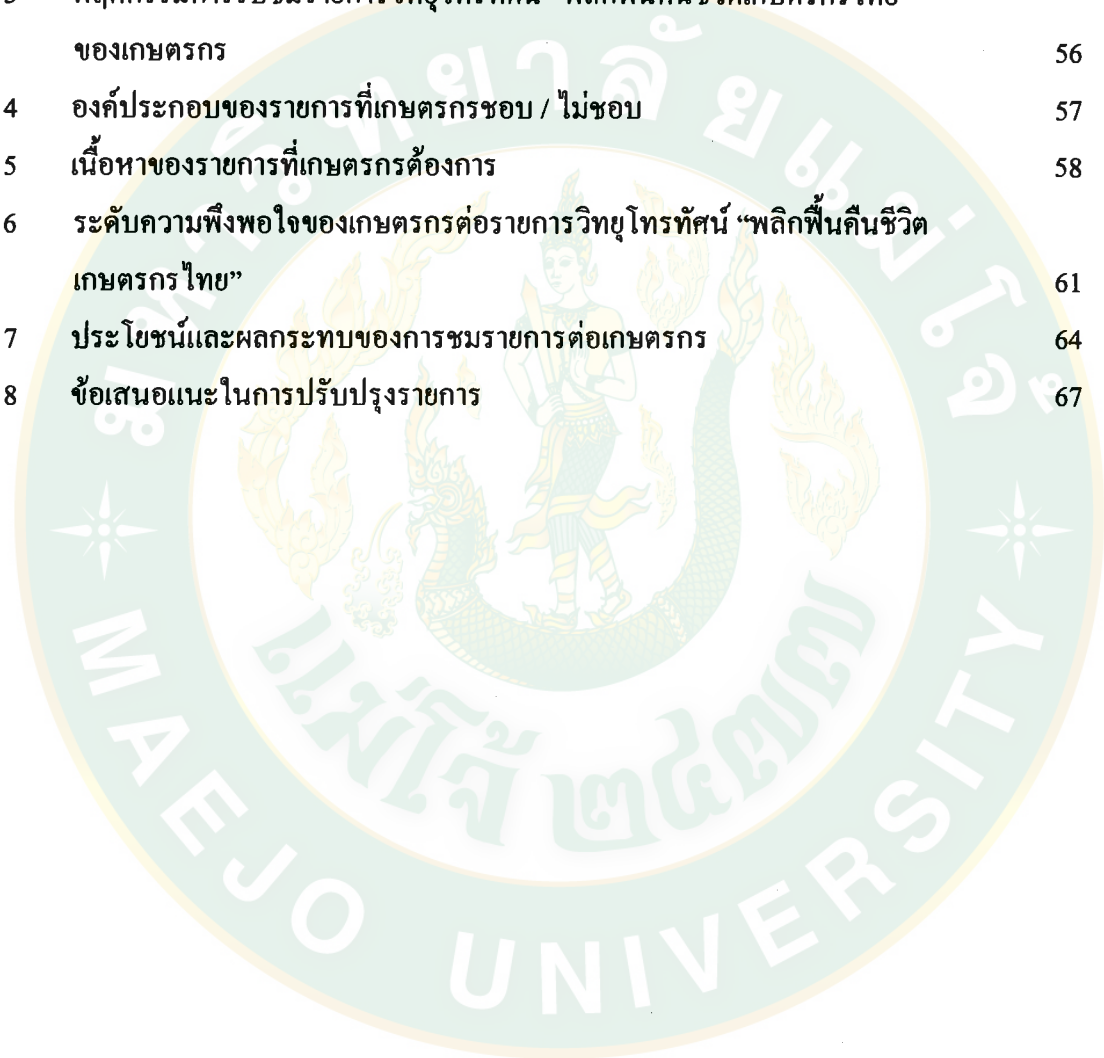
	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(5)
กิตติกรรมประกาศ	(7)
สารบัญเรื่อง	(8)
สารบัญตาราง	(13)
สารบัญภาพ	(14)
บทที่ 1 บทนำ	1
ที่มาของปัญหา	1
ความสำคัญของปัญหา	3
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	7
ขอบเขตการวิจัย	7
ข้อจำกัดในการวิจัย	8
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ	8
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	10
ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับข่าวสาร	10
ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในสื่อ	11
อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์	13
แนวคิดในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์	15
รูปแบบการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์	16
เทคนิคและกลวิธีการดำเนินเรื่องในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์	27
แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินและการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์	30
แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตร	33
การประเมินผลกระทบ	33
รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย	34
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	35
ภาคสรุป	36

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
กรอบแนวคิดในการวิจัย	37
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	38
สถานที่ดำเนินการวิจัย	38
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	38
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	41
การทดสอบเครื่องมือ	42
วิธีการรวบรวมข้อมูล	43
การวิเคราะห์ข้อมูล	43
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	45
ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วม โครงการ	45
พฤติกรรมการรับชมรายการของเกษตรกร	51
ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการ	58
ประโยชน์และผลกระทบต่อเกษตรกร	63
ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ	65
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	68
สรุปผลการวิจัย	68
ข้อเสนอแนะ	72
บรรณานุกรม	76
ภาคผนวก	81
ภาคผนวก ก ลักษณะและรูปแบบการดำเนินรายการ พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย ปี 2544	82
ภาคผนวก ข แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรายการ	90
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	100

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนประชากรที่ถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง	41
2	ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกร	48
3	พฤติกรรมกรรมการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกร	56
4	องค์ประกอบของรายการที่เกษตรกรชอบ / ไม่ชอบ	57
5	เนื้อหาของรายการที่เกษตรกรต้องการ	58
6	ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิต เกษตรกรไทย”	61
7	ประโยชน์และผลกระทบของการชมรายการต่อเกษตรกร	64
8	ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ	67

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกวิธีการส่งเสริมแบบต่างๆ	31
2	กรอบแนวความคิดในการวิจัย	40

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาของปัญหา

การติดต่อสื่อสารมีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์และความดำรงอยู่ของสังคม เป็นความพยายามของมนุษย์ที่ต้องการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน ข่าวสาร ความคิดและเจตคติ ระหว่างกัน ตลอดจนความต้องการรับรู้เรื่องราวข่าวสารต่างๆที่เกิดขึ้นรอบตัว ปัจจุบันนิยมกระทำโดยผ่านสื่อมวลชนต่าง ๆ ได้แก่สื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุกระจายเสียงและสื่อวิทยุโทรทัศน์ เป็นต้น

วิทยุโทรทัศน์ (television broadcasting) เป็นส่วนผสมของเทคโนโลยีและวัฒนธรรม เป็นรูปแบบของบันเทิงที่ประชาชนชื่นชอบและเป็นแหล่งข่าวสารที่สำคัญที่สุด ปัจจุบันมีผู้นำมาใช้ในการให้ข่าวสาร การบันเทิง เพื่อสร้างความเข้าใจและให้การศึกษา (วิชา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2546: 2)

วิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่มีลักษณะและคุณสมบัติที่ได้เปรียบสื่ออื่น ๆ เพราะสามารถสื่อสารถึงผู้รับได้รวดเร็ว และสื่อได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกัน วิชา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2546: 1-2) ได้กล่าวถึง อิทธิพลของโทรทัศน์ไว้ว่า การชมรายการโทรทัศน์ ได้กลายเป็นวัฒนธรรมสำคัญในชีวิตประจำวัน โดยเฉลี่ยคนจะใช้เวลา 3-6 ชั่วโมงต่อวันในการชม รายการโทรทัศน์ แต่เดิมเคยมีผู้กล่าวไว้ว่า การชมรายการโทรทัศน์เป็นกิจวัตรประจำวันที่ได้รับปัญหา ผู้ชมเป็นเพียงผู้รับ (passive) และไร้จิตใจ (mindless) นั้นหมายถึงว่าผู้ชมไม่ต้องทำอะไรนอกจากการจ้องดูโดยไม่ต้องคิด ไม่ต้องตีความอะไร ความจริงแล้วไม่ใช่ เราได้เติบโต เรียนรู้วิธีการตีความ และเข้าใจความหมายจากภาพ เราเรียนรู้วิธี “อ่านโทรทัศน์” เหมือน ๆ กับการอ่านตัวอักษร สังคมปัจจุบันผู้คนมีความรู้และประสบการณ์ทั้งจากความจริงของโลกและความจริงของโทรทัศน์ (television reality) โทรทัศน์เป็นสื่อทั้งภาพและเสียง (oral and visual medium) เป็นหน้าต่างของโลกที่ไร้รหัส (codes) ที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับความจริงที่เรารับรู้ ในชีวิตประจำวัน โทรทัศน์มีผลกระทบอย่างมาก (huge impact) ต่อสังคมที่เราอาศัยอยู่

จากรายงานการประเมินผลการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ภาคเรียน 2/2538 กรมการศึกษานอกโรงเรียน (อ้างใน สุทธิ สุกิตติยะ, 2545: 19) ระบุว่าการใช้โทรทัศน์ในการสื่อสารมีข้อดีหลายประการ ต่อไปนี้

1. โทรทัศน์เป็นสื่อที่มีบทบาทในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสังคมมากที่สุด เพราะสามารถนำเหตุการณ์ สิ่งที่น่าเรียนรู้ จากทุกหนทุกแห่งมาเสนอได้อย่างเป็นจริง และรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนมีความรู้กว้างขวางมากกว่าสื่อมวลชนชนิดอื่น

2. โทรทัศน์ไม่ได้เหมาะสมสำหรับการให้ความบันเทิงเท่านั้น แต่เป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาเหมือนกับสื่อสิ่งพิมพ์
3. นักจิตวิทยาการศึกษาเชื่อว่า คนจะเรียนรู้และจำสิ่งที่เห็นมากกว่าสิ่งที่ได้ยิน อันเป็นลักษณะเด่นของโทรทัศน์ที่ให้ทั้งภาพและเสียง
4. โทรทัศน์เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้มีชีวิตชีวาเป็นการสร้างบรรยากาศของสื่อสารมวลชนที่ส่งข้อมูลข่าวสารถึงแต่ละบุคคล
5. โทรทัศน์สร้างความรู้สึกร่วม และสร้างบรรยากาศของการมีส่วนร่วม

อรรถพ เชียรถาวร (2520: 117) กล่าวว่าสื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่ทำหน้าที่ในการสื่อสาร โดยสามารถนำสาระต่าง ๆ ไปให้ผู้คนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน โทรทัศน์จึงเป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ได้อย่างชัดเจนที่สุด เพราะคนเราสามารถรับรู้จากการได้เห็นถึง 75% และการได้ยินอีก ร้อยละ 13 จะเห็นได้ว่าโทรทัศน์ให้ทั้งการเห็นและได้ยิน ผลรวมตัวเลขที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ การรับรู้ถึง ร้อยละ 88

บุพา สุภากุล (2540: 166) ได้กล่าวถึงคุณสมบัติของสื่อวิทยุโทรทัศน์ดังต่อไปนี้

1. สามารถส่งสารไปยังผู้รับคราวละมาก ๆ สถานีวิทยุโทรทัศน์สามารถส่งกระจายสัญญาณครอบคลุมพื้นที่ได้กว้างขวาง ดังนั้นจึงมีผู้รับสารจำนวนมากกระจายอยู่ในรัศมีการส่งวิทยุโทรทัศน์นั้นสัญญาณไปถึงเครื่องรับได้โดยตรง
2. การหมุนเวียนของสาร วิทยุโทรทัศน์มีคุณสมบัติเด่น ที่มีความรวดเร็วในการส่งสาร – รับสาร ได้ทันทีที่ความต้องการของสองฝ่ายตรงกัน เช่น การถ่ายทอดรายการสดต่าง ๆ และทำให้ผู้รับสารมีส่วนร่วมในเหตุการณ์เดียวกันและเวลาเดียวกัน
3. ผลสะท้อนกลับ วิทยุโทรทัศน์จะได้รับผลสะท้อนกลับจากผู้รับสารหรือ ประชาชน ในลักษณะที่เป็นคำพูด วิจัยทางโทรทัศน์จากบทวิจารณ์คำติชมผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออื่น ๆ
4. การให้น้ำหนักความสำคัญของสาร วิทยุโทรทัศน์สามารถเน้นการทำหน้าที่เสนอข่าวสารและให้ความบันเทิงแก่ผู้รับสาร แต่ก็มีแนวโน้มที่สามารถเสนอเนื้อหาในการตีความอธิบายรายละเอียดได้มากขึ้น

แผนพัฒนาสื่อมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศและคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม (พ.ศ. 2542 – พ.ศ. 2551) ระบุสถานการณ์ปัจจุบันของสื่อวิทยุโทรทัศน์ว่าเป็นสื่อที่ประชาชนให้ความสำคัญและรับชมมากที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับสื่อทุกประเภท คือ มีผู้ชมโทรทัศน์ถึงร้อยละ 90.7 ของประชากรทั้งหมด (2542 อ้างใน สุทธิติ ชัดติยะ, 2544: 2)

ความสำคัญของปัญหา

ในปี 2540 ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤติทางเศรษฐกิจ สัดส่วนของผู้มีรายได้น้อยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว และเกิดช่องว่างของรายได้ระหว่างบุคคลมากขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศมีฐานะยากจน โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำดังกล่าวทำให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลง เกิดแรงกดดันและความขัดแย้งภายในครอบครัวและกลุ่มต่าง ๆ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อนโยบายด้านการเกษตรของประเทศและเกี่ยวข้องโดยตรงในการส่งเสริมความเข้มแข็งของเกษตรกร เพื่อให้สามารถผลิตผลผลิตทางการเกษตรที่ดีมีมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของนานาประเทศและมีศักยภาพเพื่อแข่งขันในตลาดโลก เป็นการสร้างรายได้เพื่อพัฒนาระบบเศรษฐกิจโดยรวมในประเทศให้เข้มแข็ง สร้างความมั่นคงให้แก่ประเทศ

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 20 มีนาคม 2544 เห็นชอบโครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย จำนวน 2,379,788 ราย และ ณ วันที่ 30 กันยายน 2544 ซึ่งเป็นวันสิ้นสุดการขอใช้สิทธิเข้าร่วมโครงการ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการทั้งสิ้น 2,309,966 ราย มีต้นทุนกู้เป็นหนี้รวม 94,328 ล้านบาท

โครงการลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยตามนโยบายรัฐบาลผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มุ่งช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่ประสบปัญหานี้สืบจากเหตุสุดวิสัยและจำเป็น ให้ลดภาระ หนี้สิน 3 ปี เพื่อให้มีโอกาสฟื้นฟูตนเองในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ ใช้เวลาปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้มีรายได้เพิ่มขึ้นสามารถชำระหนี้ได้หลังสิ้นสุดโครงการ โดยมีหลักการและสาระสำคัญ คือ

1. ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่มีวงเงินกู้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ไม่เกิน 100,000 บาท จำนวน 2,112,132 ราย ที่ประสบปัญหานี้สืบได้มีโอกาสขอความช่วยเหลือพักชำระหนี้เงินต้น และไม่ต้องเสียดอกเบี้ย เป็นเวลา 3 ปี

2. ให้ความช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่มีวงเงินกู้กับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เกิน 100,000 บาท และไม่ประสงค์จะใช้คืนวงเงินกู้เกิน 100,000 บาท ตลอดระยะเวลา 3 ปี จำนวน 267,656 ราย (ธรรมนูญ แจ่มศรี, 2545: 1-2)

ผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ต้องมีคุณสมบัติ ดังนี้

1. ต้องเป็นเกษตรกรรายย่อย ลูกจ้างจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือสมาชิกสหกรณ์การเกษตรซึ่งกู้เงินธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร โดยมีวงเงิน กู้ไม่เกิน 100,000 บาท และมีความประสงค์จะเข้าโครงการ

2. มีความสามารถไม่เพียงพอในการชำระหนี้แก่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร อันเนื่องมาจากเหตุสุดวิสัยและเป็น

3. ระยะเวลาพักชำระหนี้ เป็นเวลา 3 ปี (1 เมษายน 2544 – 31 มีนาคม 2547) เกษตรกร ไม่ต้องชำระเงินต้นและดอกเบี้ย โดยรัฐบาลจะชดเชยรายได้ดอกเบี้ยให้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร ร้อยละ 8 ต่อปี

4. ในระหว่างพักชำระหนี้เกษตรกรจะไม่สามารถกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตรได้

5. การฝากเงินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรในวงเงินไม่เกิน 50,000 บาท จะได้รับอัตราดอกเบี้ยเพิ่มร้อยละ 1 ต่อปี จากอัตราปกติ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ การเกษตร, 2545)

เพื่อให้เกษตรกรที่ได้รับการพักชำระหนี้ สามารถเลี้ยงชีพและดูแลตนเองได้ กระทรวง เกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ มุ่งให้เกษตรกร รายย่อยที่พักชำระหนี้ได้รับการฟื้นฟูอาชีพ ปรับโครงสร้างหนี้และส่งเสริมการออม ให้สามารถ ชำระหนี้ได้ภายหลังครบกำหนด 3 ปี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง ธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ โครงการเชิงรุก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้เกษตรกรรายย่อยที่เข้าร่วมโครงการ ได้รับทราบข่าวสารข้อมูลต่างๆและมีโอกาส สอบถามข้อสงสัย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกแนวทางในการประกอบอาชีพได้อย่างยั่งยืน ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ การฟื้นฟูและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้เกษตรกรอย่างมีส่วนร่วม

2. ให้คณะกรรมการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ระดับจังหวัด ทั่วประเทศ ได้รับทราบและสอบถามข้อสงสัยเพื่อให้การดำเนินงานให้ความช่วยเหลือเกษตรกรในโครงการพัก ชำระหนี้สามารถฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประ โยชน์สูงสุด

3. เพื่อสร้างเครือข่ายและขยายผลการประชาสัมพันธ์ โฆษณาของรัฐบาลด้านการสร้าง รายได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน(ผ่านสื่อของรัฐ)ในการช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติ และพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ธรรมนูญ แจ่มศรี, 2545: 2)

ในระหว่างเดือนกรกฎาคม – กันยายน 2544 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ร่วมกับ กรมประชาสัมพันธ์ในการนำเสนอรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ทางสถานีวิทยุ

โทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 (สทท.11) กรมประชาสัมพันธ์ ที่มีภารกิจหลักในการผลิตรายการและข่าวเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล โดยรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย ออกอากาศทุกวันศุกร์ เวลา 10.00 – 11.00 น. พร้อมทั้งถ่ายทอดเสียงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เช่นเดียวกัน

ในปีงบประมาณ 2545 ตั้งแต่เดือนมกราคม – กันยายน ทางสถานีได้เปลี่ยนเวลาออกอากาศเป็น ทุกวันอังคาร เวลา 15.00-16.00น. โดยจัดให้มีผู้บริหารของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ทั้งฝ่ายการเมืองและข้าราชการประจำ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ รวมทั้งเกษตรกรในโครงการมาร่วมสนทนาในรายการเกี่ยวเนื่องกับการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพัดชำระหนี้ รูปแบบรายการเป็นรายการถ่ายทอดสด ดำเนินการแบบการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการและมีภาพประกอบสอดแทรกรายการเป็นบางตอน มีผู้ร่วมชมรายการในห้องส่ง วัตถุประสงค์หลักในการผลิตรายการเพื่อให้เกษตรกรนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้พร้อมทั้งพัฒนากิจกรรมทางการเกษตร สามารถพึ่งพาตนเองและสามารถชำระหนี้ที่ค้างชำระได้ เป็นการถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรสาขาต่างๆ ไปยังเกษตรกรอันเป็นประโยชน์ในการประกอบอาชีพ สามารถฟื้นฟูพัฒนาอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่เกษตรกร นอกจากนั้นยังเป็นการสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรในภูมิภาคต่างๆ ด้วยการจัดเวทีให้มาร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพื่อให้เกษตรกรอื่นๆ ได้แนวคิด นำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพของตนและให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลทั่วประเทศที่มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพัดชำระหนี้ เกษตรกรได้แสดงบทบาทการเป็นกลไกชุมชนด้านการเกษตร ร่วมกำหนดแนวทางการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนฟื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรแบบมีส่วนร่วม สร้างเครือข่ายและขยายผลการประชาสัมพันธ์นโยบายรัฐด้านการสร้างรายได้โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน (ผ่านสื่อของรัฐ) ในการช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติและพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ (กรมประชาสัมพันธ์, 2546: 5)

ในปี 2546 รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย มีงบประมาณในการผลิตรายการ 3,000,000 บาทถ้วน โดยมีลักษณะรายการ แบ่งช่วงรายการออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 นำเข้าสู่รายการ เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน (เป็นพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์ 1 คน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดมา 1 คน) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

ช่วงที่ 2 เป็นการสนทนาตามประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ โดยมีพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ใช้เวลาประมาณ 40 นาที

ช่วงที่ 3 เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน คล้ายช่วงที่ 1 เนื้อหาการสนทนาเป็นการสรุปรายการ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที (กรมประชาสัมพันธ์, 2546: 6)

จากการวิเคราะห์ปัญหาของรายการ โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของเกษตรกรเบื้องต้น พบว่ารูปแบบการสัมภาษณ์และการสนทนาในรายการในห้องส่งไม่สามารถแสดงตัวอย่างจริงของกิจกรรมทางการเกษตรหรือเทคนิคในการทำเกษตรได้อย่างชัดเจน วิทยากรส่วนมากเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่มิใช่ผู้ปฏิบัติงานโดยตรง ทำให้มีปัญหาในการสื่อสาร ไม่สามารถสร้างความเข้าใจอย่างถ่องแท้แก่เกษตรกรผู้ชมรายการได้ นอกจากนี้เวลาในการออกอากาศ (วันอังคาร เวลา 15.00–16.00 น.) เป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรยังทำกิจกรรมทางการเกษตรอยู่ในพื้นที่ จึงไม่สามารถรับชมรายการได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ขณะนี้รายการได้ออกอากาศมาเป็นระยะเวลาเกือบ 3 ปีแล้ว สมควรมีการประเมินผลกระทบรายการว่าสามารถทำให้เกษตรกรได้รับความรู้ ทักษะทางการเกษตร พัฒนาอาชีพ เพื่อการพึ่งพาตนเองตามวัตถุประสงค์ของการผลิตรายการมากนักน้อยเพียงใด

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเห็นว่าควรมีการศึกษาพฤติกรรมการรับชมและกลวิธีการดำเนินเรื่องในการจัดรายการตามความต้องการประชาชนหรือผู้รับสาร โดยการวิเคราะห์ผู้ชม ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากรายการ ตลอดจนผลกระทบและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ เพื่อนำผลที่ได้มาใช้ในการออกแบบรายการให้เหมาะสมกับกลุ่มผู้รับสาร อันนำไปซึ่งการปรับปรุงวิธีการจัดรายการให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกพื้นดินชีวิตเกษตรกรไทย” ต่อเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกร
2. พฤติกรรมการรับชมรายการของเกษตรกร
3. ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากรายการ
4. ประเมินผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร
5. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ทราบถึง ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ ของเกษตรกรรายย่อยในโครงการพักชำระหนี้ ที่มีต่อรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย
2. ผู้บริหารและผู้จัดรายการโทรทัศน์ โดยเฉพาะผู้จัดรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทยจะสามารถนำความรู้จากงานวิจัยไปประยุกต์พัฒนาการผลิตรายการเพื่อการเกษตร หรือรายการอื่นๆที่เป็นประโยชน์แก่ เกษตรกร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
3. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สามารถนำผลการวิจัย ไปใช้ปรับปรุงและจัดทำแผนการดำเนินงานประชาสัมพันธ์โครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ต่อไปในอนาคต
4. นักศึกษา อาจารย์ในสถาบันการศึกษาซึ่งมีการเรียนการสอนทางด้านนิเทศศาสตร์ สามารถนำเอาผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์กับการเรียนการสอนได้
5. นักวิจัยสามารถนำเอาผลการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการวิจัยที่ลึกซึ้งในขั้นตอนการผลิตรายการวิทยุโทรทัศน์ต่อไป

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรที่รับชมรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” และเข้าร่วมโครงการ ฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เท่านั้น
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลกระทำเฉพาะช่วงเดือนกันยายน - พฤศจิกายน 2546
3. ขอบเขตเนื้อหา
 - 3.1 ความพึงพอใจ จะศึกษาเฉพาะ ด้านเนื้อหาสาระ (ตรงกับความต้องการของผู้ชม ตรงกับความต้องการของชุมชน) ด้านรูปแบบรายการ(ผู้ดำเนินรายการ วิทยากร ประเด็นที่น่าสนใจ, การลำดับและดำเนินเรื่องความน่าเชื่อถือ ความกระชับและความชัดเจน การมีส่วนร่วมในรายการ ความสั้นยาวในการนำเสนอ) ระยะเวลาที่ออกอากาศ และการประชาสัมพันธ์รายการ เท่านั้น
 - 3.2 ผลกระทบ จะศึกษาเฉพาะ การเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิตภายหลังการชมรายการ (inputs) การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการทำการเกษตร (activities) การมีส่วนร่วมของคนใน ครอบครัว และชุมชน (people involvement) ประชาชน /ชุมชน มีปฏิกิริยาตอบสนอง

อย่างไรต่อรายการ (reaction) และ KASA Change ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงความรู้ (knowledge) การเปลี่ยนแปลงเจตคติ (attitude) การเปลี่ยนแปลง ทักษะ (Skill) การเปลี่ยนแปลง ความมุ่งหวัง (aspiration) การเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติหลังรับชมรายการ (practice change) และรายการทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นหรือไม่ (end result)

3.3 เกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจะศึกษาเฉพาะเกษตรกรที่เคยชมรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทยมาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง

ข้อจำกัดในการวิจัย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมีเฉพาะเกษตรกรที่อยู่ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย และต้องเป็นเกษตรกรที่เคยชมรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทยมาแล้วอย่างน้อย 2 ครั้ง จึงเป็นข้อจำกัดที่ผลการวิจัยครั้งนี้ไม่สามารถนำไปใช้กับเกษตรกรกลุ่มอื่น ๆ ที่มีลักษณะไม่เหมือนประชากรที่สุ่มกลุ่มตัวอย่างมา

นิยามศัพท์ปฏิบัติการ

รูปแบบการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ หมายถึง การถ่ายทอดเนื้อหาสาระรายการโทรทัศน์ไปสู่ผู้ชม โดยคำนึงถึงจุดประสงค์ของการจัดรายการ เนื้อหาสาระของรายการ รูปแบบของการนำเสนอ เวลาในการนำเสนอและลีลาในการนำเสนอ เพื่อสร้างความหลากหลายแก่รายการ เสริมสร้างรายการให้น่าสนใจมากขึ้น

เกษตรกร หมายถึง ผู้ให้ข้อมูลที่ประกอบอาชีพด้านการเกษตรเป็นหลัก เช่น ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง เป็นต้น และอยู่ในโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร

โครงการพักชำระหนี้เกษตรกร หมายถึง นโยบายรัฐบาลผ่านระบบธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ที่ประสบปัญหาหนี้สินจากเหตุสุดวิสัยและจำเป็น ให้ลดภาระหนี้ 3 ปี เพื่อให้มีโอกาสรื้อฟื้นตนเองในการประกอบอาชีพสร้างรายได้ โดยเกษตรกรต้องใช้ช่วงเวลานี้ ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถชำระหนี้ได้หลังสิ้นสุดโครงการ

ความพึงพอใจต่อรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย หมายถึง ความชอบ / ไม่ชอบต่อลักษณะ เนื้อหา รูปแบบรายการ ความหลากหลายของวิธีการนำเสนอ ระยะเวลา ความถี่ในการนำเสนอ วันเวลาออกอากาศรายการ การประชาสัมพันธ์รายการ เป็นต้น

การใช้ประโยชน์ หมายถึง ภายหลังจากการชมรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย แล้วเกษตรกรสามารถนำเนื้อหาความรู้ที่ได้จากการชมรายการมาเป็นแนวทางในการประกอบอาชีพ และประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้

พฤติกรรมการรับชม หมายถึง ความถี่ เวลา สถานที่ในการรับชมรายการ ตลอดจนการมีปฏิสัมพันธ์กับทางรายการ เช่น การเขียนจดหมาย หรือโทรศัพท์ติดต่อไปยังรายการ

ผลกระทบ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้รับจากรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย เพื่อไปปรับใช้ ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมต่าง ๆ ในการประกอบอาชีพการเกษตรและคุณภาพชีวิตของเกษตรกร

รายการโทรทัศน์ พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย เป็นรายการเพื่อการเกษตร ออกอากาศทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ทุกวันอังคาร เวลา 15.00 – 16.00 น. พร้อมทั้งถ่ายทอดเสียงทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เช่นเดียวกัน และมีการเชื่อมโยงสัญญาณดาวเทียมเพื่อสื่อสาร 2 ทางกับศูนย์ประชาสัมพันธ์เขตทั้งสิ้น 8 แห่ง ที่ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี ผลิตรายการโดยกระทรวงเกษตรและ สหกรณ์การเกษตรร่วมกับกรมประชาสัมพันธ์แห่งประเทศไทย เพื่อให้ความรู้ทางการเกษตรแก่เกษตรกรโดยเฉพาะเกษตรกรในโครงการพักชะระหนี้ ให้เกษตรกรสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ พัฒนาทักษะทางการเกษตรของตน สร้างรายได้ให้ตนเองและสามารถชำระหนี้ได้ภายหลังเสร็จสิ้นโครงการ รูปแบบรายการเป็นการสนทนาที่มีเนื้อหาการให้ความรู้ ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับหลักเกณฑ์ รายละเอียดและวิธีการดำเนินงานฟื้นฟูอาชีพของเกษตรกร โดยมีลักษณะรายการ แบ่งช่วงรายการออกเป็น 3 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 นำเข้าสู่รายการ เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน (เป็นพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์ 1 คน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดมา 1 คน) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

ช่วงที่ 2 เป็นการสนทนาตามประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ โดยมีพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ใช้เวลาประมาณ 40 นาที

ช่วงที่ 3 เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน คล้ายช่วงที่ 1 เนื้อหาการสนทนาเป็นการสรุปรายการ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที (กรมประชาสัมพันธ์, 2546: 6)

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การศึกษาผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตของเกษตรกรไทย” ของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยครอบคลุมเนื้อหา ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับข่าวสาร
2. ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในสื่อ
3. อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์
4. แนวคิดในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์
5. รูปแบบการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์
6. เทคนิคและกลวิธีการดำเนินเรื่องในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์
7. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินและการวิเคราะห์รายการ โทรทัศน์
8. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสารเพื่อการพัฒนาเกษตร
9. การประเมินผลกระทบ
10. รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเลือกเปิดรับข่าวสาร

เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึง การเปิดรับข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เข้าใจสิ่งแวดล้อมหรือเพื่อเหตุผลใด ๆ ก็ตาม ผ่านสื่อมวลชนทุกชนิด อันได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์

Klepper (1960 อ้างใน สุภาภรณ์ พรหมศิริราช, 2541: 18) กล่าวถึงกระบวนการเปิดรับสาร (selective process) ดังนี้

1. การเลือกเปิดรับหรือเลือกสนใจ (selective exposure of selective attention) ผู้รับสารมีแนวโน้มที่จะเลือกสนใจข่าวสารจากแหล่งใดแหล่งหนึ่ง โดยมักจะเลือกรับ ตามความคิดเห็น ความสนใจของตน เพื่อสนับสนุนทัศนคติที่มีอยู่ และหลีกเลี่ยงในสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจหรือทัศนคติที่มีอยู่เดิมแล้ว เพื่อไม่ให้เกิดภาวะทางจิตใจที่ไม่สมดุลหรือไม่มีความสุขใจที่เรียกว่า cognitive dissonance ฉะนั้น การลดหรือหลีกเลี่ยงภาวะดังกล่าวได้ก็ต้องแสวงหาข่าวสารหรือเลือกสรรเฉพาะข่าวที่สอดคล้องกับความคิดตน

2. การเลือกรับรู้และตีความหมาย (selective perception and interpretation) หลังจากการเลือกเปิดรับข่าวสารแล้ว ผู้รับสารจะเลือกรับรู้และตีความข่าวสารที่ได้รับแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ ทักษะคิด ความต้องการ ความหวัง แรงจูงใจ สภาวะร่างกาย หรือสภาวะอารมณ์ในขณะนั้น ดังนั้นในบางครั้งผู้รับสารอาจบิดเบือนข่าวสารเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะคิดและความเชื่อของตนเองด้วย

3. การเลือกจดจำ (selective retention) เป็นแนวโน้มในการเลือกจดจำข่าวสารเฉพาะที่ตรงกับความสนใจ ความต้องการ ทักษะคิด ของตนเองและมักจะลืมในส่วนที่ตนเองไม่สนใจหรือเรื่องที่ขัดแย้ง เรื่องที่ค้านกับความคิดของตนได้ง่าย ดังนั้น การเลือกจดจำเนื้อหาของข่าวสารที่ได้รับจึงเท่ากับเป็นการช่วยเสริมให้ทักษะคิดหรือความเชื่อเดิมของผู้รับสารมั่นคงยิ่งขึ้นและเปลี่ยนแปลงได้ยากขึ้น

ดังนั้นการเปิดรับข่าวสารของแต่ละบุคคลนั้นขึ้นอยู่กับความสอดคล้องกับความสนใจ ทักษะคิด ความเชื่อ อารมณ์ ของผู้รับสาร

2. ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจในสื่อ

ทฤษฎีการใช้ประโยชน์และความพึงพอใจ กล่าวว่าประชาชนจะเลือกใช้หรือเปิดรับสื่ออะไรนั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจส่วนบุคคลที่ตนเองคาดหวังจะได้รับจากสื่อ นั้น ๆ ทฤษฎีนี้มีพื้นฐานความเชื่อในศักดิ์ศรีและศักยภาพในการตระหนักรู้ตนเองของมนุษย์ว่าแต่ละคนรู้ว่าตนเองต้องการอะไร จะให้ใครมาชักจูงง่าย ๆ ไม่ได้ (Katz and Gurevitch, 1973: 90)

McQuail (1987 อ้างในวิชา คำรงเกียรติศักดิ์, 2546: 2-3) ระบุว่าเหตุผลพื้นฐานของการใช้สื่อของบุคคลต่าง ๆ เกิดจากเหตุผลต่อไปนี้

1. ข่าวสาร
 - 1.1 แสวงหาข่าวสารที่เกิดขึ้นในชุมชน, สังคมและโลก
 - 1.2 หาข้อแนะนำหรือความเห็นเพื่อนำไปปฏิบัติหรือตัดสินใจ
 - 1.3 เพื่อตอบสนองความอยากรู้และความสนใจทั่วไป
 - 1.4 เพื่อการเรียนรู้และการศึกษาด้วยตนเอง
 - 1.5 เพื่อสร้างความรู้สึกรับประกันในความรู้อันมั่นคง

2. อัตลักษณ์ส่วนบุคคล
 - 2.1 เพื่อแสวงหาแรงเสริมในคุณค่าของตนเอง
 - 2.2 เพื่อหารูปแบบหรือตัวอย่างของพฤติกรรม
 - 2.3 เพื่อความเข้าใจตนเอง
 - 2.4 เพื่อแสวงหาบุคคลอื่นที่มีค่านิยมเหมือนกัน (ในสื่อต่าง ๆ)
3. การมีปฏิสัมพันธ์กับสังคม
 - 3.1 เพื่อเกิดความเข้าใจความเป็นไปของคนในสังคม
 - 3.2 เพื่อให้เกิดความรู้สึกรับรู้ความเป็นเจ้าของ
 - 3.3 เพื่อค้นหาสิ่งที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสนทนาและมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ
 - 3.4 เพื่อหาสิ่งทดแทนความเป็นเพื่อนในชีวิตจริง
 - 3.5 เพื่อช่วยในการแสดงบทบาทในสังคม
 - 3.6 เพื่อช่วยในการสร้างความสัมพันธ์กับครอบครัว เพื่อนและสังคม
4. การบันเทิง
 - 4.1 เพื่อหนีหรือเบี่ยงเบนปัญหา
 - 4.2 เพื่อผ่อนคลาย
 - 4.3 เพื่อสร้างความสุขสุนทรีย์ทางศิลปะและวัฒนธรรม
 - 4.4 เพื่อใช้เวลาว่าง
 - 4.5 เพื่อการปลดปล่อยอารมณ์
 - 4.6 เพื่อการกระตุ้นทางเพศ

Lull (1990: 35-46) ให้เหตุผลว่าคนดูโทรทัศน์เพื่อ

1. หาความบันเทิง
2. หาเพื่อน
3. มีเรื่องไว้สนทนา
4. ลดความกังวล
5. รักษาความสัมพันธ์ ลดความขัดแย้งในครอบครัว
6. การผ่อนคลายในครอบครัว
7. การเรียนรู้ทางสังคม
8. พัฒนาความสามารถ/หรือเพื่อแสดงบทบาทต่างๆ
9. การหาข้อโต้แย้ง

Schramm (1973: 121-122) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบด้านอื่น ๆ ในการเลือกรับข่าวสารของผู้รับสารดังนี้

1. ประสบการณ์ เป็นสิ่งที่ทำให้ผู้รับสารจะแสวงหาข่าวสารที่แตกต่างกัน
2. การประเมินสาระประโยชน์ของข่าวสาร ผู้รับสารแสวงหาข่าวสารเพื่อสนองวัตถุประสงค์ของตนอย่างใดอย่างหนึ่ง
3. ภูมิหลังที่แตกต่างกัน ทำให้มีความสนใจต่างกัน
4. การศึกษาและสภาพแวดล้อม ทำให้มีความแตกต่างในพฤติกรรมการเลือกรับสื่อและเนื้อหาข่าวสาร
5. ความสามารถในการรับสาร มีความสัมพันธ์กับสภาพร่างกายและจิตใจที่ทำให้พฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารต่างกัน
6. บุคลิกภาพ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติการ โน้มโน้มใจและพฤติกรรมของผู้รับสาร
7. อารมณ์ สภาพทางอารมณ์ของผู้รับสาร มีอิทธิพลต่อการเข้าใจความหมายของข่าวสาร
8. เจตคติเป็นตัวกำหนดท่าทีของการรับและตอบสนองต่อสิ่งเร้าหรือข่าวสารที่โต้พบ

โดย Schramm ยังได้อธิบายว่า ข่าวสารที่เข้าถึงความสนใจของผู้รับสารจะมีแนวโน้มที่จะทำให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังนั้น การเปิดรับสื่อของบุคคลจึงขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความคาดหวังว่าจะได้รับประโยชน์อะไรจากสื่อโดยการเปิดรับสื่อของแต่ละบุคคลอาจมีเหตุผลแตกต่างกัน เช่น เพื่อแสวงหาข่าวสาร เพื่อความบันเทิง เพื่อการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสังคม และเพื่อความเข้าใจตนเอง โดยเลือกการรับข่าวสารต่าง ๆ จะแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานและประสบการณ์ที่เป็นภูมิหลังในแต่ละบุคคล

3. อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์

โทรทัศน์เป็นสื่อมวลชนที่แสดงเหตุการณ์ต่างๆ ได้อย่างชัดเจนที่สุด เพราะคนเราสามารถรับรู้จากการได้เห็นถึงร้อยละ 75 และจากการได้ยินอีกร้อยละ 13 จะเห็นได้ว่า โทรทัศน์ให้

ทั้งการได้เห็นและได้ยิน ซึ่งผลรวมตัวเลขที่ทำให้เกิดการรับรู้ถึง ร้อยละ 88 (อรรถพร เขียรถาวร, 2520: 117)

ทั้งนี้โทรทัศน์เป็นสื่อที่ได้เปรียบสื่อมวลชนประเภทอื่นมาก คือ สามารถสื่อความหมายได้ทั้งภาพและเสียงในเวลาเดียวกันและรวดเร็ว โทรทัศน์จึงเป็นเครื่องมือสื่อความหมายที่มีประสิทธิภาพสูง และเป็นที่ยอมรับกันในการที่จะใช้โทรทัศน์ในรูปแบบต่าง ๆ กัน ไม่ว่าจะเป็นทางการค้า (commercial television) ทางการศึกษา (educational television) และทางการสอน (instructional television) ซึ่งในปัจจุบันเป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่า อิทธิพลของโทรทัศน์มีผลต่อพฤติกรรมของผู้ชมมาก (คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมการผลิตตำราและสื่อการสอน, 2535: 5)

ข้อผูก วิริยานนท์ (2539: 1) กล่าวว่า ธุรกิจโทรทัศน์ในปัจจุบันได้พัฒนาตัวเอง จนกลายมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวัน ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ น้อยคนนักที่จะปฏิเสธข่าวสารและความบันเทิงจากสื่อชนิดนี้ เพราะโทรทัศน์ในยุคโลกาภิวัตน์ได้แทรกซึมเข้าไปทุกครัวเรือน ทั้งภาพและเสียง กระจายไปแทบทุกซอกทุกมุมในบ้าน คำพูดและเงาของบุคคลผู้ทำหน้าที่ส่งผ่านข่าวสารและความบันเทิงทางโทรทัศน์ จึงเปรียบเสมือนเพื่อนคนหนึ่งและผู้ชมให้ความสนิทสนมและเต็มใจเปิดบ้านต้อนรับทุกวันและเวลาที่พวกเขาปรารถนาจะได้พบ

วิชา คำรงเกียรติศักดิ์ (2546: 1-2) ได้ระบุอิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์ทั้งแง่บวกและแง่ลบดังนี้

1. โทรทัศน์เป็นส่วนผสมระหว่างเทคโนโลยีและวัฒนธรรม
2. เป็นธุรกิจระดับชาติและสถาบันของชาติ
3. เป็นรูปแบบความบันเทิงที่ประชาชนชื่นชอบและแหล่งข่าวสารที่สำคัญที่สุด
4. เป็นแหล่งปลดปล่อยความคิดสร้างสรรค์
5. เป็นสื่อที่ใช้แสดงออกปัญหาสังคมหรือทรศนะทางการเมือง
6. เป็นแหล่งจ้างงานของบุคคลหลากหลายอาชีพ นักบัญชี วิศวกร นักเทคนิค ผู้จัดการ

นักแสดง ฯลฯ

7. เป็นศูนย์กลางทางวัฒนธรรม
8. เป็นสื่อในบ้านที่สร้างความอบอุ่นในครอบครัว
9. เป็น “window of the world”
10. เป็นสื่อที่อันตราย สร้างบาดแผล นำมาซึ่งสิ่งแปลกปลอมและสิ่งที่ไม่ต้องการ

(unwanted)

11. เป็นสิ่งที่สร้างความชั่วร้ายแก่เยาวชนด้วยเรื่องเพศ, ความรุนแรงและความมีอคติ
12. เป็นแหล่งรวมของนักธุรกิจ นักโฆษณา ผู้สนับสนุน เอเจนต์ นักแสดงบริษัท ประชาสัมพันธ์ นักการตลาด นักสร้างกำไร ฯลฯ
13. Program (รายการ) กลายเป็น “สินค้า” ผู้ชมกลายเป็น “ตลาด”

อาจสรุปได้ว่าวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีอิทธิพลและผลกระทบต่อบุคคลมาก เป็นสื่อที่อยู่เกือบทุกครัวเรือน วิทยุโทรทัศน์เป็นทั้งสื่อเพื่อการบันเทิง สื่อการค้า สื่อเพื่อการศึกษา นอกจากนี้ อิทธิพลของวิทยุโทรทัศน์จึงมีทั้งแง่บวกและแง่ลบ ขึ้นอยู่กับเจตจำนงของผู้ผลิตรายการและ วิจารณ์ญาณของผู้รับสาร

4. แนวคิดในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2546: 15) ได้ให้ข้อคิดในการจัดรายการโทรทัศน์สำหรับผู้บริหารรายการไว้ว่า

1. Geographical Universality รายการควรเข้าถึงผู้ชม (ประชาชน) ในทุกพื้นที่
2. Universality of Appeal รายการควรตอบสนองทุกกรณีและความสนใจ
3. ควรมีรายการที่ให้ความสนใจคนกลุ่มน้อยของสังคม คนพิการ คนที่ไม่ทัดเทียมกลุ่มอื่น ๆ ฯลฯ
4. รายการควรส่งเสริมเอกลักษณ์ของชาติและชุมชน
5. รายการไม่ควรเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว/เฉพาะกลุ่มหรือเพื่อรัฐบาลในปัจจุบัน (ควรมีความเสมอภาคทางการเมือง)
6. การจัดรายการควรมุ่งส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันรายการที่มีคุณภาพมากกว่ามุ่งให้มีรายการมากขึ้นควรมุ่งส่งเสริมให้มีผู้จัดรายการมากขึ้น ไม่จำกัด/ผูกขาดเฉพาะกลุ่ม

ชัยยงค์ พรหมวงศ์ และนิคม ทาแดง (2536: 725) ได้กล่าวถึงการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ว่ามีความจำเป็น 4 ประการ คือ

1. การจัดรายการทำให้มีรายการวิทยุโทรทัศน์ออกอากาศ ฝ่ายผลิตรายการก็ไม่มีรายการ การจัดรายการจึงเป็นการประกันในขั้นต้นว่าจะมีรายการตามประเภทและรูปแบบที่ตรงตามวัตถุประสงค์ของสถานีและสามารถแสดงเอกลักษณ์และบอกรูขี้นของสถานีได้

2. การจ้ดรายการทำให้ได้รายการที่มีคุณภาพในกระบวนการจ้ดรายการที่ต้องมีการวิเคราะห์ผู้ชม วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดประเด็น กำหนดรูปแบบ และวิธีการเสนอเนื้อหาไว้นั้นจะช่วยให้ได้รายการวิทยุโทรทัศน์ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับวัย อาชีพ และความต้องการของกลุ่ม ผู้ชม
3. การจ้ดรายการเป็นการเพิ่มทักษะความชำนาญของบุคลากรฝ่ายจ้ดรายการ
4. การจ้ดรายการช่วยจัดลำดับรายการก่อนหลัง ที่ตรงตามความต้องการของผู้ชมเมื่อผลิตรายการขึ้นแล้ว รวมถึงรายการที่สถานีได้มาจากแหล่งอื่น ผู้รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมออกอากาศก็สามารถนำรายการต่าง ๆ มาออกอากาศตามลำดับก่อนหลัง โดยมีหลักในการพิจารณาช่วงเวลาการจ้ดรายการต่าง ๆ

สำหรับวิธีการในการเลือกจ้ดรายการวิทยุโทรทัศน์ให้เป็นที่นิยมของผู้ชม นั้น ประจวบอินฮ็อค (2533: 126-127) กล่าวว่า มีแนวทางพิจารณาได้ 4 ประการ คือ

1. ศึกษาจากรายการของสถานีวิทยุโทรทัศน์ด้วยกันว่ารายการใด ประเภทไหนที่ประชาชนชอบก็นำมาจัดบ้าง เป็นการดึงดูดความสนใจของคนกลุ่มนั้น
2. พิจารณาว่ารูปแบบรายการใดบ้างที่ยังไม่มีผู้จัดมาก่อน แล้วอาจจะพยายามสร้างสรรค์รูปแบบรายการใหม่ที่แปลกแหวกแนวกว่ารายการที่มีอยู่แล้ว
3. พิจารณาจากกลุ่มผู้ชมรายการวิทยุโทรทัศน์ปัจจุบันว่า มีผู้ชมกลุ่มใดบ้างที่ยังไม่มีรายการเฉพาะกลุ่ม จากนั้นพยายามสร้างสรรค์และริเริ่มจัดให้มีรายการสำหรับประชาชนกลุ่มนั้น ๆ
4. พิจารณาจัดเสนอรายการให้เหมาะสมกับช่วงเวลาในการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ของประชาชนซึ่งเปลี่ยนแปลงไปทุกวัน

แนวคิดในการจ้ดรายการวิทยุโทรทัศน์จึงควรเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยมีการวิเคราะห์ผู้ชม วิเคราะห์เนื้อหา กำหนดรูปแบบและวิธีการนำเสนอ เพื่อให้รายการวิทยุโทรทัศน์มีคุณภาพ สร้างสรรค์ ดึงดูดความสนใจเหมาะสมกับวัย อาชีพ ช่วงเวลา ตรงตามความต้องการของผู้ชม

5. รูปแบบการจ้ดรายการวิทยุโทรทัศน์

สุทธิ ขัตติยะ (2544: 10-16) กล่าวว่า รูปแบบ (format) หมายถึง วิธีการและลีลาการนำเสนอเนื้อหาสาระและสิ่งที่อยู่ในรายการวิทยุโทรทัศน์ จำแนกได้หลายวิธี ตามประเภทของรายการวิทยุโทรทัศน์ โดยเลือกเสนอรูปแบบที่ใช้กันมาก 12 รูปแบบได้แก่

1. พุดหรือบรรยายคนเดียว (monologue) เป็นรายการที่มีผู้มาปรากฏตัวพูดคุยกับผู้ชมเพียง 1 คน ส่วนมากจะมีภาพประกอบเพื่อมิให้เห็นหน้าผู้พูดตลอดเวลา รูปแบบการพูดคนเดียวจะน่าสนใจเมื่อผู้ดำเนินรายการมีความรู้และมีความสามารถในการพูดเสนอเนื้อหาสาระ และต้องมีภาพหรือภาพยนตร์ประกอบ

2. สนทนา (dialogue) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีคนมาพูดคุยกันอย่างน้อยสองฝ่าย ทั้งสองฝ่ายประกอบด้วยผู้ถามและคู่สนทนา แสดงความคิดเห็นตามประเด็นที่นำเสนอ การสนทนาจะมี 2-3 คนก็ได้ ในเมืองไทยยังไม่ปรากฏรายการที่อยู่ในรูปแบบสนทนาจริง ๆ เพราะรายการสนทนาที่ผู้พูดมุ่งตอบปัญหาหรืออภิปรายประเด็นที่ผู้ดำเนินรายการตั้งกระทู้ ถือเป็นกรอภิปราย

3. อภิปราย (discussion) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ดำเนินรายการอภิปราย ทำหน้าที่คอยป้อนประเด็นหรือคำถามให้ผู้ร่วมอภิปรายตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป แต่ไม่ควรเกิน 4 คน โดยผู้อภิปรายแต่ละคนจะแสดงความคิดเห็นของตนเองต่อประเด็นต่าง ๆ โดยอาจเสริมหรือแย้งคนที่พูดก่อนได้

4. สัมภาษณ์ (interview) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ คือวิทยากรมาสนทนากัน โดยให้ผู้ดำเนินรายการสัมภาษณ์เกี่ยวกับเรื่องที่ต้องการให้ผู้ถูกสัมภาษณ์มาเล่าให้ฟัง มักเป็นเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการ หน่วยงาน การชี้แจงผลงาน รวมทั้งความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง รายการสัมภาษณ์มักเป็นรายการที่มีขนาดความยาว 30 นาที หรือเป็นสัมภาษณ์สั้นๆที่นำไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของรายการสารคดี รายการพุดหรือบรรยายคนเดียว

5. เกม / ตอบปัญหา (quiz program) เป็นรายการโทรทัศน์ที่จัดให้มีการแข่งขันระหว่างคนหรือกลุ่มของผู้ที่มาร่วมรายการด้วยการเล่นเกมหรือตอบปัญหา

6. สารคดี (documentary program) เป็นรายการโทรทัศน์ที่เสนอเนื้อหาสาระด้วยภาพและเสียงบรรยายตลอดรายการ สารคดีแบ่งเป็นสองประเภทคือ สารคดีเต็มรูปและสารคดี กึ่งพุดคนเดียว รูปแบบสารคดีเต็มรูปจะดำเนินเรื่องด้วยภาพตลอด อาจมีการถามความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องบ้างแต่สั้นๆ ครั้งละไม่เกิน 1 นาที อาจจะเสนอคนเดียวกันได้หลายครั้งและรายการเดียวอาจมีผู้ให้ความคิดเห็นหลายคน แต่รายการส่วนใหญ่จะเสนอภาพที่เป็นกระบวนการหรือเรื่องราวตามธรรมชาติโดยไม่มีผู้ดำเนินรายการ หรือ host (เจ้าภาพในรายการ) ส่วนรูปแบบกึ่งสารคดีกึ่งพุดคนเดียว (semi-documentary) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีผู้ดำเนินรายการทำหน้าที่เดินเรื่องพุดคุยกับผู้ชมและให้เสียงประกอบการบรรยายตลอดรายการ โดยมีผู้ดำเนินรายการปรากฏตัวตอนต้น ตอนกลาง เท่าที่จำเป็นและสรุปรายการนอกนั้นเป็นภาพแสดงเรื่องราวหรือกระบวนการ

7. ละคร (drama) เป็นรายการที่เสนอเรื่องราวต่าง ๆ ด้วยการจำลองสถานการณ์เป็นละคร มีการกำหนดผู้แสดง จัดสร้างฉาก ใช้เทคนิคการละครเพื่อเสนอเรื่องราวให้เหมือนจริงมาก

ที่สุด ละครโทรทัศน์จะจัดอยู่ในรูปของชุดต่อเนื่องที่เรียกว่า serials หลายตอนจบหรือชุดที่ไม่ต่อเนื่องภายใต้เรื่องเดียวกัน แต่ละตอนมีเรื่องราวที่ไม่เหมือนกันเรียกว่า series นับเป็นรายการที่ดึงดูดผู้ชมให้ติดตามได้มากที่สุดโดยเฉพาะแม่บ้าน

8. สารละคร (docu-drama) เป็นรายการที่ผสมผสานรูปแบบสารคดีเข้ากับรูปแบบละคร หรือการนำละครมาประกอบรายการที่เสนอสาระบางส่วนมิใช่เสนอเป็นละครทั้งรายการ ทั้งนี้จะต้องมีผู้ดำเนินรายการ สรุพอธิบาย หรือขยายสาระที่ดูจากส่วนที่เป็นละครเสมอ การเสนอละครในรายการที่มุ่งให้สาระมี 4 แนวคือ นำเรื่อง เป็นตัวอย่าง ขยายประเด็นหรือแนวคิดและสรุปประเด็น

9. สารคดีและทดลอง รายการโทรทัศน์แบบสารคดีและทดลองเป็นรายการที่เสนอ “วิธีทำ” อะไรสักอย่างหนึ่ง เพื่อให้ผู้ชมได้แนวทางที่จะนำไปใช้ทำจริง เช่นรายการปรุงอาหาร เป็นต้น

10. เพลงและดนตรี รายการเพลงและดนตรีเป็นรายการที่นำเสนอ การบรรเลงดนตรี และการใช้เพลง มี 3 แบบ คือ แบบที่มีวงดนตรีและนักร้องมาแสดงในสตูดิโอ แบบที่ให้นำนักร้องมาร้องในสตูดิโอควบคู่ไปกับเสียงดนตรีที่บันทึกเสียงไว้แล้ว แบบที่ให้นำนักร้องและดนตรี มาเล่นและร้องในสตูดิโอแต่ใช้เสียงที่ได้จากการเปิดเทปหรือแผ่นเสียง

11. นิตยสาร (magazine program) เป็นรายการโทรทัศน์ที่เสนอหลายประเด็น และหลายรูปแบบในเวลาเดียวกัน โดยใส่ไว้เป็นชุด ๆ เช่น อาจเริ่มรายการด้วยเพลง ตามด้วยพิธีกรพูดคุยเรื่องน่ารู้สักเรื่อง ตามด้วยการเล่นเกม สลับการสัมภาษณ์บุคคล และจบด้วยเพลง เป็นต้น เป็นรายการที่มีความหลากหลายในรูปแบบ สาระและวิธีการนำเสนอ

12. ถ่ายทอดสด (live program) เป็นรายการที่ถ่ายทอดเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง เช่นกีฬา งานมหกรรมหรืองานราชพิธีต่าง ๆ รายการถ่ายทอดสดมักเริ่มรายการจากก่อนเริ่มพิธีหรือเหตุการณ์ โดยมีผู้บรรยายเหตุการณ์เสนอเรื่องราวต่าง ๆ เมื่อเริ่มเหตุการณ์แล้วก็เสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นตามลำดับ ก่อนหลังทั้งภาพและเสียง โดยมีผู้บรรยายคอยพูดเชื่อมเหตุการณ์ให้ผู้ชมทราบความเป็นไป

ส่วนวิทยา คำรงค์เกียรติศักดิ์ (2546: 2) ได้แบ่งประเภทของรายการโทรทัศน์ไว้เป็น 10 ประเภท

1. ละคร (drama) series, soap operas
2. factual สารคดีวิทยาศาสตร์ รายการเพื่อผู้บริโภค ธุรกิจ สืบสวนสอบสวนอาชญากรรม
3. ศิลปะ (arts) ดนตรี ภาพยนตร์ ภาพถ่าย วรรณคดี ละคร ทัศนศิลป์
4. ข่าว (news) ข่าวปัจจุบัน ข่าวชุด ข่าวเชิงสารคดี
5. บันเทิง (entertainment) ดลก เกมโชว์ sitcoms, chat show, variety shows, music

6. เด็ก (children) ละคร ข่าวสาร บันเทิง
7. ศาสนา/ธรรมะ (religion) ศีลธรรม ความเชื่อ ศรัทธา
8. กีฬา (sport)
9. เยาวชน (youth)
10. การศึกษา (education) ระดับโรงเรียน education, open university

แต่ นภภรณ์ อังริยกุล (2531: 34) ได้แบ่งรายการโทรทัศน์ไว้ 13 ประเภท ได้แก่

1. รายการข่าว (newscast) เป็นการเสนอรายงานเหตุการณ์สำคัญที่เป็นที่น่าสนใจของประชาชน โดยเสนอเป็นปัจจุบันที่ตอบคำถามได้ 6 ประการ คือ ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไหร่ อย่างไร และทำไม
2. รายการสารคดี (features and documentaries) เป็นรายการเพื่อเล่าเรื่องราวที่น่าสนใจให้ผู้ชม เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ควรให้ความรู้ ความเพลิดเพลิน เร้าอารมณ์และโน้มน้าวจิตใจ ได้แก่ สารคดีท่องเที่ยว ชีวิตสัตว์ รวมทั้งรายการประเภทความรู้
3. รายการละครโทรทัศน์ (drama) ได้แก่ รายการที่จัดเป็นละครโทรทัศน์และเป็นตอนสั้น ๆ ดำเนินเรื่องติดต่อกันไปตลอด
4. รายการภาพยนตร์ (movie) เป็นรายการที่นำภาพยนตร์มาฉายทางโทรทัศน์ มีทั้งภาพยนตร์ชุดและภาพยนตร์เรื่องยาว
5. รายการเพลง (music program) คือ รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอความบันเทิงในรูปแบบเพลงและดนตรี ทั้งแบบการแสดงสดและมิวสิควีดีโอ โดยมีลักษณะการจัดรายการที่มีความหลากหลายของแนวเพลงหลายแนว
6. รายการปิกนิกะบันเทิงหรือวาไรตี้ (variety program) เป็นรายการที่เน้นความบันเทิงหลายรูปแบบแต่ยังคงให้สาระความรู้อยู่บ้าง เช่น การตอบปัญหาชิงรางวัล การสัมภาษณ์ เพลง/ดนตรี แฟชั่น ละครเวที การแสดงออกหรือหลาย ๆ อย่างรวมกัน
7. รายการเพื่อการศึกษา (education program) เป็นรายการที่จัดขึ้นเพื่อการศึกษาโดยตรงแก่ประชาชนทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยเน้นการถ่ายทอดเนื้อหาสาระ ด้วยเทคนิคการนำเสนอหลายรูปแบบเพื่อให้การจัดรายการการศึกษามีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่ผู้ชม

8. รายการสนทนา/สัมภาษณ์/อภิปราย (talk program) เป็นรายการโทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การให้ความรู้แก่ผู้ชมในรูปแบบของการพูดคุย สนทนา สัมภาษณ์แลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นจากบุคคลต่าง ๆ ในเรื่องราวและเหตุการณ์หนึ่งที่กำลังเป็นที่สนใจ

9. รายการตลก (comedy program) คือ รายการบันเทิงที่มุ่งสร้างเสียงหัวเราะให้เกิดขึ้นกับผู้ชม ไม่ว่าจะมามีวิธีการนำเสนอแบบใด ทั้งแบบละคร เพลง ปกติกะ หรืออาจเป็นการแสดงตลกที่ปรากฏอยู่ในช่วงหนึ่งของรายการหนึ่งหรือรายการทางสถานีโทรทัศน์ก็ได้

10. รายการธรรมะ (religion program) เช่น รายการถ่ายทอดพิธีกรรมทางศาสนา การแสดงธรรมเทศนา การอภิปรายที่ให้ความรู้เกี่ยวกับศาสนาและส่งเสริมศีลธรรม

11. รายการกีฬา (sport) เป็นรายการที่นำเสนอกิจกรรมทั้งหลายอันเกี่ยวกับเกมกีฬา ทั้งก่อนและหลัง และระหว่างการแข่งขัน รวมถึงรายการเกี่ยวกับการสอนกีฬา การให้ข้อมูลต่าง ๆ เช่น เรื่อง การตกปลา การสอนกอล์ฟ ฯลฯ (ปมข สุภสาร, 2531: 125)

12. รายการเกมโชว์ (game show program) คือ รูปแบบเกม แข่งขัน ตอบปัญหามีของรางวัล มีการเปิดโอกาสให้บุคคลหรือผู้ชมเข้ามามีส่วนร่วมซึ่งเป็นรูปแบบที่ให้ความสนุกสนาน

13. รายการศิลปวัฒนธรรม (culture program) หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่นำเสนอเกี่ยวกับสิ่งดีงามที่สืบทอดกันมาในสังคมอันได้แก่ ประเพณี ศิลปวัตถุ ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการร้องรำ การแสดง การละเล่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรม การดำรงชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ

1. รายการข่าว (newscast program)

ดวงทิพย์ วรพันธ์ (2525: 3) กล่าวว่า “รายการข่าวโทรทัศน์จะประกอบด้วย ข่าวที่มีเนื้อหาโดยรวม สรุปเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นว่าเป็นเหตุการณ์อะไร เกิดขึ้นที่ไหน เมื่อไร อย่างไร ทำไมเหตุการณ์นั้นจึงเกิดขึ้น และเมื่อรวมกับลักษณะของสื่อโทรทัศน์แล้ว ข่าวโทรทัศน์ควรมีความหมาย คือ ข่าวสารที่เกิดขึ้นใหม่ น่าสนใจ มีผลกระทบต่อสาธารณะ ซึ่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายข่าวของสถานีโทรทัศน์สามารถสืบข่าว รายงานข่าว ถ่ายภาพ และภาพยนตร์ บันทึกภาพได้เพื่อจัดทำรายการข่าวในประเทศ ข่าวต่างประเทศ ข่าวกีฬา และการวิเคราะห์ข่าว ซึ่งอาจจะออกอากาศในรูปแบบภาพยนตร์ ภาพการอ่านข่าว หรือการอ่านประกอบ

ถาวร ช่วยประสิทธิ์ (2531: 195) กล่าวถึงการเสนอรายการข่าวทางโทรทัศน์ว่า สมัยนี้ การเสนอรายการข่าวไม่ค่อยคำนึงถึงความเหมาะสมและข้อห้ามต่าง ๆ ที่เคยวางไว้มีการวิพากษ์วิจารณ์ ข่าวออกไปพร้อมๆกับการเสนอข่าว มีการพูดต่อเติมข่าว ทั้งนี้ในเนื้อหาและนอกเรื่อง เช่น การคุยกัน และหยอกล้อกันระหว่างผู้ประกาศข่าวด้วยกัน แม้แต่ผู้ประกาศข่าวเองก็ใช้หลายคนทั้งหญิงและชาย สถานีวิทยุโทรทัศน์ส่วนมากได้ให้ความสนใจและพิถีพิถันในเรื่องชื่อเสียงและความสวยงามของผู้ประกาศข่าวเป็นอย่างมาก ในขณะที่เนื้อหาและภาพที่แสดงถึงความรุนแรง ก็สามารถออกอากาศได้ เช่น สภาพศพและผู้บาดเจ็บ กองเลือด การต่อสู้ก็มีให้ชมกันเกือบทุกวัน

2. รายการสารคดี (documentary program)

เนื้อหาของรายการสารคดีมีนำเสนอมากมาย ได้แก่ การบันทึกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เป็นการเล่าหรือเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต เสนอเหตุการณ์หรือเรื่องราวความเป็นอยู่ของชนชาติต่าง ๆ หรือของสังคมหมู่ใดหมู่หนึ่ง เสนอเรื่องราวชีวิตประวัติของบุคคลที่น่าสนใจ เรื่องราวเกี่ยวกับสิ่งต่างๆในโลกด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ เช่น เรื่องในวงการแพทย์ เกษตรกรรม หรือวิทยาศาสตร์ เรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่ที่น่าสนใจ น่าศึกษา เรื่องราวเกี่ยวกับชีวิตสัตว์ต่างๆตลอดจนข่าวที่เกิดขึ้นที่น่าสนใจมาเจาะลึกหรือสืบหาสาเหตุรายละเอียดกันอย่างลึกซึ้ง

3. รายการละครโทรทัศน์ (drama program)

ไพโรจน์ ติรธนากุล (2538: 57) กล่าวถึงรายการโทรทัศน์ว่า เป็นรายการผสมผสานระหว่างความสามารถในการเขียนบทการแสดง การจัดฉาก การทำรายการ การตัดต่อ ตลอดจนการใช้แสง และเสียงประกอบ การแสดงภาพยนตร์กับการแสดงโทรทัศน์มีข้อแตกต่างกันอยู่ขณะที่ภาพยนตร์จะเน้นในด้านการแสดงบทบาทและสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ละครโทรทัศน์จะแสดงให้เห็นถึงปฏิกิริยาของตัวละครได้ดีกว่า โดยเน้นเรื่องพัฒนาตัวละคร ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และบทสนทนา ซึ่งสื่อโทรทัศน์มีจอขนาดเล็กและผู้ชมอยู่ใกล้จอสามารถที่จะแบ่งความสนใจตรงไปยังรายละเอียดบางจุดได้ง่ายและในระบะภาพที่ใกล้

4. รายการภาพยนตร์ (cinema program)

รายการภาพยนตร์ หมายถึง รายการที่นำภาพยนตร์มาฉายทางโทรทัศน์ การแสดงภาพยนตร์กับการแสดงละครโทรทัศน์มีข้อแตกต่างกันคือ การแสดงภาพยนตร์จะเน้นการแสดงบทบาทและสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ ส่วนการแสดงละครโทรทัศน์จะเน้นให้เห็นถึงปฏิกิริยาของ

ตัวละครได้ดีกว่าภาพยนตร์ โดยการเน้นการพัฒนาตัวละคร ความสัมพันธ์ร่วมของมนุษย์และบทบาท (ไพโรจน์ ธีรธนากุล, 2528: 57)

5. รายการเพลง (music program)

รูปแบบเพลงและดนตรีนั้น ในเนื้อหาสาระเป็นประเภทการบันเทิงด้วยตัวมันเองอยู่แล้ว อีกทั้งยังมีความหลากหลายด้วยวิธีการนำเสนอ ทั้งเป็นแบบการแสดงสดและมิวสิก วิดีโอ (ปมูข สุภสาร, 2531: 110)

6. รายการบันเทิงกะบันเทิง (variety program)

รายการบันเทิงกะบันเทิงหรือวาไรตี้เป็นรายการบันเทิงเบ็ดเตล็ดที่นอกเหนือจากละคร แต่ถ้าเป็นละครเพลง ละครชวนหัว ก็จัดอยู่ในรายการวาไรตี้ได้ นอกจากนี้ยังมีเกมโชว์การแสดงตลก การเดินระบำ การแสดงกายกรรมด้วย

7. รายการเพื่อการศึกษา (education program)

รายการโทรทัศน์เพื่อการศึกษา หมายถึง รายการโทรทัศน์ที่ถ่ายทอดเนื้อหาสาระการศึกษาไปสู่ผู้ชม (วสันต์ อดิศักดิ์, 2533: 145) โดยจะต้องจัดทำให้มีคุณภาพเป็นที่พึงพอใจและได้ประโยชน์แก่ผู้ชม โดยไม่เพียงแต่การปรากฏของครูหรือวิทยากรหน้ากล้องโทรทัศน์เพื่อบรรยายเท่านั้น ยังต้องเป็นไปอย่างมีชีวิตชีวา น่าติดตามชม ดังคำกล่าวที่ว่า “การสอนที่ดี คือการสอนที่ผู้เรียนไม่รู้สึกรู้สีกว่ากำลังถูกสอนอยู่”

8. รายการสนทนา/สัมภาษณ์/อภิปราย (talk program)

รายการสนทนา สัมภาษณ์ และอภิปราย เป็นรายการ โทรทัศน์ที่มีวัตถุประสงค์หลัก คือ การให้ความรู้แก่ผู้ชมในรูปแบบของการพูดคุย สนทนา แลกเปลี่ยนทัศนคติ ความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่กำลังพูดคุยถึง โดยทั้ง 3 แบบนี้ คือ ทั้งรายการสนทนา รายการสัมภาษณ์และอภิปราย ยังมีความหมายที่คล้ายคลึงกันด้วย ทั้งนี้อาจยังมีในส่วนองวิธีการนำเสนอที่จะมีข้อแตกต่างกันเล็กน้อย และบ่อยครั้งที่มีลักษณะของรายการที่ใช้รูปแบบผสมผสานกันทั้ง 3 แบบ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ชมมากขึ้น

9. รายการตลก (comedy program)

รายการตลกทางโทรทัศน์ หมายถึง รายการบันเทิงประเภทหนึ่งที่มีมุ่งสร้างเสียงหัวเราะให้เกิดขึ้นกับผู้ชม โดยใช้คำพูด ท่าทาง การแต่งกาย แต่งหน้า การใช้เสียงดนตรี อุปกรณ์

ประกอบฉาก รูปร่างนักแสดง และเทคนิคทางโทรทัศน์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งหมดรวมกันในการรับชมตลก (ลัดดาวัลย์ อินทจักร, 2542: 2)

รายการตลกทางโทรทัศน์ (comedy program) จัดเป็นรายการบันเทิงประเภทหนึ่งที่มีมุ่งหวังจะสร้างเสียงหัวเราะ ตลอดจนความเพลิดเพลินสนุกสนานให้แก่ผู้ชม ไม่มีแบบแผนตายตัว เพียงแต่จะทำการใดก็ได้ให้มีเสียงหัวเราะเกิดขึ้นจากผู้ชมรายการเป็นสำคัญ ซึ่งวิธีการนำเสนออันสามารถทำได้หลายแบบทั้งละคร เพลง ปกติกะ ซึ่งล้วนแล้วแต่ต้องการสร้างความสนุกสนานทั้งสิ้น

10. รายการธรรมะ (religion program)

สำหรับการจัดรายการธรรมะ ทางโทรทัศน์มีการนำเสนอรายการในหลายรูปแบบ โดยอาศัยพื้นฐานจากการเผยแพร่ธรรมะในอดีต ดังนี้ คือ

10.1 นำเสนอรายการโดยการเทศน์ เป็นการถ่ายทอดการแสดงธรรมเทศนา จากพระภิกษุสงฆ์ ตามรูปแบบที่เป็นทางการ ตั้งแต่การอาราธนาภคณ์เทศน์ นิมนต์พระนั่งบนธรรมาสแสดงธรรม โดยคำสอนต่าง ๆ จะอยู่ในคำภีร์เป็นภาษาบาลีและภาษาไทยโบราณ ทั้งยังยกตัวอย่างเป็นนิทานในพระไตรปิฎก ซึ่งประชาชนนิยมฟังน้อย

10.2 นำเสนอรายการโดยการบรรยายธรรม เป็นการนิมนต์พระภิกษุสงฆ์หรือฆราวาสมาบรรยายธรรมะรูปแบบสมัยใหม่ ทั้งภาษาพูด และการยกตัวอย่างประกอบจะเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวัน ทำให้เห็นชัด ง่ายแก่การเข้าใจ และได้รับความนิยมมาก

10.3 นำเสนอรายการโดยการสนทนาธรรม ซึ่งเป็นการสนทนาถามตอบข้อสงสัยกันระหว่างพระกับผู้ชมที่ส่งคำถามเข้าไป โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นตัวแทนซักถามหรือเป็นคำถามที่รายการได้เตรียมไว้ในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ เพื่อให้ความรู้ด้านหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาแก่ประชาชน (ทัศนีย์ จันทร, 2535: 835-837)

11. รายการเกมโชว์ (game show)

ปมข ศุภสาร (2533: 100) กล่าวว่า รายการเกมโชว์ คือรูปแบบเกม แข่งขันตอบปัญหา เป็นรูปแบบที่ให้ความตื่นเต้น เพราะผู้ชมมีส่วนร่วมในรายการแม้จะนั่งชมอยู่ที่บ้าน ก็ยังนั่งเอาใจช่วยว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้ชนะ และผู้ชมมักจะนิยมชมชอบผู้ชนะทั้งๆที่ไม่รู้จักกันเลย

สมควร เจริญสุข (2539: 2-3) กล่าวว่าคนในทุกอาชีพ และทุกวัยให้ความสนใจต่อรายการเกมโชว์มาก รวมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการแข่งขันด้วย รายการเกมโชว์บางรายการก็มีความรู้ต่าง ๆ สอดแทรกในรายการจึงทำให้ผู้ชมนำความรู้ที่ได้รับนั้นมาเป็นประโยชน์ต่อตนเอง

ได้อีกด้วย และยังรายการใดมีความรู้และมีสาระ รวมทั้งความบันเทิงอีกทั้งมีความหลากหลายในรายการแล้วก็จะนำมาซึ่งความนิยมมากขึ้น

12. รายการศิลปวัฒนธรรม (culture program)

รายการศิลปวัฒนธรรม เป็นรายการ โทรทัศน์ที่น่าเสนอเกี่ยวกับสิ่งดีงามในสังคม ที่สืบทอดกันมานานแต่ครั้งอดีตกาล อันได้แก่ ประเพณี ศิลปวัตถุ ศิลปหัตถกรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะพื้นบ้าน ไม่ว่าจะเป็นการร้องรำ การแสดง การละเล่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และ วัฒนธรรมการดำรงชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ

13. รายการกีฬา (sport program)

รายการกีฬา เป็นรายการที่น่าเสนอกิจกรรมทั้งหลายอันเกี่ยวกับเกมกีฬา ทั้งก่อน และหลังและระหว่างการแข่งขัน รวมถึงรายการเกี่ยวกับการสอนกีฬา การให้ข้อมูลต่าง ๆ

กาญจนา แก้วเทพ (2541: 339-341) กล่าวว่า รายการกีฬาทางโทรทัศน์นั้น หมายความรวมถึงแต่รายการข่าวกีฬา ซึ่งจัดเป็นส่วนหนึ่งของรายการข่าว รายการถ่ายทอด (สด/ไม่สด) รายการแข่งขันกีฬาประเภทต่าง ๆ รายการที่เกี่ยวข้องกับกีฬา เช่น รายการแข่งขันตอบปัญหา/ เกมโชว์ที่เกี่ยวข้องกับกีฬา รายการให้ความรู้ด้านกีฬา เป็นต้น

ลักษณะรูปแบบรายการโทรทัศน์มีมากมาย แต่ละรูปแบบจะมีข้อเด่นข้อด้อยต่างกัน ผู้จัดรายการต้องมีความรู้และทักษะในการเลือกผสมผสานรูปแบบเพื่อให้รายการน่าสนใจชวนติดตาม การเลือกผสมผสานรูปแบบรายการโทรทัศน์ควรมีลักษณะขึ้นอยู่กับลักษณะของเนื้อหา วัตถุประสงค์ของรายการ ทักษะในการอ่าน “โทรทัศน์” และความชื่นชอบของผู้ชมทักษะและ ศักยภาพของทีมงานผู้ผลิตรายการ งบประมาณและศักยภาพของอุปกรณ์การผลิตที่มี

6. เทคนิคและกลวิธีการดำเนินเรื่องในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์

กลวิธีการดำเนินเรื่อง หมายถึง การนำเสนอเนื้อหาของรายการที่มีความสัมพันธ์กับ รูปแบบของรายการ เป็นการจัดโครงสร้างเนื้อหาของรายการ เพื่อสร้างความสนใจอันเป็นพื้นฐาน ของการจดจำเนื้อหาของผู้ชม ซึ่งทำโดย

1. การใช้อารมณ์ขัน
2. ความประหลาดใจ
3. ความหลากหลาย

4. การมีส่วนร่วมของผู้ชม
5. พิธีกรที่เชี่ยวชาญ
6. รูปภาพที่สวยงามและตรงประเด็น
7. การสร้างความสะท้อนอารมณ์แก่ผู้ชม

1. การใช้อารมณ์ขัน

สิทธา พินิจภูวดล (2532: 46) กล่าวว่า รายการโทรทัศน์หลายรายการ นิยมแทรกบทตลกเพื่อสร้างอารมณ์ขันของผู้ชม เพราะความตลกขบขันมักช่วยให้ผ่อนคลายและ รู้สึกสดชื่น

ในวงการธุรกิจ การโฆษณาประชาสัมพันธ์ และธุรกิจบันเทิงไม่ว่าจะเป็นนักจัดรายการ และนักแสดง มักจะอาศัยอารมณ์ขันเป็นวิธีทางหนึ่งในการนำเสนอ “สื่อ” เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้

2. ความประหลาดใจ

เทคนิคการสร้างความประหลาดใจที่ใช้ในรายการโทรทัศน์ หมายถึง การใช้กลวิธีในการทำให้รายการแตกต่างไปจากเดิม หรือแตกต่างไปจากรายการอื่น ความประหลาดใจมีผลทำให้ ผู้ชมสนใจ และความสนใจทำให้ผู้ชมจำเนื้อหารายการได้ ความประหลาดใจอาจทำได้ทั้งภาพ, เสียง, เนื้อหา, ผู้แสดง ฯลฯ

3. การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม “participation” หมายถึงการแบ่งส่วน ร่วมส่วนและการเข้าร่วม (sharing and joining) เป็นการทำงานร่วมกัน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเปิดโอกาสให้บุคคลอื่นมีบทบาท หรือแสดงออกทั้งความรู้สึก การกระทำและความคิด

โดยเทคนิคการให้บุคคลมีส่วนร่วมในการผลิตรายการโทรทัศน์ อาจทำได้ทั้ง ก่อนการผลิต (pre-production) ขั้นตอนการผลิต (production) หลังการผลิต (post-production)

ก่อนการผลิต เช่น การวิเคราะห์ผู้ชม การวิเคราะห์เนื้อหาที่ผู้ชมต้องการ การให้มีส่วนร่วมในการวางแผน กำหนดสถานที่ถ่ายทำ เป็นต้น

ขั้นการผลิต เช่น การให้เป็นวิทยากร การให้โอกาสแสดงความคิดเห็นในรายการ การให้ผู้ชมร่วมแสดง เป็นต้น

ชั้นหลังการผลิต เช่น การให้แสดงความคิดเห็นต่อรายการ การตอบคำถามทางไปรษณีย์ การเข้าร่วมชิงรางวัล เป็นต้น

4. พิธีกรที่เชี่ยวชาญ

ช่อผกา วิริยานนท์ (2539: 6) กล่าวถึงพิธีกรที่มีบทบาทในรายการโทรทัศน์ไว้ว่า ในกระบวนการผลิตรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง ๆ จะต้องประกอบด้วยบุคลากรจำนวนมากที่จะระดมทั้งกำลังสมอง กำลังกาย และกำลังเงิน เพื่อสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดเป็นรายการโทรทัศน์ที่ถูกต้องผู้ชมมากที่สุด และในแต่ละขั้นตอนของการทำงานจะต้องมีการประสานงานกันเป็นอย่างดีและรวมพลังกันเป็นทีม (team work) เพื่อให้ได้ผลงานชิ้นโบว์แดงตามที่ทุกคนวาดหวัง แต่ในขั้นตอน สุดท้าย คือ การถ่ายทอดเรื่องราวและความคิดสร้างสรรค์ชิ้น โบว์แดงเหล่านั้น เป็นหน้าที่ที่สำคัญของผู้ที่ถูกเรียกว่า “พิธีกร”

พิธีกรเป็นเสน่ห์ของรายการโทรทัศน์ การถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นผลพวงจากความคิดสร้างสรรค์ของทีมงาน เป็นหน้าที่สำคัญของพิธีกร ความน่าสนใจของรายการ ความตื่นไหวของเรื่องราว อารมณ์ขัน การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ล้วนมีส่วนจากสมรรถวิสัยของพิธีกรที่เชี่ยวชาญ พิธีกรเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ผู้ชมสนใจติดตามชมรายการ

5. ความหลากหลาย

ความหลากหลาย หมายถึง ความหลากหลายของเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง อาจมีเนื้อหาหลายอย่างปนกัน เช่น เกษตร เศรษฐกิจ การเมือง บ้านเทิง และรูปแบบต่าง ๆ กัน เช่น สนทนา สารคดี ตลก การศึกษา ความหลากหลายทำให้เกิดความน่าสนใจ ชวนติดตาม

6. ภาพที่สวยงามตรงประเด็น

สื่อโทรทัศน์เป็นสื่อที่อาศัยความสอดคล้องของภาพและเสียง โดยเน้นภาพเป็นหลัก ใช้เสียงบรรยายเป็นส่วนเสริม ภาพที่สวยงามและตรงประเด็นกับเรื่องที่น่าเสนอจะช่วยทั้งการสร้าง ความสนใจและการจดจำเนื้อหา

7. การสร้างความสะดวกเื้อนอารมณ์แก่ผู้ชม

การสร้างความสะดวกเื้อนอารมณ์แก่ผู้ชมจะมีส่วนช่วยเร้าความสนใจผู้ชม และทำให้ผู้ชมประทับใจ การสร้างความสะดวกเื้อนอารมณ์อาจทำได้ด้วยภาพ เทคนิคพิเศษและการผูกเรื่องราว

7. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินและการวิเคราะห์รายการโทรทัศน์

1. การประเมินรายการโทรทัศน์

การประเมินคุณภาพของรายการโทรทัศน์มีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินรายละเอียดในด้านเทคนิคการผลิต ด้านเนื้อหาสาระของรายการ ความน่าสนใจและความเข้าใจในเรื่องที่น่าสนใจ โดยประยุกต์เอากระบวนการวิจัยที่ใช้กันโดยทั่วไปมาเป็นวิธีการประเมิน กล่าวคือ จะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์และขอบเขตของการประเมินของรายการนั้น ๆ มีการรวบรวมข้อมูลโดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ กัน มีการวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิเคราะห์เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงรายการดังกล่าวให้มีคุณภาพที่ดีขึ้น

1.1 การประเมินรายการด้านเนื้อหา

การประเมินรายการด้านเนื้อหาของรายการนั้น ควรพิจารณาจุดมุ่งหมายของรายการนั้นก่อนว่า เป็นรายการประเภทใด เช่น เป็นรายการเพื่อการศึกษา รายการบันเทิงหรือรายการเพื่อการประชาสัมพันธ์ เป็นต้น ตามปกติการประเมินรายการด้านเนื้อหามักจะมีการประเมินในเรื่องความถูกต้องของเนื้อหา ความยากง่ายของเนื้อหาที่น่าสนใจในรายการ ความสามารถในการสื่อความหมายให้ผู้ชมเข้าใจ เป็นประเด็นสำคัญ

1.2 การประเมินความน่าสนใจของรายการและความเข้าใจในเนื้อหา

ตามปกติการประเมินในเรื่องนี้ นักวิจัยมักจะทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างจากกลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจำนวนหนึ่ง เพื่อใช้เป็นตัวแทนของกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ สำหรับการประเมิน โดยทำการประเมิน 2 ประเด็นคือ ความน่าสนใจของรายการและความเข้าใจในเนื้อหาของรายการที่น่าสนใจ

1.3 ประเด็นที่ควรจะทำกรประเมิน โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล

ก. การออกอากาศในรายการดังกล่าว ครอบคลุมกลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายหรือไม่เพียงไร ตรงตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้แต่เดิมหรือไม่

ข. รูปแบบของการนำเสนอรายการ

รูปแบบของการนำเสนอรายการดังกล่าวน่าสนใจและชวนให้ติดตามหรือไม่ กลุ่มผู้ชมที่เป็นกลุ่มเป้าหมายจะมีส่วนที่จะให้ข้อมูลที่สำคัญยิ่งที่จะใช้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงรายการให้สอดคล้องกับรสนิยม หรือความนิยมของผู้ฟังผู้ชม โดยอาจจะให้ข้อคิดได้ว่า รูปแบบของรายการที่น่าสนใจนั้นมีความเหมาะสมหรือไม่ สามารถดึงดูดให้ผู้ฟังผู้ชมติดตามรายการดังกล่าวจนจบหรือไม่

ค. เวลาที่ใช้ในการออกอากาศมีความเหมาะสมหรือไม่เพียงใดแยกพิจารณา ออกเป็น 2 ส่วน คือ

- ประเมินว่ารายการที่ได้มีการออกอากาศไปแล้วมีความยาวของรายการเหมาะสมหรือไม่ รายการบางรายการสั้นเกินไปจนกระทั่งผู้ฟังผู้ชมไม่สามารถที่จะจับประเด็นที่ รายการนั้นต้องการจะเสนอให้ถูกต้องครบถ้วนเท่าที่ควร หรือบางรายการมีความยาวเกินความ จำเป็น ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ฟังผู้ชมเกิดความเบื่อหน่ายต่อรายการดังกล่าว

- ประเมินในเรื่อง ความเหมาะสมของช่วงเวลา ที่ใช้ในการออกอากาศ เพื่อที่จะได้ทราบว่าช่วงเวลาที่ยกมาออกอากาศไปนั้นเหมาะสมและเอื้ออำนวยต่อการรับชม ของกลุ่มเป้าหมายหรือไม่ เพียงใด

ง. ความชัดเจนของรายการในแง่คุณภาพทางเทคนิค ซึ่งในที่นี้จะหมายถึง คุณภาพของเสียงและภาพ

2. วิเคราะห์รายการโทรทัศน์

การวิเคราะห์รายการโทรทัศน์สามารถแบ่งตามวัตถุประสงค์ และลักษณะการวิเคราะห์ การจัดรายการ การวิเคราะห์การผลิตรายการ

2.1 การวิเคราะห์การจัดรายการ

ก. กลุ่มผู้ชมเป้าหมาย การวิเคราะห์การจัดรายการอีกลักษณะหนึ่งอาจจัดแยก ประเภทของรายการตามกลุ่มผู้ฟังผู้ชมเช่น ตามอาชีพ ตามเพศ ตามวัย ตามถิ่นที่อยู่อาศัย ถ้าจะ วิเคราะห์โดยใช้วัยของผู้ชมเป็นหลักก็อาจแยกประเภทของรายการเป็นรายการสำหรับคนทั่วไป รายการสำหรับเด็ก รายการสำหรับวัยรุ่น รายการสำหรับผู้สูงอายุ ฯลฯ วิเคราะห์ในลักษณะนี้ เหมาะสม และให้ประโยชน์มากสำหรับสถานีที่จัดตั้งเพื่อกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจง

ข. เวลาที่เสนอรายการ เวลาที่นำเสนอรายการอย่างเหมาะสมเป็นองค์ประกอบ สำคัญอย่างหนึ่งที่จะให้รายการและสถานีประสบความสำเร็จเป็นที่นิยมของผู้ชม เวลาที่เหมาะสม ในการนำเสนอรายการคือ เวลาที่กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีโอกาสรับรายการได้ การสำรวจผู้ชม จะช่วยบอกให้ทราบว่าผู้ชมแต่ละกลุ่มสามารถที่จะรับรายการได้ในช่วงเวลาใดบ้าง วิเคราะห์การจัด รายการจะต้องพิจารณาว่ารายการแต่ละรายการได้นำเสนอในช่วงเวลาที่เหมาะสมแค่ไหน เช่น ถ้า เป็นรายการสำหรับเด็กก็ควรนำเสนอในวันหยุด หรือถ้าเป็นวันปกติก็ต้องเสนอในช่วงเวลาที่เด็กอยู่ บ้านเป็นเวลาที่ไม่ดี รายการสำหรับคนทั่วไปก็นำเสนอในช่วงที่คนทราบ ทุกกลุ่มมีโอกาสรับชม รายการได้ เป็นต้น

2.2 วิเคราะห์ผลผลิตรายการ

การวิเคราะห์ผลผลิตรายการเป็นการนำเอาผลงานการผลิตมาพิจารณาศึกษารายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบว่าดีละเหมาะสมเพียงไร แต่ละองค์ประกอบได้ช่วยสร้างเสริมรายการให้มีคุณภาพดีแค่ไหนเพียงพอหรือไม่ การวิเคราะห์ผลการผลิตรายการมีวัตถุประสงค์สำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อประเมินคุณภาพของรายการที่ผลิตแล้ว ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและเทคนิคการผลิตเป็นประการแรก และเพื่อเป็นการตรวจสอบความสมบูรณ์ของรายการ เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องก่อนที่จะนำไปออกอากาศหรือแพร่ภาพเป็นประการที่สอง ในการวิเคราะห์ผลการผลิตรายการองค์ประกอบหลัก 4 ประการ ที่จะต้องพิจารณาในการวิเคราะห์มีดังนี้

ก. วัตถุประสงค์ของรายการ วิเคราะห์ว่ารายการมีวัตถุประสงค์อะไรและรายการที่ผลิตสอดคล้องกับวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด สามารถทำให้กลุ่มเป้าหมายที่รับชมรายการ ได้รับข่าวสารหรือความรู้หรือความบันเทิง และมีทัศนคติต่อรายการและต่อสิ่งที่ได้รับจากรายการตามที่พึงประสงค์หรือไม่ วิธีการวิเคราะห์ในขั้นนี้อาจทำได้ 3 วิธี วิธีแรก โดยการให้ผู้ชำนาญการตัดสินซึ่งอาจจะเป็นนักจัดรายการ นักวิจารณ์ หรือผู้ผลิตรายการที่มีประสบการณ์ชมรายการแล้วตัดสิน วิธีที่สอง อาจสุ่มตัวอย่างกลุ่มเป้าหมายมาลองรับฟังรับชมรายการ สังเกตพฤติกรรมขณะรับชมรายการแล้วสอบถาม หรือสัมภาษณ์ความรู้สึกต่อรายการว่าได้รับในสิ่งที่ผู้ผลิตประสงค์หรือไม่ วิธีที่สาม มีลักษณะคล้ายกับวิธีที่สองคือ เชิญกลุ่มเป้าหมายมาร่วมรายการ หรือชมการบันทึกรายการในห้องผลิตรายการซึ่งนิยมกันมากในรายการประเภทเกมโชว์.

ข. เนื้อหาสาระของรายการ โดยพิจารณาว่า เรื่องราวสาระของรายการว่าเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังผู้ชมหรือไม่ เหมาะสมกับกาลเวลา และตรงตามความต้องการของผู้ฟังผู้ชมหรือไม่ และมีความถูกต้องเที่ยงตรงเพียงใด ถ้าเป็นข่าวสารก็จะต้องพิจารณาว่าแหล่งข่าวเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน ถ้าเป็นเรื่องความบันเทิงก็จะต้องบริสุทธิ์ ไม่ใช่เรื่องสกปรก หรือสองแง่สองมุม

ค. วิธีนำเสนอรายการ รูปแบบในการเสนอสาระต่าง ๆ ของรายการวิทยุโทรทัศน์มีหลายรูปแบบ ในขั้นนี้ผู้วิเคราะห์จะร้องพิจารณาว่าผู้ผลิตได้เลือกรูปแบบและวิธีการนำเสนอที่เหมาะสมที่สุดหรือยัง ซึ่งคงต้องดูความสอดคล้องกับเนื้อหาสาระสอดคล้องกับสภาพพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมาย สอดคล้องกับเวลาทั้งในแง่ของความยาวของรายการและกาลสมัย นอกจากนี้ก็จะต้องพิจารณาว่ารายการมีความหลากหลายในการนำเสนอเพื่อสร้างความสนใจผู้รับรายการให้ติดตามรายการจนจบหรือไม่ และในความหลากหลายดังกล่าวควรมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในเนื้อหาสาระที่เสนอ วิธีวิเคราะห์อาจจะใช้ตารางหรือแบบตรวจสอบรายการ

ง. เทคนิคในการผลิต การวิเคราะห์ผลการผลิตในด้านเทคนิคนั้นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์แตกต่างกันค่อนข้างมาก เพราะวิทยุกระจายเสียงมีเสียงเป็นเรื่องหลัก วิทยุ

โทรทัศน์ต้องมีทั้งภาพและเสียง เช่น เมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบผู้ดำเนินรายการของวิทยุกระจายเสียงจะมีความถูกต้องชัดเจนในการพูดและการออกเสียง ความถูกต้องในการใช้ภาษา จังหวะและลีลาในการพูด สำหรับผู้ดำเนินรายการวิทยุโทรทัศน์ นอกจากจะพิจารณาปัจจัยต่าง ๆ ที่เหมือนกับผู้ดำเนินรายการวิทยุกระจายเสียงทั้งหมดแล้วก็จะต้องพิจารณาถึงบุคลิกภาพ การแต่งกาย การวางท่า การแสดงท่าทางประกอบคำพูด ฯลฯ นอกจากนี้ก็จะต้องพิจารณาเรื่องฉาก มุม กล้อง แสงสี เป็นต้น (สุทธิ ชัดติยะ, 2544: 25-36)

8. แนวคิดเกี่ยวกับการสื่อสาร เพื่อการพัฒนาเกษตร

พจน์ บุญเรือง (2526 อ้างใน เจริญนิคม 2545: 10) ได้ให้ความหมายและความสำคัญของการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรว่า

การสื่อสารการเกษตร หมายถึง กระบวนการในการสื่อสารโดยมีผู้ส่งสารทำหน้าที่ในการส่งข่าวสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร ในลักษณะการให้บริการและเผยแพร่วิธีปฏิบัติที่ถูกต้อง ผ่านสื่อหรือช่องทางการสื่อสารไปสู่เกษตรกร เพื่อให้เกิดผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความรู้ ทักษะและพฤติกรรม

การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร หมายถึง กระบวนการในการสื่อสารที่ทำการเชื่อมระหว่างแหล่งวิทยาการหรือระบบวิจัยหรือระบบผู้ใช้เทคโนโลยีหรือเกษตรกร เพื่อมุ่งสู่การนำวิทยาการเหล่านั้นไปปฏิบัติอันจะเกิดประโยชน์ต่อการเพิ่มผลผลิต การลดต้นทุนการผลิต หรือการพัฒนาคุณภาพของผลผลิต

องค์ประกอบและปัจจัยการสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตร

การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรมีองค์ประกอบพื้นฐานไม่แตกต่างไปจากองค์ประกอบการสื่อสารด้านอื่น ๆ คือ ประกอบด้วย ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางสาร ผู้รับสารผลที่เกิดจากการส่งสาร และผลสะท้อนกลับ

กระบวนการติดต่อสื่อสารเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการพูด การเขียน และการอ่าน การฟัง การแลกเปลี่ยนทัศนะ ข้อเท็จจริง ความคิด และประสบการณ์ อันก่อให้เกิดปฏิกริยาสัมพันธ์ในบรรดาบุคคลที่อยู่ในสังคม วิธีการส่งเสริมและการเผยแพร่ความรู้การเกษตรจึงเป็นวิธีการสื่อสารแทบทั้งสิ้น ซึ่งการสื่อสารจะได้ผล ผู้รับสารต้องได้รับข่าวสาร โดยมีความเข้าใจต่อสารนั้นเชื่อถือและยอมรับพร้อมทั้งเกิดการปฏิบัติตาม และบางโอกาสอาจมีการป้อนกลับเพื่อซักถามหรือโต้แย้ง อันส่งผลให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การสื่อสารเพื่อพัฒนาการเกษตรนั้นจะต้องคำนึงถึงปัจจัยเหล่านี้ คือ บุคคลเป้าหมาย เนื้อหาวิชาการ สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ทฤษฎีการเรียนรู้ วัตถุประสงค์หลักของการส่งเสริม ความต้องการและเวลา ข้อดีและความพร้อมของวิธีการ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการเลือกวิธีการสื่อสาร ดังภาพข้างล่างนี้ (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2537: 99-102)

ภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อการเลือกวิธีการส่งเสริมแบบต่าง ๆ

1. บุคคลเป้าหมาย สิ่งที่เราต้องพิจารณาอันดับแรกคือ ลักษณะของเกษตรกร หรือ บุคคลเป้าหมาย ตัวอย่างเช่น จากการศึกษาพบว่าเกษตรกรมีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมต่ำ จะต้องการการเรียนรู้หรือกิจกรรมการเรียนรู้ในท้องถิ่นของตนเอง ไม่ต้องการออกไปเรียนรู้ที่อื่น เขาจะรู้สึกต่ำต้อยหรือไม่สบายใจที่ต้องออกไปเรียนรู้ในท้องถิ่นที่เขาไม่คุ้นเคยหรือที่เกี่ยวข้องกับ

สถานะทางเศรษฐกิจอีกประการก็คือ บุคคลที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสูงมักมีอัตราการยอมรับสูงกว่า ดังนั้นนักส่งเสริมจำเป็นต้องรู้ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมของบุคคลกลุ่มเป้าหมายเพราะสิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการเลือกวิธีการส่งเสริม

2. เนื้อหาวิชาการ สิ่งที่เราต้องพิจารณาก็คือระดับความยาก-ง่ายของเนื้อหาวิชาการที่เราต้องการเผยแพร่แก่เกษตรกร ตัวอย่างเช่น วิธีการเหมาะสมในการให้วิชาการทั่ว ๆ ไปก็คือ การประชุมโดยเชิญนักวิชาการสาขานั้น ๆ มา บรรยายเนื้อหาวิชาการนั้น ๆ เป็นเรื่องเกี่ยวกับ การขัดแย้งทางการปฏิบัติ วิธีการประชุมแบบ Forum จะมีประสิทธิภาพมากกว่าเพราะผู้ฟังสามารถซักถามได้ ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ก็คือ วัตถุประสงค์หลักของการส่งเสริมวิชาการ เราต้องส่งเสริมเพื่อส่งข่าวสาร หรือเราต้องการรวบรวมข่าวสาร

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้และเงื่อนไขที่เพิ่มพูนความสามารถเรียนรู้จะช่วยนักส่งเสริมได้มากในการวางแผน คนเรานั้นเริ่มเรียนรู้ตั้งแต่เกิดไปจนจบชีวิต ถ้านักส่งเสริมรู้ว่าคนเราเรียนรู้ได้อย่างไรจะมีประโยชน์มาก

หากนักส่งเสริมการเรียนรู้ทฤษฎีการเรียนรู้ต่าง ๆ และปรับใช้ทฤษฎีดังกล่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ นักส่งเสริมก็สามารถที่จะได้แนวทางใหม่ในการสร้างความตื่นตัว ความสนใจแก่บุคคลเป้าหมาย

4. ข้อดีและความเป็นไปได้ของวิธีการวิธีการส่งเสริมแต่ละอย่างต้องมีข้อดีและข้อด้อยในตัวเอง ความเป็นไปได้ของวิธีการในแง่ของเวลา ต้นทุน ความพร้อม เป็นสิ่งที่เราจะถี่ถ้วนพิจารณาไม่ได้ การใช้งบประมาณมากในโครงการใหญ่ ๆ เช่น โครงการประหยัดพลังงาน อาจสมเหตุสมผล แต่ถ้าเป็นปัญหาเล็ก ๆ ในระดับตำบลหรือหมู่บ้าน ถ้าจะใช้เทคนิคที่ต้องใช้งบประมาณมากย่อมไม่เหมาะสม

5. ความต้องการและเวลา ความเร่งด่วนหรือไม่เร่งด่วนของเวลาเป็นปัจจัยสำคัญอีกประการที่กำหนดวิธีการส่งเสริม เช่น ถ้ามีการระบาดของโรค, แมลง โดยฉับพลัน ขึ้นแรก วิทยุ, โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์จะทำหน้าที่ได้ดีที่สุด และใช้การเยี่ยมชมเกษตรกรบางจุดเป็นการเสริม

ถ้าเวลาไม่เร่งด่วนนัก เทคนิคการผสมผสานสื่อย่อมจะให้ผลดียิ่งขึ้น เช่น การกระตุ้นความสนใจของเกษตรกรด้วยรายการวิทยุ, รายการวิทยุโทรทัศน์ หรือหนังสือพิมพ์ จากนั้นมีการประชุมกลุ่มประกอบการฉายภาพสไลด์หรือการสาธิต พร้อมกับแจกเอกสาร เมื่อเกษตรกรให้ความศรัทธา เชื่อถือ ก็มีการให้คำปรึกษา เยี่ยมเกษตรกรเพื่อแก้ปัญหาและให้ความเชื่อมั่นต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (ยอมรับวิทยากร) (วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2537: 100-102)

6. วัตถุประสงค์หลักของการส่งเสริม เราต้องการส่งเสริมเพื่อส่งข่าวสาร หรือเราต้องการรวบรวมข่าวสาร สิ่งที่ต้องการเปลี่ยนแปลง ในเรื่องนี้เราต้องเขียนระบุวัตถุประสงค์ใน

การสอน หรือการส่งเสริมในแต่ละระดับของการเปลี่ยนแปลงให้แน่ชัด จากนั้นจึงเลือกวิธีการให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เหล่านั้น เช่น ถ้าเราต้องการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ วิธีที่เหมาะสมอาจเป็นการอภิปรายแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน แต่ถ้าต้องการเปลี่ยนทักษะหรือเป็นการสอน เพื่อให้เกิดความชำนาญก็ต้องใช้วิธีการเรียนรู้โดยการลงมือปฏิบัติ

9. การประเมินผลกระทบ

Van Travis (1981 อ้างใน วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, 2546: 19) ให้ข้อคิดในการประเมินผลกระทบของโครงการต่าง ๆ โดยใช้ 7 ดัชนีชี้วัด ตามลำดับ ได้แก่

1. Inputs (การใช้ปัจจัยการผลิต) รายการทำให้เกษตรกรมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิตอะไรบ้าง (อาทิ ที่ดิน แรงงาน ทุน การจัดการ ฯลฯ)
2. Activities (กิจกรรม) รายการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมใด ๆ ในฟาร์มหรือการทำการเกษตรของเกษตรกรด้านใดบ้าง
3. People Involvement (การมีส่วนร่วมของบุคคล) รายการทำให้คนในครอบครัวมีส่วนร่วมมากขึ้นหรือไม่ ทำให้คนในชุมชนมีการร่วมมือกันมากขึ้น / น้อยลงอย่างไร
4. Reaction (การตอบสนอง) เกษตรกร/ชุมชน มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรต่อรายการมีความพึงพอใจและความรู้ไปใช้ประโยชน์อย่างไร
5. KASA Change หลังชมรายการ เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่อไปนี้อย่างไร
 - 5.1 ความรู้ (Knowledge)
 - 5.2 เจตคติ (Attitude)
 - 5.3 ทักษะ (Skill)
 - 5.4 ความมุ่งหวังในชีวิต (Aspiration)
6. Practice Change (การเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติ) หลังชมรายการ เกษตรกรเกิดการเปลี่ยนแปลงแนวปฏิบัติใด ๆ บ้าง ทั้งระดับส่วนบุคคล ครอบครัว กลุ่มและชุมชน การเปลี่ยนแปลง ระบบคิด การวางแผน การผลิตในฟาร์ม การแปรรูป การจัดจำหน่าย ฯลฯ
7. End Result (ผลลัพธ์ขั้นสุดท้าย) รายการทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจริงหรือไม่
 - 7.1 การใช้เวลาว่าง
 - 7.2 ความสุขในชีวิต

7.3 ความสุขในครอบครัว

7.4 ความสุขในสังคม

10. รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย

โครงการประชาสัมพันธ์การฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 เป็นโครงการที่จัดให้มีขึ้นตามนโยบายของรัฐบาลตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 โดยมีรายละเอียดของโครงการสำคัญ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

ก. เพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตร สาขาต่าง ๆ ไปยังเกษตรกร ให้สามารถฟื้นฟูและพัฒนาอาชีพอย่างมีประสิทธิภาพ

ข. เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างเกษตรกรในภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยการจัดเวทีให้ร่วมแสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์เพื่อให้เกษตรกรอื่น ๆ ได้แนวคินำไปปรับปรุงการประกอบอาชีพของตน

ค. เพื่อให้ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีทางการเกษตรประจำตำบลทั่วประเทศ มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ ได้แสดงบทบาทของการเป็นกลไกชุมชนด้านการเกษตร และร่วมกำหนดแนวทางการถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรแบบมีส่วนร่วม

ง. เพื่อสร้างเครือข่ายและขยายผลการประชาสัมพันธ์ นโยบายด้านการสร้างรายได้ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน (ผ่านสื่อของรัฐ) ในการช่วยแก้ไขปัญหาวิกฤติและพัฒนาประเทศ

2. กลุ่มเป้าหมาย

ก. เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้

ข. คณะกรรมการศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล

ค. เกษตรกรและประชาชนทั่วไป

3. ลักษณะรายการ

ช่วงที่ 1 นำเข้าสู่รายการ เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน (เป็นพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์ 1 คน และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดมา 1 คน) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

ช่วงที่ 2 เป็นการสนทนาตามประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ โดยมีพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการสนทนา ใช้เวลาประมาณ 40 นาที

ช่วงที่ 3 เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน คล้ายช่วงที่ 1 เนื้อหาการสนทนาเป็นการสรุปรายการ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

4. ประเด็นการนำเสนอ

ในแต่ละเดือนมีการกำหนดไว้ 5 ประเด็นดังนี้

- ก. เทคโนโลยีทางด้านพืช ปศุสัตว์ สัตว์น้ำ
- ข. การสร้างรายได้ตามโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้
- ค. ความยั่งยืนในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- ง. การดำเนินงานของกลไกชุมชนในโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้
- จ. นโยบาย/แนวทางของโครงการและการติดตามผล

5. วันเวลาออกอากาศ

ทางสถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ทุกวันอังคาร เวลา 15.00-16.00 น. และออกอากาศซ้ำทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย คลื่นความถี่ AM 819 Mhz. ทุกวันพุธ เวลา 06.00-07.00 น. (กรมประชาสัมพันธ์, 2546)

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธรรมบุญ แจ่มศรี (2546) ได้วิจัยเรื่องการศึกษารายการโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ในโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการดำเนินรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย มีความพึงพอใจในการรับชมรายการ แต่ยังไม่พอใจเรื่องช่วงเวลาในการออกอากาศ

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ และคณะ (2546) ได้ประเมินผลผลความสำเร็จของรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ตามโครงการประชาสัมพันธ์ฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร หลังการพักชำระหนี้ ของกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อศึกษาความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการโดยศึกษาใน

เขตจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลางในเรื่องความชัดเจนของภาพ การลำดับเนื้อหา ความน่าเชื่อถือและการมีส่วนร่วมในรายการ เกษตรกรไม่พอใจช่วงเวลาที่ออกอากาศ (15.00-16.00 น.) และไม่พอใจเรื่องการประชาสัมพันธ์รายการ

ภาคสรุป

การเปิดรับสื่อของมนุษย์นั้นขึ้นอยู่กับความพึงพอใจและความคาดหวังในประโยชน์ของแต่ละบุคคล เหตุผลในการเปิดรับสื่ออาจมีต่างกัน เช่น เพื่อหาความรู้ เพื่อแสวงหาข่าวสาร เพื่อความบันเทิง หรือเพื่อปฏิสัมพันธ์ทางสังคม

สื่อวิทยุโทรทัศน์เป็นสื่อที่มีความรวดเร็ว เป็นแหล่งความรู้และความบันเทิงที่สำคัญของประชาชนยุคปัจจุบันมีอยู่ในบ้านเกือบทุกครัวเรือน เป็นสื่อเพื่อการสร้างสรรค์และเป็นอันตราย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับจุดประสงค์ของผู้ผลิตและวิจารณญาณของผู้ชม

ด้วยประโยชน์และข้อดีของสื่อวิทยุโทรทัศน์ ได้มีผู้นำมาผลิตรายการเพื่อการพัฒนา ทั้งการเกษตร สาธารณสุข การเมือง การปกครอง โดยมีรูปแบบรายการและกลวิธีการจัดต่างกันไป เพื่อสร้างความพึงพอใจและทำให้รายการมีประสิทธิผลตามที่มุ่งหวังไว้

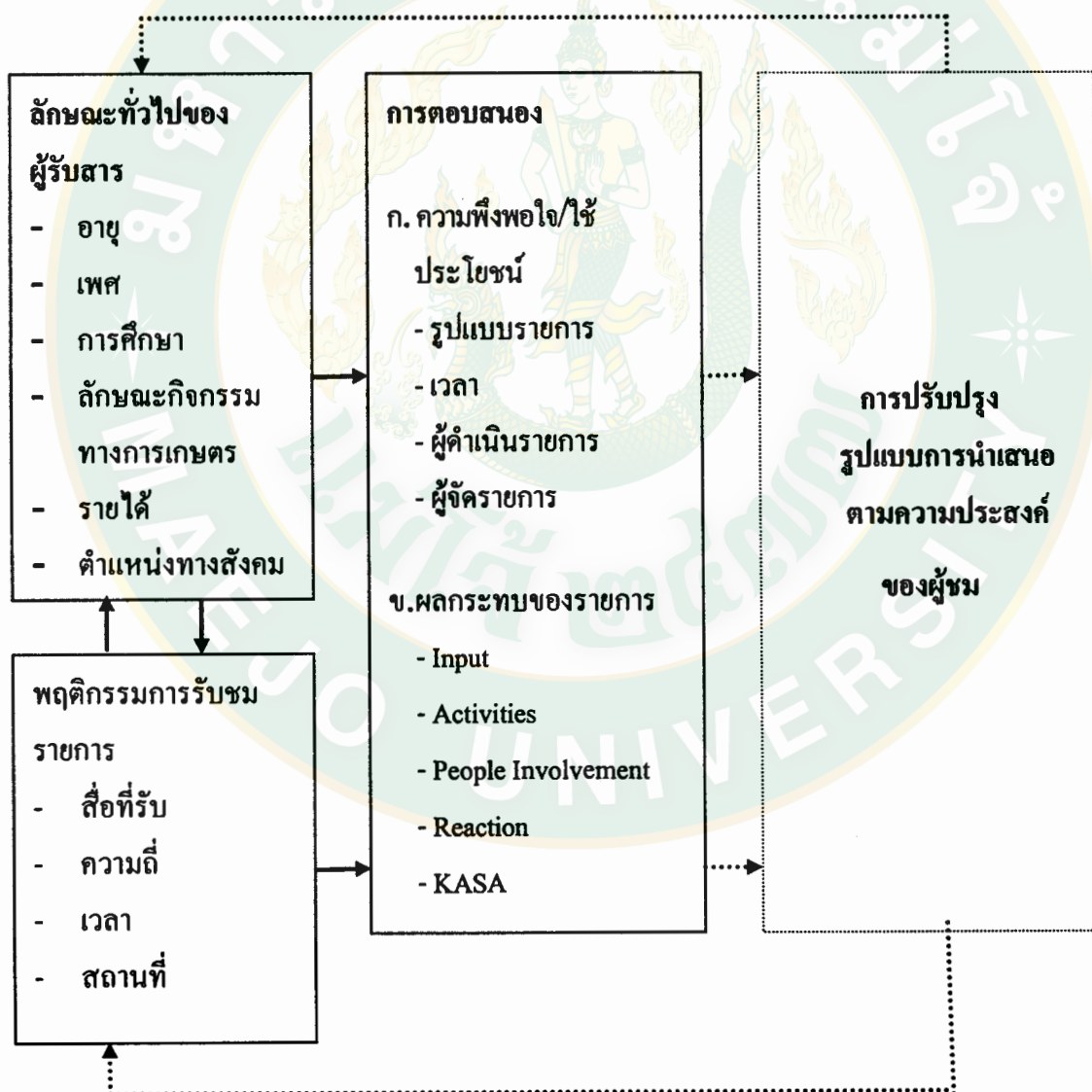
การเลือกรูปแบบรายการวิทยุโทรทัศน์ เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเป้าหมายเกิดความสนใจ และความสนใจจะมีอิทธิพลต่อการจดจำเนื้อหา เกิดการเปลี่ยนเจตคติและทักษะตามลำดับ รูปแบบรายการโทรทัศน์มีมากมาย เช่น รายการพูด รายการสารคดี สัมภาษณ์ ข่าว ฯลฯ เส้นแห่งรายการจึงอยู่ที่ความรู้ความสามารถในการผสมผสานรายการที่ลงตัว โดยมีพื้นฐานจากการวิเคราะห์ผู้ชม วิเคราะห์เนื้อหา ศึกษากลวิธีการนำเสนอเพื่อให้รายการนำเสนอมีคุณภาพ ผู้ผลิตรายการต้องมีความรู้ด้านจิตวิทยาการเรียนรู้ มีพลังความคิดสร้างสรรค์ เนื้อหาที่นำเสนอต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้ชม รวมถึงช่วงเวลาออกอากาศ ควรสอดคล้องกับเวลาว่างของกลุ่มผู้ชมด้วย

การจัดรายการที่ดี ควรมีการประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อตรวจสอบความสำเร็จของรายการ การประเมินผลกระทบของรายการอาจใช้ดัชนีชี้วัดระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ระดับต้น ๆ เช่น เกิดการเปลี่ยนแปลงความรู้ เปลี่ยนการใช้ปัจจัยการผลิต เปลี่ยนกิจกรรมไปจนกระทั่งเกิดผลกระทบ

ระดับสูง คือ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีความสุขในชีวิตและสังคม เป็นต้น

ผู้ชมจะเลือกรับสื่อและรับข่าวสารแตกต่างกันขึ้นอยู่กับลักษณะพื้นฐานและประสบการณ์ในชีวิตและรายการจะมีผลกระทบต่อผู้ชมอย่างไร สามารถประเมินได้จากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมระดับต่าง ๆ หลังการรับชมรายการ

กรอบแนวความคิดในการวิจัย

ภาพที่ 2 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

สถานที่ดำเนินการวิจัยครั้งนี้คือ อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่แตง อยู่ห่างจากตัวศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ไปทางทิศเหนือ บนเส้นทางเชียงใหม่ – ผา่ง ประมาณ 42 กิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 13 ตำบล 111 หมู่บ้าน มีประชากรทั้งหมด 18,316 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 92,447 ไร่ มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร ได้แก่ กลุ่มเกษตรกรทำนา กลุ่มทำไร่ กลุ่มทำสวนและกลุ่มเลี้ยงสัตว์ การประกอบอาชีพของเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกข้าวเป็นอาชีพหลัก พืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ข้าว ถั่วเหลือง ขา และกระเทียม สภาพการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรเลี้ยงไก่อมากที่สุด รองลงมาได้แก่สุกร โค และกระบือตามลำดับ (สำนักงานเกษตรอำเภอแม่แตง, 2535)

เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ เพราะมีจำนวนเกษตรกร เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ มากที่สุดในจังหวัดเชียงใหม่ กล่าวคือ ปี 2546 มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการจำนวน 901 ราย รองลงมาได้แก่อำเภอแม่เฒ่า 748 ราย และอำเภอฝาง 482 ราย อำเภอแม่แตงมีจำนวนศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบลถึง 13 หน่วยบริการ เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้มีกิจกรรมการเกษตรที่หลากหลาย คือ ปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ และทำการประมง (สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่, 2546)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ เกษตรกร ที่อยู่ในโครงการพักชำระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2546

จำนวนแบ่งตามกิจกรรมทางการเกษตรดังนี้ (ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จังหวัด
เชียงใหม่, 2546)

ปลูกพืช	478	ราย
เลี้ยงสัตว์	356	ราย
ประมง	67	ราย
รวม	901	ราย

อำเภอแม่แตง 13 ตำบล มีจำนวนเกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการพักชำระหนี้ ปี 2546 ดังนี้

1. ตำบลสันมหาพน	41	ราย
2. ตำบลชี้เหล็ก	35	ราย
3. ตำบลแม่แตง	36	ราย
4. ตำบลช่อแล	58	ราย
5. ตำบลแม่หอพระ	123	ราย
6. ตำบลสบเปิง	30	ราย
7. ตำบลบ้านเป้า	83	ราย
8. ตำบลสันป่ายาง	97	ราย
9. ตำบลป่าแป๋	53	ราย
10. ตำบลเมืองเก่า	67	ราย
11. ตำบลบ้านช้าง	83	ราย
12. ตำบลกืดช้าง	17	ราย
13. ตำบลอินทขิล	178	ราย

(สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่, 2546)

กลุ่มตัวอย่าง

สุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยการเปิดตารางขนาดประชากรของ Yamen Taro (อ้างใน พวงรัตน์
ทวีรัตน์, 2538: 285) เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรจากอำเภอแม่แตง จังหวัด
เชียงใหม่ 901 คน จำนวนกลุ่มตัวอย่างตามอัตราส่วนระดับความเชื่อมั่น 90% ความผิดพลาดไม่
เกิน 15% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน 108 คน

วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (multi-stage random sampling) โดย

ขั้นที่ 1 ใช้การสุ่มแบบง่าย (simple random sampling) โดยใช้วิธีจับฉลากเลือกตำบลที่จะเข้าไปเก็บข้อมูล ได้ผลการจับฉลากดังนี้

ตำบลจี้เหล็ก

ตำบลบ้านเป่า

ตำบลสันป่ายาง

ตำบลอินทนิล

ขั้นที่ 2 สุ่มตัวอย่างโดย ใช้การสุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน คำนวณสัดส่วนความหนาแน่นของประชากรในแต่ละตำบลที่ต้องการศึกษา โดยใช้สูตรคำนวณของสังศักดิ์ ทิตาราม, (2529 อ้างใน เจริญ นิยม, 2545: 43)

$$n_1 = \frac{nN_1}{N}$$

n = ขนาดของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรทั้งหมด

N_1 = จำนวนประชากรในแต่ละกลุ่ม

n_1 = จำนวนตัวอย่างที่สุ่มจากกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่ม

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรที่ถูกเลือกมาเป็นตัวอย่าง

ตำบล	เกษตรกรที่เข้าร่วม โครงการพักชำระหนี้ฯ ทั้งหมด	เกษตรกรที่ เลือกมาเป็นตัวอย่าง
ตำบลชีเหล็ก	35	10
ตำบลบ้านเป่า	83	23
ตำบลสันป่ายาง	97	27
ตำบลอินทขิล	178	48
รวม	398	108

ที่มา: สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่ (2546)

ขั้นที่ 3 สุ่มเกษตรกรจากแต่ละหมู่บ้านให้ได้ตามจำนวนที่ต้องการ โดยการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสัมภาษณ์ที่ประกอบด้วยคำถามทั้งแบบปลายปิด (close-ended questions) ปลายเปิด (open-ended questions) และแบบตรวจสอบรายการ (checklist) ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลลักษณะทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล ลักษณะส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว สถานภาพทางสังคม ระยะเวลาในการประกอบอาชีพ การเกษตร กิจกรรมอาชีพหลัก พื้นที่ทำการเกษตร รายได้ของเกษตรกร รายได้ของครอบครัว ภาระหนี้สิน และจำนวนหนี้สินภายหลังเข้าร่วม โครงการพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย เป็นคำถามแบบปลายปิด (close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) (จำนวน 13 ข้อ)

ตอนที่ 2 พฤติกรรมการรับชมโทรทัศน์ ได้แก่ การเคยรับชมรายการ ความถี่ในการรับชมรายการ ผู้ชักชวนให้รับชมรายการ เหตุผลในการรับชมรายการ การติดต่อกับทางรายการ สถานที่ในการรับชม ส่วนต่างๆของรายการที่ชอบ / ไม่ชอบ เรื่องที่อยากให้นำเสนอเป็นคำถาม

แบบปลายปิด (close-ended questions) และคำถามแบบปลายเปิด (open-ended questions) (จำนวน 8 ข้อ)

ตอนที่ 3 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจ ในรูปแบบการจัดรายการ ได้แก่ การตรงความต้องการของผู้ชม (จำนวน 3 ข้อ) ตรงความต้องการของชุมชน (จำนวน 4 ข้อ) ประเด็นที่น่าสนใจ (จำนวน 4 ข้อ) รูปแบบรายการ (จำนวน 10 ข้อ) วันเวลาที่ออกอากาศ (จำนวน 3 ข้อ) การประชาสัมพันธ์รายการ (จำนวน 4 ข้อ)

เป็นคำถามแบบ rating scale โดยแบ่งระดับความพึงพอใจเป็น 4 ระดับ ให้ผู้ตอบ เลือกตอบโดยกำหนดความหมายของระดับคะแนนดังนี้

มาก	(4 คะแนน)	หมายถึง เกษตรกรมีความพึงพอใจมาก
ปานกลาง	(3 คะแนน)	หมายถึง เกษตรกรมีความพึงพอใจปานกลาง
น้อย	(2 คะแนน)	หมายถึง เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อย
ไม่พอใจ	(1 คะแนน)	หมายถึง เกษตรกรไม่พึงพอใจ

ตอนที่ 4 ผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงปัจจัยการผลิต การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมทางการเกษตร การมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว การเปลี่ยนแปลงความรู้ การเปลี่ยนแปลงเจตคติในการทำการเกษตร การเปลี่ยนแปลงทักษะและแรงบันดาลใจ/ความมุ่งมั่น ตลอดจนความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกร (ข้อ 1-5)

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด เรื่องการพัฒนา รูปแบบรายการ เนื้อหา/สาระ วัน/เวลา ในการนำเสนอรายการ การประชาสัมพันธ์ และอื่น ๆ

การทดสอบเครื่องมือ

ในการใช้เครื่องมือรวบรวมข้อมูลในการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ดี มีคุณค่าและถูกต้องตามวัตถุประสงค์ ได้มีการทดสอบเครื่องมือก่อนนำไปใช้ ตามขั้นตอนดังนี้ คือ

1. สร้างแบบสัมภาษณ์ ตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยศึกษาแนวทางคำถามของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำมาประยุกต์สร้างแบบสอบถาม
2. นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้เสนออาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการพิจารณาปรับปรุงแก้ไข โครงสร้าง เนื้อหาและภาษาให้มีความเที่ยงตรง (validity)
3. ไปทดลองสัมภาษณ์ เกษตรกร ในอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 30 คน เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น (reliability) ของแบบสอบถาม โดยหาค่าความเชื่อมั่นแบบสัมประสิทธิ์อัลฟา

(alpha coefficient) ตามวิธีของครอนบาค ผลการทดสอบแบบสอบถาม ได้ค่าความเชื่อมั่น Alpha = 0.85

4. นำแบบสัมภาษณ์มาตรวจสอบแก้ไข แล้วจึงจัดพิมพ์

วิธีการรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะทางประชากรศาสตร์ ของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ จากสำนักงานเกษตรจังหวัดเชียงใหม่
2. หลังจากทำแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจัดหาผู้ช่วยวิจัยและอธิบายถึงวิธีการรวบรวมข้อมูล และวิธีการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง โดยละเอียด เพื่อความเข้าใจในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ถูกต้องตรงกัน
3. ติดต่อประสานงานขอความร่วมมือกับหัวหน้ากลุ่มเกษตรกรในตำบลที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล
4. เข้าพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล ในช่วงเดือนตุลาคม – ธันวาคม 2546 ใช้แบบสอบถามโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูล จำนวน 108 คน แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และแปลผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาถอดรหัส และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistical Package for the Social Sciences: SPSS)

2. สถิติที่ใช้วิเคราะห์

ผู้วิจัยจะใช้สถิติเชิงพรรณนาในการวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยครั้งนี้

- 2.1 วิเคราะห์ลักษณะทั่วไปของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ เพศ อายุ สถานภาพทางสังคม ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ในการแจกแจงความถี่ของข้อมูล เพื่อจัดลำดับขั้นลักษณะทั่วไป ใช้ค่ามัธยฐานเลขคณิต (arithmetic mean) เพื่อวัด

แนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดการกระจายของข้อมูล

2.2 วิเคราะห์พฤติกรรมกรรมการรับชมรายการของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง ความถี่ในการชมรายการ สถานที่ชมรายการ การติดต่อไปยังรายการ ใช้สถิติเชิงพรรณนา (descriptive statistics) ได้แก่ค่าร้อยละ (percentage) ในการแจกแจงความถี่เพื่อจัดลำดับชั้นลักษณะทั่วไป ใช้ค่ามัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation) เพื่อวัดแนวโน้มเข้าสู่ส่วนกลางและวัดการกระจายของข้อมูล

2.3 ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากรายการ ความพอใจด้านเนื้อหา/สาระ (ตรงความต้องการของผู้ชม ตรงความต้องการของชุมชน ประเด็นที่น่าสนใจ) ความพอใจด้านรูปแบบรายการ(ผู้ดำเนินรายการ วิทยากร การลำดับเนื้อหา ความน่าเชื่อถือ วันเวลาที่ออกอากาศ ช่วงความยาวของรายการเหมาะสม) ใช้สถิติค่าคะแนนเฉลี่ย (weight mean score: WMS) เพื่อการจัดลำดับความพึงพอใจ โดยพิจารณาค่า ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยระหว่าง

3.51 – 4.00	หมายความว่า	พอใจมาก
2.51 - 3.50	หมายความว่า	พอใจระดับปานกลาง
1.51 - 2.50	หมายความว่า	พอใจน้อย
1.00 - 1.50	หมายความว่า	ไม่พอใจ

2.4 ประเมินผลกระทบของรายการต่อผู้ชม การเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิตภายหลังจากชมรายการ (inputs) การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการทำการเกษตร (activities) การมีส่วนร่วมของคนใน ครอบครัว ทำให้คนในชุมชนมีการร่วมมือการมาก/น้อยลง อย่างไร (people involvement) ประชาชน /ชุมชน มีปฏิกิริยาตอบสนองอย่างไรต่อรายการ(reaction) และ KASA Change เป็น อย่างไร ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง knowledge (ความรู้) การเปลี่ยนแปลง attitude (เจตคติ) การเปลี่ยนแปลง skill (ทักษะ) การเปลี่ยนแปลง aspiration (ความมุ่งหวังในชีวิต) การเปลี่ยนแปลง แนวปฏิบัติหลังรับชมรายการ (practice change) และ รายการทำให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นจริงหรือไม่ (end result) อาทิ การมีเวลาว่างมากขึ้น มีรายได้ดีขึ้น หนี้สินลดลง ครอบครัวยุติความทุกข์ มากขึ้น ใช้มัชฌิมเลขคณิต (arithmetic mean) และการบรรยาย

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยเรื่องผลประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกร อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อศึกษา

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ
2. พฤติกรรมการรับชมรายการของเกษตรกร
3. ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากรายการ
4. ผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร
5. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ

โดยรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างที่ให้ข้อมูล จำนวน 108 คน ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็นรายบุคคลตามแบบสัมภาษณ์

ผลการวิจัยปรากฏดังนี้

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกรนั้น ศึกษาเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพครอบครัว สถานภาพสังคม ประสบการณ์การประกอบอาชีพการเกษตร กิจกรรมหลักพื้นที่ทำการเกษตร รายได้ของเกษตรกร และภาระหนี้สินที่เกษตรกรมีต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ สรุปผลการวิจัยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 เพศ

เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลทั้งหมดจำนวน 108 คน โดยเป็นเพศชาย ร้อยละ 75.9 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 24.1

1.2 อายุ

เกษตรกรมีอายุเฉลี่ย 52.10 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.87 ปี อายุสูงสุด 73 ปี ต่ำสุด 30 ปี ช่วงอายุที่มีความถี่สูงสุด คือช่วงอายุ 41-50 ปี (ร้อยละ 43.7) รองลงไปได้แก่ ช่วงอายุ 51-60 ปี (ร้อยละ 22.5)

1.3 ระดับการศึกษา

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 90.7 จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา รองลงมา ร้อยละ 8.3 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา อีกร้อยละ 0.9 อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้

1.4 สถานภาพทางครอบครัว

เกษตรกรร้อยละ 95.4 สมรสแล้ว ร้อยละ 1.9 เป็นโสด ร้อยละ 1.9 เป็นหม้าย และร้อยละ 0.9 หย่าร้าง

1.5 สถานภาพทางสังคม

เกษตรกรทั้งหมด (ร้อยละ 100) เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร้อยละ 1.9 เป็นผู้ใหญ่บ้าน และร้อยละ .09 เป็นหัวหน้ากลุ่มเกษตรกร ทำนา

1.6 ประสบการณ์การประกอบอาชีพการเกษตร

เกษตรกรประกอบอาชีพการเกษตรมาเฉลี่ย 22.03 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.85 ปี ประกอบอาชีพทางการเกษตรมานานสูงสุด 55 ปี น้อยที่สุด 1 ปี ช่วงระยะเวลาที่ทำการเกษตรที่มีความถี่สูงสุด คือ 11 – 20 ปี (ร้อยละ 32.3)

1.7 กิจกรรมอาชีพหลัก

กิจกรรมหลักที่เป็นอาชีพหลักของเกษตรกร ได้แก่ การปลูกพืช (ร้อยละ 72.2) ส่วนใหญ่ปลูกข้าว ถั่วเหลือง และกระเทียม ส่วนไม้ผลที่นิยมปลูก ได้แก่ ลำไยและมะม่วง รองลงมา ร้อยละ 25.9 ได้แก่การทำไร่นาสวนผสม ร้อยละ 12.0 ประกอบอาชีพรับจ้าง และร้อยละ 0.9 ทำการเกษตรผสมผสาน

จากการวิจัยพบว่าเกษตรกรบางรายมีที่ดินเป็นของตนเอง แต่ทุนทรัพย์ไม่มากพอที่จะลงทุนทำการเกษตร บางรายขาดความรู้เรื่องการจัดการไม่สามารถนำเงินที่กู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมาลงทุนทำการเกษตร ได้อย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ จึงต้องหันไปประกอบอาชีพรับจ้างถึงร้อยละ 25.9

1.8 พื้นที่ทำการเกษตร

เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรเฉลี่ย 5.05 ไร่ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.96 เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตรมากที่สุด 25 ไร่ น้อยที่สุด 1 ไร่ เกษตรกรมีพื้นที่ทำการเกษตร(ที่ดินของตนเองและที่ดินเช่า) 1-10 ไร่ ร้อยละ 97.3 พื้นที่ 11-20 ไร่ ร้อยละ 1.9 พื้นที่ 21-30 ไร่ ร้อยละ 0.9

1.9 รายได้ของเกษตรกร

เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ย 2,480.56 บาทต่อเดือน ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,139.19 บาท มีรายได้สูงสุด 5,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุด 450 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่ร้อยละ 52.8 มีรายได้ระหว่าง 1,501-3,000 บาทต่อเดือน รองลงมา ร้อยละ 27.9 มีรายได้ระหว่าง 500 – 1,500 บาทต่อเดือน

การที่รายได้ของเกษตรกรมีความแตกต่างกันมาก ทั้งนี้อาจขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การเป็นเจ้าของที่ดินทำการเกษตร จำนวนพื้นที่ทำการเกษตร การเช่าที่ดินเพื่อทำการเกษตร สภาพพื้นที่ทำการเกษตร ความสมบูรณ์ของดินและแหล่งน้ำ ดันทุนที่ใช้ทำการเกษตร ระบบการจัดการ และกลไกทางการตลาด นอกจากนี้ยังขึ้นอยู่กับอาชีพรอง เช่น ค้าขาย รับจ้าง เป็นต้น

1.10 รายได้ของครอบครัว

เกษตรกรส่วนใหญ่มีรายได้ครอบครัวเฉลี่ย 3,618.06 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,860.44 บาท โดยมีรายได้สูงสุด 10,000 บาทต่อเดือน ต่ำสุด 450 บาทต่อเดือน เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 32.4 มีรายได้ของครอบครัว ระหว่าง 1,501 – 3,000 บาทต่อเดือน รองลงมา ร้อยละ 23.1 มีรายได้ระหว่าง 3,001-4,500 บาทต่อเดือน

1.11 ภาระหนี้สินที่มีกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

เกษตรกรมีภาระหนี้สินกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรและหนี้สินจากแหล่งอื่น เฉลี่ย 46,423.15 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 42,806.30 บาท เกษตรกรมีภาระหนี้สินสูงสุด 250,000 บาท ต่ำสุด 2,700 บาท เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 46.3 มีภาระหนี้สินระหว่าง 500-30,000 บาท รองลงมา ร้อยละ 38.8 มีหนี้สินระหว่าง 30,001- 60,000 บาท

1.12 จำนวนหนี้สินภายหลังเข้าร่วมโครงการชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย

เกษตรกรมีจำนวนหนี้สิน เท่าเดิม ร้อยละ 79.6 มีหนี้สินเพิ่มมากขึ้นร้อยละ 12.0 หนี้สินลดลงร้อยละ 7.4 ไม่มีภาระหนี้สินสามารถชำระหนี้ได้หมดร้อยละ 0.9

ภายหลังจากเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 79.6 ยังมีจำนวนหนี้สินเท่าเดิม กล่าวได้ว่าโครงการพักชำระหนี้และลดภาระหนี้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ตลอดจนการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ฟันฟูอาชีพให้แก่เกษตรกร ไม่สามารถทำให้เกษตรกรสามารถปลดหนี้ได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนด และกลับพบว่าเกษตรกรร้อยละ 12.0 มีหนี้สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากเมื่อได้รับการพักชำระหนี้จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเป็นระยะเวลา 3 ปีแล้วนั้น ระหว่างเข้าโครงการจะไม่สามารถกู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้ ทำให้เกษตรกรหันไปกู้เงินจากแหล่งอื่น ทำให้เกษตรกรมีภาระหนี้สินเพิ่มขึ้น

ตารางที่ 2 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของเกษตรกร

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	82	75.9
หญิง	26	24.1
2. อายุ		
30- 40 ปี	10	9.2
41- 50 ปี	47	43.7
51- 60 ปี	24	22.5
61- 73 ปี	27	25.0
หมายเหตุ: อายุเฉลี่ย 52 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 9.87 ปี อายุสูงสุด 73 ปี อายุต่ำสุด 30 ปี		
3. ระดับการศึกษา		
อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้	1	0.9
ประถมศึกษา	98	90.7

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษา	9	8.3
4. สถานภาพครอบครัว		
โสด	2	1.9
สมรส	103	95.4
หย่า	1	0.9
ม่าย	2	1.9
5. สถานภาพทางสังคม		
สมาชิกกลุ่ม ช.ก.ส.	108	100
ผู้ใหญ่บ้าน	2	1.9
หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรทำนา	1	0.9
6. ประสบการณ์การประกอบอาชีพการเกษตร		
1 – 10 ปี	26	24.1
11 – 20 ปี	35	32.3
21 – 30 ปี	22	20.4
31 – 40 ปี	18	16.6
41 – 50 ปี	5	4.7
51 – 60 ปี	2	1.8
หมายเหตุ: เฉลี่ย 22 ปี ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 12.85 ปี สูงสุด 55 ปี ต่ำสุด 1 ปี		
7. กิจกรรมอาชีพหลัก (ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ)		
ปลูกพืช (ข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม ลำไย มะม่วง)	78	72.2
เลี้ยงสัตว์ (ไก่ โค สุกร)	6	5.6
ไร่นาสวนผสม	28	25.9
เกษตรกรผสมผสาน	1	0.9
รับจ้าง	13	12.0

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
8. พื้นที่ทำการเกษตร		
1 – 10 ไร่	105	97.3
11 – 20 ไร่	2	1.9
21 – 30 ไร่	1	0.9
9. รายได้ของเกษตรกร (บาท/เดือน)		
500 – 1,500 บาท	30	27.9
1,501 – 3,000 บาท	57	52.8
3,001 – 4,500 บาท	16	14.7
4,501 บาทขึ้นไป	5	4.6
หมายเหตุ: รายได้เฉลี่ย 2,480.56 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,139.19 บาท สูงสุด 5,000 บาท ต่ำสุด 450 บาท		
10. รายได้ของครอบครัว (บาท/เดือน)		
500 – 1,500 บาท	18	16.6
1,501 – 3,000 บาท	35	32.4
3,001 – 4,500 บาท	25	23.1
4,501 – 6,000 บาท	24	22.2
6,001 – 7,500 บาท	2	1.8
7,501 – 9,000 บาท	3	2.8
9,001 บาทขึ้นไป	1	0.9
หมายเหตุ: รายได้เฉลี่ย 3,618.06 บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1,860.44 บาท สูงสุด 10,000 บาท ต่ำสุด 450 บาท		
11. ภาระหนี้สินที่มีกับธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร		
2,700 - 30,000 บาท	50	46.3
30,001 – 60,000 บาท	42	38.8

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน	ร้อยละ
60,001 - 90,000 บาท	7	6.4
90,001 - 120,000 บาท	4	3.7
120,001 - 150,000 บาท	1	0.9
150,001 - 250,000 บาท	4	3.7
หมายเหตุ: ภาระหนี้สินของเกษตรกรเฉลี่ย 46,423. บาท ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 42,806.30 บาท สูงสุด 250,000 บาท ต่ำสุด 2,700 บาท		
12. จำนวนหนี้สินภายหลังเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้แก่เกษตรกรรายย่อย		
ลดลง	8	7.4
เท่าเดิม	86	79.6
เพิ่มขึ้น	13	12.0
ไม่มีภาระหนี้ (สามารถชำระได้หมด)	1	0.9

2. พฤติกรรมการรับชมรายการของเกษตรกร

2.1 การเคยชมรายการ

เกษตรกรทั้งหมด (100%) เคยชมรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ ช่อง 11 อย่างน้อย 2 ครั้ง

2.2 ความถี่ในการรับชมรายการ

เกษตรกรร้อยละ 74.1 ระบุว่ารับชมรายการน้อยมาก ร้อยละ 18.5 ระบุว่า นาน ๆ ชมทีและ ร้อยละ 7.4 ชมบ้างไม่ชมบ้าง

เกษตรกร ระบุว่าสาเหตุที่ไม่ค่อยติดตามรับชมรายการเพราะ ทางรายการขาดการประชาสัมพันธ์ที่ดี เกษตรกรไม่ทราบว่ามีการนี้ ช่วงเวลาที่ออกอากาศ 15.00 – 16.00 น. เป็นช่วงเวลาทำงาน เกษตรกรอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร และจำไม่ได้ว่ารายการออกอากาศในวันและ

เวลาใด จึงไม่ได้ติดตามรับชม เกษตรกรระบุว่า ช่วงเวลาที่เหมาะสมได้แก่เวลาหลัง 18.00 น. เป็นต้นไป ซึ่ง สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจริญนิยม (2545: 111) ซึ่งระบุว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจที่จะรับชม รายการทางการเกษตรในช่วงเวลา 18.30 – 20.00 น.

นอกจากนี้การที่เกษตรกรระบุว่ารับชมรายการน้อยมาก ส่วนหนึ่งเป็นผลเนื่องมาจากรายการออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11 ซึ่งไม่ได้รับความนิยมมากนัก สอดคล้องกับผลการศึกษาของเจริญนิยม (2545: 59) ที่ระบุว่าเกษตรกรเปิดชมรายการการเกษตรทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 นาน ๆ ครั้ง หรือ 1-2 วันต่อสัปดาห์

2.3 ผู้ชักชวนให้ชมรายการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่รู้จักรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” มาก่อน เกษตรกรร้อยละ 38.9 รับชม รายการเพราะได้รับคำแนะนำจากเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล, เกษตรอำเภอ ร้อยละ 26.9 ได้รับคำแนะนำจากกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ร้อยละ 15.7 ที่เลือกช่องมาพบโดยบังเอิญ ร้อยละ 13.9 ได้ยินผู้อื่นพูดถึงเลยเปิดชม และร้อยละ 4.6 เพื่อนบ้านเป็นผู้แนะนำให้ชมรายการ

2.4 เหตุผลในการรับชมรายการ

เกษตรกรร้อยละ 81.5 ให้เหตุผลในการรับชมรายการว่า ชมเพื่อได้ความรู้แนวปฏิบัติใหม่ ๆ ร้อยละ 14.8 ชมเพื่อฆ่าเวลา และร้อยละ 7.4 ชมเพื่อสร้างความมั่นใจในแนวปฏิบัติที่ท่ายู่ ร้อยละ 5.6 ชมเพื่อที่จะได้มีเรื่องไปคุยกับเพื่อนเกษตรกร

2.5 การติดต่อกับรายการ

เกษตรกรทั้งหมดระบุว่าไม่เคยติดต่อสอบถามปัญหาใด ๆ กับทางรายการเลย โดยเกษตรกรให้เหตุผลว่าการ โทรศัพท์เข้าไปสอบถามในห้องส่งออกอากาศสด เป็นการโทรศัพท์ทางไกล มีค่าใช้จ่ายสูง บางรายระบุว่าไม่รู้จะถามอะไรเพราะได้รับชมรายการน้อยครั้งและเรื่องที่ออกอากาศไม่ตรงการกิจกรรมทางการเกษตรที่ตนปฏิบัติอยู่

2.6 สถานที่รับชมรายการ

เกษตรกรร้อยละ 65.7 ชมที่บ้านของเกษตรกรเอง ร้อยละ 25.9 ระบุว่าชมรายการจากที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล หรือที่ทำการเกษตรตำบล และร้อยละ 8.3 ชมที่บ้านเพื่อน ญาติ

พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่รับชมรายการที่บ้านของตนเองร่วมกับสามี/ภรรยา บางรายระบุว่าได้ชักชวนเพื่อนบ้านมารับชมด้วยกันตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล หรือผู้ใหญ่บ้าน

สอดคล้องกับผลการวิจัยของเจริญ นิยม (2545: 57) ที่พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 97.10 เปิดชมรายการที่บ้านของตนเอง แต่ขัดแย้งกับผลงานวิจัยของ สุภัทวดี ใน กฤติพล แก้วโพธิ์ (2531: 28) ที่ระบุว่าเกษตรกรเลือกไปชมรายการที่บ้านเพื่อนบ้านเป็นอันดับแรก

2.7 องค์ประกอบของรายการที่เกษตรกรชอบและไม่ชอบ

ก. การเปิดรายการ เกษตรกรร้อยละ 90.7 ชอบการเปิดรายการ ชอบไตเติ้ลในลักษณะนี้ อีกร้อยละ 9.3 ระบุว่าไม่ชอบ โดยอยากให้ไตเติ้ลเปิดรายการมีภาพที่เกี่ยวข้องกับชีวิตเกษตรกรให้มากกว่านี้ ในส่วนของการเข้ารายการเกษตรกรกล่าวว่า รูปแบบการเปิดรายการ ขาดสีสัน ขาดการกระตุ้นความ สนใจในเบื้องต้นไม่มีการเกริ่นนำเรื่องที่จะนำเสนอเท่าที่ควร น่าจะมีภาพหรือเรื่องราวประกอบสั้น ๆ ก่อนที่จะเปิดประเด็นสัมภาษณ์วิทยากร การเปิดประเด็นแล้วแนะนำวิทยากรเลย ทำให้ดูเป็นทางการมากเกินไป การสัมภาษณ์มีบรรยากาศของการอภิปรายทางวิชาการสูง

ข. ผู้ดำเนินรายการ เกษตรกรร้อยละ 90.7 ระบุว่าชอบบุคลิกผู้ดำเนินรายการที่ดูสุภาพ นุ่มนวล และระบุว่าผู้ดำเนินรายการมีส่วนทำให้รายการสั้นไหลเพียงเท่านั้น ผู้ดำเนินรายการจะเป็นชายหรือหญิงก็ได้ เกษตรกรให้ความสำคัญที่เนื้อหาสาระมากกว่า ร้อยละ 9.3 ไม่ชอบเพราะผู้ดำเนินรายการยังใช้ภาษาทางราชการมากเกินไป ยากต่อความเข้าใจของเกษตรกร เกษตรกรบางส่วนระบุว่าพิธีกร ควรเป็นคนในวงการบันเทิง เช่น นักแสดง หรือ ดลก เพื่อสร้างสีสันและความบันเทิงให้แก่ผู้ชมได้มากกว่านี้

สอดคล้องกับงานวิจัยของวิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์ (2546: 58) ที่ระบุว่าเนื้อหาของรายการมีความสำคัญกว่าพิธีกร พิธีกรไม่จำเป็นต้องพูดตลก แต่ก็ไม่ควรเป็นทางการมากเกินไป

ค. รูปแบบรายการ เกษตรกรชอบรูปแบบรายการที่ทำอยู่เพียงร้อยละ 23.1 เพราะการจัดอภิปรายแนววิชาการ ทำให้รายการดูน่าเชื่อถือ แต่ร้อยละ 76.9 ระบุว่ารูปแบบรายการดังกล่าวกลับทำให้เกิดความรู้สึกน่าเบื่อหน่าย ขาดการดึงดูดความสนใจ ไม่ควรจัดรายการเฉพาะในห้องส่ง เท่านั้น การสนทนาอภิปรายโดยคณะผู้บริหารหรือนักวิชาการควรใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของเกษตรกร และควรที่เน้นส่วนของการปฏิบัติไม่ใช่ทฤษฎีหรือนโยบายระดับสูง การเชิญวิทยากรมาร่วมรายการไม่จำเป็นต้องเชิญวิทยากรหลายคน เพราะบางครั้งทำให้ผู้ชมจับประเด็นไม่ถูก รูปแบบรายการควรมีทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่ สลับสับเปลี่ยนกัน เกษตรกรระบุว่ารายการใช้การพูดมากเกินไป ควรมีการซ่อนภาพประกอบ ภาพการปฏิบัติงานใน พื้นที่ทำ

การเกษตรจริงแทรกข้างเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ง่ายแก่การเข้าใจและทำให้รูปแบบรายการมีสีสันดูไม่จืดชืด

สอดคล้องกับผลการวิจัยของวิทยา คำรงเกียรติศักดิ์ (2546: 59) กล่าวว่า การดำเนินรายการที่ใช้การสนทนามากเกินไป ไม่มีภาพประกอบ ทำให้เกษตรกรดูไม่รู้เรื่อง เกี่ยวกับขั้นตอนในการทำเรื่องนั้น ๆ ทำให้เนื้อหาของรายการไม่น่าสนใจ

ง. การสัมภาษณ์บุคคลในรายการ เกษตรกรร้อยละ 36.1 ชอบการสัมภาษณ์บุคคลในรายการ ร้อยละ 63.9 ระบุว่า การเชิญผู้ร่วมรายการที่เป็นผู้บริหาร ทำให้ประเด็นในการสนทนาส่วนใหญ่เป็นเชิงนโยบายและเน้นความเป็น วิชาการมากกว่าปฏิบัติ การเชิญวิทยากรหลายคนบางครั้งทำให้จับประเด็นไม่ถูก และการอธิบายแต่ละประเด็นยังไม่เจาะลึกโดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติ เกษตรกรต้องการให้สัมภาษณ์ ผู้ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพจริง เป็นเกษตรกรรายย่อยที่มีวิธีการทำกิจกรรมการเกษตรคล้ายๆกัน หากเป็นคนจากทางราชการก็ควรเป็นนักวิชาการที่รู้จริงในระดับปฏิบัติการด้วย

จ. เนื้อหาสาระ เกษตรกรร้อยละ 73.1 ระบุว่า เนื้อหาสาระที่น่าสนใจไม่ค่อยตรงกับความต้องการ ประสิทธิภาพและกิจกรรมการเกษตรที่ตนทำอยู่ เนื้อหาสาระส่วนมากเป็นเรื่องไกลตัว วิทยากรเน้นเนื้อหา วิชาการไม่ใช่การปฏิบัติจริงทำให้เกษตรกรไม่สามารถนำเนื้อหาสาระไปใช้ประโยชน์ได้ มีเพียงร้อยละ 26.9 เท่านั้นที่พอใจในเนื้อหาสาระ ที่รายการนำเสนอ

สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กฤติพล แก้วโพธิ์ (2536: 50) ที่ระบุว่า เนื้อหาสาระที่เกษตรกรต้องการน้อยจะเป็นเรื่องห่างตัว ไม่เกี่ยวข้องกับตัวเกษตรกรครอบครัว หรืออาชีพ เป็นเนื้อหาสาระที่เกษตรกรพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่เหมาะสมกับสภาพหมู่บ้าน ไม่เหมาะสมกับศักยภาพของครอบครัว ดูแล้วไม่สามารถนำความรู้ไปปรับปรุงอาชีพได้

ฉ. ช่วงเวลาที่ออกอากาศ มีเกษตรกรเพียงร้อยละ 9.3 เท่านั้นที่ชอบเวลาที่ออกอากาศ (15.00-16.00 น.) เกษตรกรร้อยละ 90.7 ระบุว่า ช่วงเวลาออกอากาศ เป็นช่วงเวลาที่ยังอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร จึงไม่สามารถปลีกเวลามารับชมรายการได้ เกษตรกรแนะนำว่าควรเปลี่ยนเวลาในการออกอากาศเป็นช่วงเย็น หลัง 18.00 น. ไปแล้ว

ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ขนิษฐา เบญจาทิกุล (2535: 97) ที่ได้ทำการศึกษาพบว่า ช่วงเวลาที่ประชาชนชอบชมรายการโทรทัศน์มากที่สุด คือ ช่วงเวลา 18.00 – 19.00 น. ส่วนเวลาในการออกอากาศ 50 นาทีนั้น เกษตรกรส่วนใหญ่เห็นว่าเหมาะสมแล้ว แต่ขอให้นำเสนอเนื้อหาสาระที่ตรงกับความต้องการและนำเสนอให้ละเอียดพอที่เกษตรกรสามารถเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ นอกจากนี้การขาดการ ประชาสัมพันธ์ บอกเนื้อหาของตอนต่อไปที่จะ

นำเสนอทำให้เกษตรกร ไม่สามารถคาดเดาได้ว่าเรื่องที่จะนำเสนอต่อไปตรงกับความต้องการหรือไม่

ข. การตอบปัญหาไขข้อข้องใจ เกษตรกรร้อยละ 89.8 ชอบช่วงของการตอบปัญหาเพราะเป็นไปอย่างกระชับ ตรงประเด็นไม่วกวน ง่ายต่อการเข้าใจ แต่ร้อยละ 10.2 ระบุว่าช่องทางการติดต่อกับทางรายการยังไม่เหมาะสม เพราะการโทรศัพท์ทางไกลมีค่าใช้จ่ายในการติดต่อค่อนข้างสูง และไม่รู้จะถามอะไรเนื่องจากได้รับชมรายการน้อยครั้งและเนื้อหาที่รับชมไม่ค่อยตรงกับความต้องการของเกษตรกร นอกจากนี้ทางรายการควรแจ้งวิธีติดต่อกับวิทยากรด้วย เพื่อให้เกษตรกรสามารถติดต่อสอบถามเพิ่มเติมจากวิทยากรเมื่อจบรายการแล้ว

ข. การมีส่วนร่วมในรายการ เกษตรกรร้อยละ 88.0 ชอบการเปิดโอกาสให้เกษตรกรสามารถสอบถามปัญหาจากทางรายการได้ แต่เกษตรกรร้อยละ 12.0 ยังเห็นว่าทางรายการยังไม่เปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น มีการเชิญเกษตรกรมาเป็นผู้ร่วมรายการน้อยครั้งมาก เกษตรกรบางส่วนระบุว่าอยากให้มีการตอบคำถาม ชิงรางวัล โดยเสนอแนะว่าให้รางวัลเป็นผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปใช้ทำการเกษตร เช่น ปุ๋ย เครื่องมือทำการเกษตร หนังสือคู่มือทำการเกษตร ฯลฯ เพื่อเพิ่มสีสันและเป็น แรงจูงใจในการรับชมมากขึ้น

2.8 เรื่องที่เกษตรกรต้องการชม

ก. พืช เกษตรกรร้อยละ 80.6 ระบุว่าต้องการชมรายการด้านพืชโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับพืชผลการเกษตรที่ปลูกมากในภาคเหนือ เช่น ข้าว กระเทียม ถั่วเหลือง มะม่วง ลำไย เป็นต้น

ข. สัตว์ เกษตรกรร้อยละ 25.9 ต้องการชมเรื่องการเลี้ยงไก่ สุกร โค

ค. ประมง เกษตรกรร้อยละ 9.3 ต้องการชมรายการเกี่ยวกับการเพาะเลี้ยงปลา ทับทิมและปลานิล

ง. การแปรรูปผลิตภัณฑ์เกษตร เกษตรกรร้อยละ 25.0 ต้องการชมรายการที่ให้ความรู้เรื่องการแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตร โดยเฉพาะการเก็บถนอมผลิตผลทางการเกษตรไว้บริโภคในระยะยาว เช่น การทำลำไยอบแห้ง เป็นต้น

จ. เครื่องกลเกษตร เกษตรกรร้อยละ 8.3 ต้องการชมรายการเกี่ยวกับเครื่องกลเกษตรที่สามารถนำมาใช้ทุนแรงในกิจกรรมการเกษตรได้

ฉ. บรรจุกัญชี เกษตรกรร้อยละ 15.7 ต้องการชมรายการเกี่ยวกับการบรรจุผลิตภัณฑ์ เทคนิคการบรรจุหีบห่อที่สามารถป้องกันการเสียหายของผลิตผล และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม สร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่าในการจำหน่าย ให้ได้ราคาดี

ข. การตลาด เกษตรกรร้อยละ 50.0 ต้องการทราบความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงของราคาสินค้าทางการเกษตร โดยเสนอแนะว่าอยากให้มีความรู้เรื่องราคาพืชผล และสินค้าการเกษตรเป็นตัววิ่งอยู่ด้านล่างขณะดำเนินรายการ

ข. อื่น ๆ เกษตรกรร้อยละ 12.0 ระบุว่าต้องการชมรายการที่ให้ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ เกษตรชีวภาพ การปลูกผักปลอดสารพิษ และการทำเกษตรผสมผสาน นอกจากนี้เกษตรกรอยากให้เพิ่มช่วงช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อน โดยให้ทางรายการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกร

พฤติกรรมการรับชม	จำนวน	ร้อยละ
เคยรับชมรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” หรือไม่		
เคย	108	100
1. ความถี่ในการชมรายการ		
ก. ชมน้อยมาก	80	74.1
ข. นาน ๆ ชมที	20	18.5
ค. ชมบ้างไม่ชมบ้าง	8	7.4
2. ชมรายการเพราะการชักชวนของ		
ก. เกษตรตำบล/อำเภอ	42	38.9
ข. กำนันผู้ใหญ่บ้าน	29	26.9
ค. เลือกช่องมาพบ โดยบังเอิญ	17	15.7
ง. ได้ยินผู้อื่นพูดถึงเลยเปิดชม	15	13.9
จ. เพื่อนบ้าน	5	4.6

ตารางที่ 3 (ต่อ)

พฤติกรรมการรับชม	จำนวน	ร้อยละ
3. เหตุผลในการเปิดชมรายการ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
ก. เพื่อให้ได้ความรู้แนวปฏิบัติใหม่ ๆ	88	81.5
ข. เพื่อฆ่าเวลา	16	14.8
ค. เพื่อสร้างความมั่นใจในแนวปฏิบัติที่ทำอยู่	8	7.4
ง. เพื่อมีเรื่องไปคุยกับเพื่อน	6	5.6
4. การติดต่อกับทางรายการ		
ไม่เคยติดต่อ	108	100
5. สถานที่รับชมรายการ		
ก. ที่บ้านของตนเอง	71	65.7
ข. ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน/ที่ทำการ อบต.	28	25.9
ค. ที่บ้านเพื่อน ญาติ	9	8.3

ตารางที่ 4 องค์ประกอบของรายการที่เกษตรกรชอบ / ไม่ชอบ

องค์ประกอบรายการ	ชอบ		ไม่ชอบ	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเปิดรายการ	98	90.7	10	9.3
2. ผู้ดำเนินรายการ	98	90.7	10	9.3
3. รูปแบบรายการ	25	23.1	83	76.9
4. เนื้อหาสาระ	29	26.9	79	73.1
5. การสัมภาษณ์บุคคลในรายการ	39	36.1	69	63.9
6. ช่วงเวลาที่ออกอากาศ	10	9.3	98	90.7
7. การตอบปัญหาไขข้อข้องใจ	97	89.8	11	10.2
8. การมีส่วนร่วมในรายการ	95	88.0	13	12.0

ตารางที่ 5 เนื้อหาของรายการที่เกษตรกรต้องการ

เนื้อหา	จำนวน	ร้อยละ
ก. พืช (ถั่วเหลือง ข้าว ข้าวโพด กระเทียม ลำไย มะม่วง)	87	80.6
ข. การตลาด	54	50.0
ค. การเลี้ยงสัตว์ (โคขุน โคนม สุกร ไก่พันธุ์ไข่)	28	25.9
ง. การแปรรูป	27	25.0
จ. บรรจุกัญชี	17	15.7
ฉ. เกษตรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน	13	12.0
ช. ประมง (ปลาพื้นถิ่น ปลานิล)	10	9.3
ซ. เครื่องกลเกษตร	9	8.3

หมายเหตุ: ตอบได้มากกว่า 1 คำตอบ

3. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการ

จากการวิเคราะห์ความพึงพอใจของเกษตรกรหลังการรับชมรายการ ปรากฏดังนี้

3.1 ด้านเนื้อหาสาระ

ก. ตรงกับความต้องการของเกษตรกร

จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาสาระ ในระดับ ปานกลาง ในเรื่องต่อไปนี้

- การได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน
- การได้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร
- ได้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ

เกษตรกรเห็นว่าเนื้อหาของรายการส่วนใหญ่ ยังเป็นการนำเสนอภาพรวม ซึ่งไม่ค่อยเกี่ยวกับกิจกรรมการเกษตรของคนัก

เรื่องต่อไปนี้เป็นเรื่องต่อไปนี้

ข. การตรงกับความต้องการของชุมชน

พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาสาระ ในระดับ ปานกลาง ใน

- สาระประโยชน์ที่สามารถปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
- การสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อย ในเรื่อง

- การเสนอปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
- การเสนอแนะแนวทางในการ แก้ไขปัญหาชุมชน
- ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชุมชนพัฒนาขึ้น

เกษตรกรระบุว่าเนื่องจากเนื้อหาส่วนใหญ่นำเสนอภาพรวมของปัญหาเกษตรกรทั้งประเทศ แต่ไม่ได้นำเสนอปัญหาของแต่ละท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรในแต่ละท้องถิ่นก็จะประสบปัญหาแตกต่างกัน

ค. สาระของประเด็นที่นำเสนอ

เกษตรกรมีความพอใจระดับปานกลางในเรื่อง

- สาระประโยชน์ที่สามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- เนื้อหาสาระที่ก่อให้เกิดการสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- สาระในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น
- เนื้อหาสาระที่ส่งเสริมอาชีพชุมชน

เกษตรกรระบุว่า เนื้อหาสาระส่วนมากเน้นเชิงวิชาการ และเป็นเรื่องการเกษตรทั่วไป ไม่ลงรายละเอียดแบบเจาะลึกและไม่ค่อยตรงกับกิจกรรมการเกษตรที่ปฏิบัติอยู่

3.2 ด้านรูปแบบรายการ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบรายการระดับปานกลางในเรื่องต่อไปนี้

- ผู้ดำเนินรายการมีความเป็นกันเองกับผู้ชม
- วิทยากรที่รับเชิญมีความน่าสนใจ
- ประเด็นที่นำเสนอที่น่าสนใจ
- การเปิดโอกาสให้ผู้ชมโทรศัพท์ / เขียนจดหมายไปร่วมรายการได้

- รายการมีความน่าเชื่อถือ
- วิทยากรพูดตรงประเด็น ได้ความสมบูรณ์
- การลำดับเนื้อหา การเดินเรื่อง
- ความสั้นยาวของเรื่อง
- ความชัดเจนของภาพ / ภาษา / คำบรรยาย

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ

ทั้งนี้เนื่องจากการจัดรายการรูปแบบอภิปราย ภายในห้องส่ง ไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้ดีเท่ากับการนำเสนอรูปภาพประกอบหรือภาพการสาธิตการปฏิบัติจริงในพื้นที่ทำการเกษตร การเน้นหนักเรื่องการสัมภาษณ์ทำให้เกษตรกรรู้สึกว่ามีความเป็นวิชาการ และเป็นทางการมากเกินไป และทำให้รายการดูจืดชืด

3.3 ความเหมาะสมของวันเวลาที่ออกอากาศ

เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลางเกี่ยวกับ

- วันที่ออกอากาศ (วันอังคาร)
- ความยาวของรายการเหมาะสม (50 นาที)

เกษตรกรระบุว่าวันที่ออกอากาศจะเป็นวันใดก็ได้ ขึ้นอยู่กับเวลาในการออกอากาศมากกว่า โดยเกษตรกรต้องการให้ออกอากาศในช่วงเวลาหลังเลิกงาน เกษตรกรกลับจากพื้นที่ทำการเกษตรแล้ว คือ ตั้งแต่เวลา 18.00 น. เป็นต้นไป มีเกษตรกรบางรายระบุว่าไม่ควรออกอากาศในวันเสาร์-อาทิตย์ เพราะเป็นวันหยุดของบุตรหลาน ซึ่งจะใช้เวลาเกือบทั้งวันในการชมรายการ โทรทัศน์ และเกษตรกรส่วนมากมีโทรทัศน์เพียงเครื่องเดียว ส่วนความยาวในการนำเสนอ 50 นาทีนั้น เหมาะสมแล้ว

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- ช่วงเวลาที่ออกอากาศ (15.00-16.00 น.)

โดยเกษตรกรระบุว่า ช่วงเวลาดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ยังอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร จึงไม่สามารถรับชมได้ ช่วงเวลาที่เหมาะสมควรเป็นเวลาตั้งแต่เวลา 18.00 น. เป็นต้นไป

3.4 การประชาสัมพันธ์รายการ

เกษตรกรพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- การรับรู้รายการจากสื่อต่าง ๆ
- การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่น ๆ

ทั้งนี้การรับรู้ข่าวสารการประชาสัมพันธ์ราชการ เกษตรกรยังรับรู้จากสื่อบุคคล คือ เจ้าหน้าที่เกษตรกรอำเภอ เกษตรกรตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้านเพียงเท่านั้น มิได้รับข่าวสารจากแหล่งอื่น ๆ เลย

เกษตรกรไม่พอใจในเรื่อง

- การรับรู้ประเด็น / เรื่องที่นำเสนอล่วงหน้า
- การสร้างเครือข่ายการรับชมร่วมกัน

เกษตรกรระบุว่าราชการขาดการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าว่าต่อไปจะนำเสนอเนื้อหาสาระในเรื่องใด และทางราชการมิได้สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการรับชมร่วมกันแต่อย่างใด

ตารางที่ 6 ระดับความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย”

ประเด็นของความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความพึงพอใจ
ด้านเนื้อหาสาระ			
1. การตรงความต้องการของผู้ชม			
ก. ได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน	2.68	0.61	ปานกลาง
ข. ได้ความรู้ใหม่ ๆ	2.66	0.57	ปานกลาง
ค. ได้ข่าวสารเกี่ยวกับช่องการพัฒนาอาชีพ	2.64	0.55	ปานกลาง
2. การตรงกับความต้องการของชุมชน			
ก. ได้ข้อเสนอแนะใหม่ ๆ ในการพัฒนาชุมชน	2.33	0.61	น้อย
ข. มีทางออกที่จะนำไปปฏิบัติต่อไปในชุมชน	2.31	0.61	น้อย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นของความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
ก. ได้เสนอปัญหาที่แท้จริงของชุมชน	2.20	0.64	น้อย
ง. มีหนทางที่ช่วยแก้ไขปัญหาของ ชุมชน	2.19	0.67	น้อย
3. ประเด็นที่น่าเสนอ			
ก. การสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของ ชุมชน	2.81	0.67	ปานกลาง
ข. สาระ ประโยชน์ในการดำเนินชีวิต	2.73	0.57	ปานกลาง
ค. สาระในการพัฒนาคุณภาพชีวิต	2.48	0.57	น้อย
ง. การส่งเสริมอาชีพของชุมชน	2.48	0.57	น้อย
4. รูปแบบรายการ			
ก. ความชัดเจนของภาพ/ภาษา/คำ บรรยาย	3.36	0.59	ปานกลาง
ข. ความน่าเชื่อถือ	3.01	0.59	ปานกลาง
ค. ความเป็นกันเองของผู้ดำเนินรายการ	2.97	0.62	ปานกลาง
ง. โทรศัพท์/เขียนจดหมายไปร่วม รายการได้	2.96	0.63	ปานกลาง
จ. วิทยากรพูดตรงประเด็น ได้ความ สมบูรณ์	2.92	0.51	ปานกลาง
ฉ. วิทยากรที่รับเชิญมีความน่าสนใจ	2.89	0.59	ปานกลาง
ช. ประเด็นที่น่าเสนอน่าสนใจ	2.85	0.62	ปานกลาง
ซ. การลำดับเนื้อหา การดำเนินเรื่อง	2.83	0.50	ปานกลาง
ฌ. ความสั้นยาวของเรื่อง	2.62	0.85	ปานกลาง
ฎ. รูปแบบรายการน่าสนใจ	2.15	0.92	น้อย

ตารางที่ 6 (ต่อ)

ประเด็นของความพึงพอใจ	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
5. วันเวลาที่ออกอากาศ			
ก. วันที่ออกอากาศ (วันอังคาร)	2.87	0.76	ปานกลาง
ข. ความยาวของรายการ	2.63	0.84	ปานกลาง
ค. ช่วงเวลาออกอากาศ (15.00-16.00 น.)	1.51	0.73	น้อย
6. การประชาสัมพันธ์รายการ			
ก. การรับรู้รายการจากสื่อต่าง ๆ	1.63	0.50	น้อย
ข. การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงาน อื่น ๆ	1.54	0.57	น้อย
ค. การสร้างเครือข่ายการรับชมร่วมกัน	1.48	0.52	ไม่พอใจ
ง. การรับรู้ประเด็น/เรื่องที่จะนำเสนอ ล่วงหน้า	1.42	0.50	ไม่พอใจ

4. ประโยชน์และผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร

เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ได้รับชมรายการน้อยครั้ง ผลกระทบและการใช้ประโยชน์ จึงมี ไม่มากนัก

4.1 การใช้ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรร้อยละ 7.4 เพียงเท่านั้น ที่ระบุว่าสามารถนำความรู้จากการรับชมรายการ ไปประยุกต์ใช้เรื่องการปรับปรุงปัจจัยการผลิต ที่เหลือระบุว่าเพราะได้รับชมรายการน้อยครั้งและ เนื้อหายังไม่ตรงกับอาชีพที่ทำอยู่ จึงไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้ปัจจัยการผลิตแต่อย่างใด

4.2 การมีกิจกรรมการเกษตรมากขึ้น

เกษตรกรส่วนใหญ่ระบุว่า ไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงในการทำกิจกรรมทางการเกษตร เพราะเป็นการทำเกษตรที่เป็นไปตามฤดูกาล ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ มีเกษตรกรเพียง

ร้อยละ 2.8 เท่านั้นที่ระบุว่า ภายหลังจากการรับชมรายการแล้ว สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ และเกิดแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมทางการเกษตร มากขึ้น

4.3 บุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วมมากขึ้น

เกษตรกรเพียงร้อยละ 1.9 ระบุว่าข่าวสารจากรายการทำให้สมาชิกในครอบครัวมี กิจกรรมและใช้เวลาด้วยกันมากขึ้น เช่น เมื่อสามีชมรายการจะให้ภรรยาช่วยจครายละเอียดที่ น่าสนใจ เป็นต้น

4.4 การเปลี่ยนแปลง

ภายหลังจากการรับชมรายการเกษตรกรระบุว่าเกิดการเปลี่ยนแปลงน้อย ทั้งนี้ เพราะได้รับชมรายการน้อยมากและเท่าที่รับชมพบว่า ทางรายการนำเสนอเนื้อหาแบบไม่เจาะลึก ปัญหาอย่างแท้จริง จึงมีเกษตรกรเพียงร้อยละ 4.6 เท่านั้นที่ระบุว่าได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการ ทำเกษตรกรรมมากขึ้น ร้อยละ 5.6 ระบุว่ามีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรรมมากขึ้น ร้อยละ 4.6 ระบุว่าการรับชมรายการทำให้มีทักษะทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.8 ระบุว่า ภายหลังจากการรับชมรายการแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม

4.5 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต

เกษตรกรร้อยละ 1.9 เพียงเท่านั้นที่ระบุว่าจากการรับชมรายการแล้วเกิดการ เปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต กล่าวคือ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น จำนวนหนึ่งลดลง มีการใช้เวลาว่างกับ สมาชิกในครอบครัวมากขึ้น ตลอดจนมีการเพิ่มขึ้นของรายได้ในครอบครัว

ตารางที่ 7 ประโยชน์และผลกระทบของการชมรายการต่อเกษตรกร

ผลกระทบ	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ก. การใช้ปัจจัยการผลิต เช่น การกำจัด ศัตรูพืช การใช้ปุ๋ย การจัดการระบบ การเลือกใช้เมล็ดพันธุ์	100	92.6	8	7.4
ข. มีกิจกรรมการเกษตรมากขึ้น	105	97.2	3	2.8
ค. บุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วมมากขึ้น	106	98.1	2	1.9

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ผลกระทบ	ไม่เปลี่ยนแปลง		เปลี่ยนแปลง	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ง. การเปลี่ยนแปลง				
- ความรู้/ความสนใจ	103	95.4	5	4.6
- เจตคติในการทำการเกษตร/การ ดำเนินชีวิต	102	94.4	6	5.6
- ทักษะในการทำการเกษตร	103	95.4	5	4.6
- แรงบันดาลใจในอาชีพ	105	97.2	3	2.8
จ. การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต (รายได้ ของครอบครัวดีขึ้น/การศึกษาของ สมาชิกในครอบครัวดีขึ้น/มีเวลาว่าง มากขึ้น/สุขภาพดีขึ้น)	106	98.1	2	1.9

5. ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ

5.1 รูปแบบรายการ

เกษตรกรร้อยละ 76.9 เห็นว่าควรมีการปรับรูปแบบรายการใหม่ โดยไม่เห็นรูปแบบของการอภิปราย โดยเฉพาะการอภิปรายเชิงวิชาการ เพราะทำให้รายการดูน่าเบื่อไม่สร้างความประทับใจ หากมีการอภิปราย เกษตรกรร้อยละ 33.3 เห็นว่าควรมีการแทรกภาพประกอบตรงกับผลการศึกษาของธรรมนุญ แจ่มศรี (2545: 112) ที่ว่าการสนทนาหรือชี้แจงนโยบายและประเด็นต่าง ๆ ระหว่างผู้ร่วมรายการและผู้ดำเนินรายการนั้น ไม่สามารถสร้างความประทับใจและสร้างความมีส่วนร่วมให้กับผู้ชมได้

ร้อยละ 38.9 เห็นว่าควรใช้รูปแบบการสาธิตให้เห็นจริง เกษตรกร ร้อยละ 56.5 เสนอให้มีการถ่ายทำ ณ สถานที่ทำการเกษตรจริง ควรลดการสัมภาษณ์วิทยากรแล้วไปเพิ่มการสัมภาษณ์เกษตรกร ที่ประสบความสำเร็จแทน เกษตรกรร้อยละ 25.9 เห็นว่าควรแทรกความ

บันเทิง อารมณ์ขันในแต่ละช่วงรายการด้วย เช่น ใช้ดารา ตลก เป็นพิธีกรดำเนินรายการ เกษตรกร ร้อยละ 13.9 เห็นว่าควรให้ผู้ชมมีส่วนร่วมในรายการโดยจัดกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ให้เล่นเกม ตอบ ปัญหาชิงรางวัล เป็นต้น

5.2 เนื้อหาสาระ

เกษตรกรร้อยละ 73.1 เห็นว่าควรมีการปรับเนื้อหารายการโดย ร้อยละ 80.6 ระบุว่าต้องการรับชมรายการเกี่ยวกับการปลูกข้าว ถั่วเหลือง กระเทียม เกษตรกรร้อยละ 59.3 อยากให้เพิ่มข้อมูลราคาสินค้าทางการเกษตรและให้มีการพยากรณ์ราคาสินค้าทางการเกษตรที่มีแนวโน้มทางการตลาดที่ดี ร้อยละ 37.0 ต้องการให้เพิ่มช่วง เกร็ดความรู้เทคนิคพิเศษในการทำเกษตร นอกจากนี้เกษตรกร ร้อยละ 27.8 อยากให้เพิ่มช่วงช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับความเดือดร้อน โดยให้ทางรายการทำหน้าที่เป็นกระบอกเสียง และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้

5.3 วัน/เวลา ในการนำเสนอรายการ

เกษตรกรร้อยละ 90.7 เห็นว่าเวลาออกอากาศปัจจุบัน (วันอังคาร เวลา 15.00-16.00 น.) เป็นเวลาที่เกษตรกรอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร จึงไม่สามารถรับชมรายการได้ ร้อยละ 67.6 ระบุว่าควรเปลี่ยนเวลาออกอากาศเป็นหลัง 18.00 น. และเกษตรกรร้อยละ 23.1 ระบุว่าสะดวกชมรายการช่วง 19.00 – 20.00 น. สำหรับวันออกอากาศนั้นเกษตรกรระบุว่าเป็นวันใดก็ได้

5.4 การประชาสัมพันธ์รายการ

เกษตรกรร้อยละ 76.9 ระบุว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ร้อยละ 63.9 ระบุว่า ช่วงทำรายการของแต่ละตอน ควรแจ้งให้ผู้ชมทราบว่าตอนต่อไปเป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร ใครเป็นวิทยากร ร้อยละ 55.6 ระบุว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้รู้จัก รายการมากกว่านี้ โดยจัดให้มีการประชาสัมพันธ์รายการผ่านเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล หรือผู้นำกลุ่มเกษตรกร ร้อยละ 34.3 ระบุว่าควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่น เช่น หอกระจายข่าวหมู่บ้าน วิทยุชุมชนในท้องถิ่น เป็นต้น

5.5 อื่นๆ

เกษตรกรร้อยละ 25.9 ระบุว่าต้องการให้มีการทำวารสารสรุป เนื้อหาสำคัญจากรายการที่เป็นประโยชน์ เผยแพร่ต่อเกษตรกรโดยจัดส่งวารสารไปยังสำนักงานเกษตรอำเภอเพื่อให้เกษตรกรที่พลาดชมรายการหรือมีข้อสงสัย สามารถอ่านรายละเอียดจากวารสารได้ ร้อยละ 18.5 ระบุว่าควรออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น 3 , 5 , 7 , 9

ตารางที่ 8 ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรายการ

(n = 108)

สิ่งที่ควรปรับปรุง	จำนวน (คำตอบ)	ร้อยละ
ก. รูปแบบรายการ	83	76.9
- สัมภาษณ์เกษตรกรในพื้นที่	(61)	(56.5)
- ใช้รูปแบบการสาธิต	(42)	(38.9)
- มีภาพแทรกประกอบการสนทนา	(36)	(33.3)
- แทรกอารมณ์ขัน ความบันเทิง	(28)	(25.9)
- มีเกมหรือตอบปัญหาชิงรางวัล	(15)	(13.9)
ข. เนื้อหาสาระ	79	73.1
- ข่าว/ถั่วเหลือง/กระเทียม	(87)	(80.6)
- ราคาสินค้าทางการเกษตร	(64)	(59.3)
- เกร็ดความรู้เทคนิคพิเศษในการทำเกษตร	(40)	(37.0)
- เพิ่มช่วงร้องทุกข์ /ช่วยเหลือเกษตรกรที่ประสบปัญหา	(30)	(27.8)
ค. วันเวลาในการนำเสนอรายการ	98	90.7
- หลัง 18.00 น. เป็นต้นไป	(73)	(67.6)
- 19.00 – 20.00 น.	(25)	(23.1)
ง. การประชาสัมพันธ์รายการ	83	76.9
- ควรแจ้งให้ทราบเนื้อหาตอนต่อไป	(69)	(63.9)
- ประชาสัมพันธ์ผ่านเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล ผู้นำกลุ่ม เกษตรกร กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน	(60)	(55.6)
- มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อท้องถิ่น	(37)	(34.3)
- ทำวารสาร แผ่นพับ	(23)	(21.3)
จ. อื่น ๆ	48	44.4
- ทำวารสารสรุปเนื้อหาสำคัญ	(28)	(25.9)
- ออกอากาศสถานีโทรทัศน์ช่องอื่น 3, 5, 7, 9	(20)	(18.5)

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง ผลประเมินรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ของเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำข้อมูลและผลของการวิจัยในเรื่องความคิดเห็น ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์จากการรับชมรายการ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุง รายการและจัดทำแผนงานประชาสัมพันธ์ โครงการของรัฐบาลในโอกาสต่อไป ให้ได้ประโยชน์สูงสุด นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการเพื่อการเกษตรสามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการผลิตรายการเพื่อการเกษตร ให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกร อย่างมีประสิทธิภาพ

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 108 คน จากเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ใน จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 901 คน ซึ่งได้จากตารางประชากรและขนาดตัวอย่างของ Yamen Taro โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ แบบหลายขั้นตอน (multistage sampling) โดยมีข้อแม้ว่าเกษตรกรจะต้องเคยชมรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” มาอย่างน้อย 2 ครั้ง

สรุปผลการวิจัย

1. ลักษณะทางประชากรศาสตร์

เกษตรกรผู้ให้ข้อมูล เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง กล่าวคือ เป็นเพศชาย ร้อยละ 75.9 อายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล คือ 52.10 ปี อายุสูงสุด 73 ปี อายุต่ำสุด 30 ปี ด้านการศึกษาส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ร้อยละ 90.7 มีเพียงร้อยละ 8.3 เท่านั้นที่จบการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษา ไม่ปรากฏผู้ที่จบการศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มตัวอย่าง เกษตรกรส่วนใหญ่สมรสแล้ว ร้อยละ 95.4 เกษตรกรทั้งหมด เป็นลูกหนี้ของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ เกษตรกรประกอบอาชีพทางการเกษตรมา เฉลี่ย 22.03 ปี อาชีพหลัก คือ การปลูกพืช ร้อยละ 72.2 รองลงมาได้แก่การทำไร่นาสวนผสม ร้อยละ 25.9 เกษตรกรมีรายได้เฉลี่ยของตนเอง 2,480.56 บาทต่อเดือน มีรายได้ของครอบครัวเฉลี่ย 3618.06 บาทต่อเดือน เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการมีภาระหนี้สินต่อธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเฉลี่ย 46,423.15 บาท โดยเกษตรกรที่มีภาระหนี้สินสูงสุด คือ 250,000 บาท ต่ำสุด 2,700 บาท ภายหลังเข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้ พบว่าเกษตรกรส่วนใหญ่มีจำนวนหนี้สินเท่าเดิม คือ ร้อยละ 79.6

2. พฤติกรรมการรับชมรายการวิทยุโทรทัศน์ พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 11

2.1 การเคยชมรายการ

เกษตรกรทุกคนเคยชมรายการอย่างน้อย 1 ครั้ง ร้อยละ 74.1 กล่าวว่าได้รับชมรายการน้อยมาก ส่วนใหญ่ยังไม่รู้จักรายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทยมาก่อน แต่รับชมเพราะการแนะนำ ชักชวน ของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล, เกษตรอำเภอ

2.2 ความถี่ในการรับชมรายการ

เกษตรกรร้อยละ 74.1 ระบุว่ารับชมรายการน้อยมาก โดยให้เหตุผลว่าช่วงเวลาที่ย่ออกอากาศไม่เหมาะสม

2.3 ผู้ชักชวนให้ชมรายการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ระบุว่า ไม่รู้จักรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” มาก่อน ร้อยละ 38.9 รับชมรายการเพราะคำแนะนำของเจ้าหน้าที่เกษตรตำบล เกษตรอำเภอ

2.4 เหตุผลในการรับชมรายการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 81.5 รับชมรายการเพื่อให้ได้แนวปฏิบัติใหม่ ๆ

2.5 การติดต่อกับรายการ

เกษตรกรทั้งหมดระบุว่าไม่เคยติดต่อกับทางรายการเลย เพราะเนื้อหาไม่ตรงความต้องการและค่าใช้จ่ายในการโทรศัพท์ทางไกลค่อนข้างสูง

2.6 สถานที่รับชมรายการ

เกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 65.7 รับชมรายการที่บ้านของเกษตรกรเอง

2.7 องค์ประกอบของรายการที่เกษตรกรชอบและไม่ชอบ

เกษตรกรชอบองค์ประกอบของรายการในเรื่องไต่เคาะเปิดรายการ ผู้ดำเนินรายการ การตอบปัญหาไขข้อข้องใจ และการมีส่วนร่วมในรายการ

เกษตรกรไม่ชอบองค์ประกอบรายการในเรื่องรูปแบบรายการที่มีบรรยากาศความเป็นวิชาการมากเกินไป ยกแก่การทำความเข้าใจของเกษตรกร การอภิปรายโดยนักวิชาการ ทำรายการดูน่าเบื่อขาดสีสัน เนื้อหาสาระที่น่าเสนอ ยังไม่ตรงกับความต้องการของเกษตรกร การสัมภาษณ์บุคคลในรายการ ส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการหรือผู้บริหารระดับสูง ไม่ใช่เกษตรกร ผู้ปฏิบัติงานจริง ช่วงเวลาที่ออกอากาศไม่เหมาะสม เพราะเป็นช่วงเวลาที่เกษตรกรยังอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตรจึงไม่สามารถรับชมรายการได้

เกษตรกรต้องการชมรายการที่มีเนื้อหาสอดคล้องกับกิจกรรมทางการเกษตรที่คนปฏิบัติอยู่ โดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับพืชผลการเกษตรที่ปลูกมากในภาคเหนือ ต้องการทราบความเคลื่อนไหวทางการตลาด ราคาสินค้า พืชผลทางการเกษตร และการแปรรูปผลิตภัณฑ์

3. ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อการรับชมรายการ

3.1 ด้านเนื้อหาสาระ

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อเนื้อหาสาระ ในระดับ ปานกลาง ในเรื่อง

- การได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาชีวิตประจำวัน
- การได้ความรู้ใหม่ ๆ เกี่ยวกับการประกอบกิจกรรมทางการเกษตร
- ได้ข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ
- สาระประโยชน์ที่สามารถปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้
- การสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน

องค์ประกอบด้านเนื้อหาสาระที่เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยได้แก่

- การเสนอปัญหาที่แท้จริงของชุมชน
- การเสนอแนะแนวทางในการ แก้ไขปัญหาชุมชน
- ข้อเสนอแนะ และแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อให้ชุมชนพัฒนาขึ้น
- สาระในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น
- เนื้อหาสาระที่ส่งเสริมอาชีพชุมชน

3.2 ด้านรูปแบบรายการ

เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบรายการระดับ ปานกลางในเรื่องต่อไปนี้

- ผู้ดำเนินรายการมีความเป็นกันเองกับผู้ชม
- วิทยากรที่รับเชิญมีความน่าสนใจ
- ประเด็นที่นำเสนอที่น่าสนใจ
- การเปิดโอกาสให้ผู้ชมโทรศัพท์ / เขียนจดหมายไปร่วมรายการได้
- รายการมีความน่าเชื่อถือ
- วิทยากรพูดตรงประเด็น ได้ความสมบูรณ์
- การลำดับเนื้อหา การเดินเรื่อง
- ความสั้นยาวของเรื่อง
- ความชัดเจนของภาพ / ภาษา / คำบรรยาย

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- ความน่าสนใจของรูปแบบรายการ

3.3 ความเหมาะสมของวันเวลาที่ออกอากาศ

เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับปานกลางเกี่ยวกับ

- วันที่ออกอากาศ (วันอังคาร)
- ความยาวของรายการเหมาะสม (50 นาที)

เกษตรกรมีความพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- ช่วงเวลาที่ออกอากาศ (15.00-16.00น.)

3.4 การประชาสัมพันธ์รายการ

เกษตรกรพึงพอใจน้อยในเรื่อง

- การรับรู้รายการจากสื่อต่าง ๆ
- การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่น ๆ

เกษตรกรไม่พอใจในเรื่อง

- การรับรู้ประเด็น / เรื่องที่นำเสนอล่วงหน้า
- การสร้างเครือข่ายการรับชมร่วมกัน

4. ประโยชน์และผลกระทบของรายการต่อเกษตรกร

4.1 การใช้ปัจจัยการผลิต

เกษตรกรร้อยละ 7.4 เท่านั้น ที่ระบุว่าสามารถนำความรู้จากการรับชมรายการไปประยุกต์ใช้เรื่องการปรับปรุงปัจจัยการผลิต

4.2 การมีกิจกรรมการเกษตรมากขึ้น

เกษตรกรเพียงร้อยละ 2.8 เท่านั้นที่ระบุว่า ภายหลังจากการรับชมรายการแล้วสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้และเกิดแรงจูงใจให้ทำกิจกรรมทางการเกษตร มากขึ้น

4.3 บุคคลในครอบครัวมีส่วนร่วมมากขึ้น

เกษตรกรเพียงร้อยละ 1.9 ระบุว่าข่าวสารจากรายการทำให้สมาชิกในครอบครัวมีกิจกรรมและใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น

4.4 การเปลี่ยนแปลง

เกษตรกรเพียงร้อยละ 4.6 เท่านั้นที่ระบุว่าได้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการทำเกษตรกรรมมากขึ้น ร้อยละ 5.6 ระบุว่ามีความภาคภูมิใจในอาชีพเกษตรกรมาก

ขึ้น ร้อยละ 4.6 ระบุว่าการรับชมรายการทำให้มีทักษะทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ร้อยละ 2.8 ระบุว่าภายหลังจากรับชมรายการแล้วเกิดแรงบันดาลใจในการประกอบอาชีพเกษตรกร

4.5 การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต

เกษตรกรร้อยละ 1.9 เพียงเท่านั้นที่ระบุว่าจากการรับชมรายการแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงความพึงพอใจของเกษตรกรและผลกระทบของรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ที่มีต่อเกษตรกรอำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า

1. เกษตรกรไม่พอใจ การประชาสัมพันธ์รายการ ในเรื่องการสร้างเครือข่ายการรับชมร่วมกันและ การรับรู้ประเด็น/เรื่องที่จะนำเสนอล่วงหน้า เกษตรกรพึงพอใจน้อย ในเรื่องการรับรู้รายการจากสื่ออื่น ๆ และการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่น ๆ กล่าวคือ เกษตรกรระบุว่าไม่รู้จักรายการนี้มาก่อน หากทางรัฐบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการจัดทำรายการนี้ต่อไปหรือทำรายการเพื่อการเกษตรอีก ควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์รายการให้มากขึ้น โดยเฉพาะการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เจ้าหน้าที่เกษตรตำบล องค์การบริหารส่วนตำบล กำนันผู้ใหญ่บ้าน ให้ช่วยประชาสัมพันธ์รายการแก่เกษตรกร นอกจากนี้อาจจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์รายการไปไว้ยังหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น ควรมีการประชาสัมพันธ์รายการผ่านสื่อท้องถิ่น เช่น วิทยุชุมชน หอกระจายข่าว ภายในหมู่บ้าน เกษตรกรบางส่วนเสนอว่าควรนำเทปที่ออกอากาศแล้วมาฉายซ้ำทางหอกระจายข่าวหรือที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อให้เกษตรกรที่พลาดชมรายการสามารถชมรายการได้ เกษตรกรระบุว่าช่วงท้ายรายการควรประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าว่าสัปดาห์ต่อไปทางรายการจะนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอะไร หากตรงกับความต้องการและกิจกรรมการเกษตรที่ทำอยู่เกษตรกรจะได้ติดตาม รับชม ทางรายการควรจัดทำวารสารสรุปสาระสำคัญในแต่ละตอนที่ออกอากาศแจกไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งระบุช่องทางติดต่อกับทางรายการภายในวารสารด้วย

2. ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรพึงพอใจน้อย ช่วงเวลาที่ออกอากาศ 15.00 – 16.00 น. เพราะเป็นเวลาที่เกษตรกรส่วนใหญ่ยังทำงานอยู่ในพื้นที่ทำการเกษตร ไม่สามารถรับชมรายการได้ กอปรกับทางรายการขาดการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้าว่าสัปดาห์ต่อไปจะนำเสนอเรื่องเกี่ยวกับอะไร ตรงกับความต้องการของเกษตรกรหรือไม่ เพราะการนำเสนอส่วนใหญ่เป็นเรื่องโดยรวม หากไม่ ตรงกับความต้องการหรือกิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรก็ไม่คุ้มค่าที่จะหยุดงานเพื่อรับชม รายการ เกษตรกรระบุว่าเวลาที่เหมาะสม และสะดวกจะรับชมรายการ คือ เวลาหลัง 18.00 น. เป็นต้นไป ความยาวของ รายการ 50 นาทีเหมาะสมแล้ว หากเนื้อหาที่นำเสนอตรงกับความ ต้องการ และมีรูปแบบที่น่าสนใจ

3. ผลการวิจัยพบว่าเกษตรกรพึงพอใจน้อยเรื่องรูปแบบรายการ ผู้ผลิตรายการควรผลิต รายการ โดยคำนึงถึงคุณภาพของรายการ ตระหนักถึงจุดมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ สร้างความเข้าใจ ให้แก่เกษตรกร รูปแบบของ การสนทนาอภิปรายโดยคณะผู้บริหารหรือนักวิชาการภายในห้องส่ง นับว่า ผู้ผลิตรายการไม่รู้จักใช้ศักยภาพของโทรทัศน์ที่สามารถ สื่อสาร สร้างความเข้าใจ และ เข้าถึงผู้รับสาร ได้อย่างรวดเร็วและชัดเจนให้คุ้มค่า

ควรที่เน้นส่วนของการปฏิบัติไม่ใช่ทฤษฎีหรือนโยบายระดับสูง การเชิญวิทยากร มาร่วมรายการ ไม่จำเป็นต้องเชิญวิทยากรหลายคน เพราะบางครั้งทำให้ผู้ชมจับประเด็นไม่ถูก รูปแบบ รายการควรมีทั้งสาระและความบันเทิงควบคู่ สลับสับเปลี่ยนกัน เกษตรกรระบุว่า รายการใช้การพูดมากเกินไป ควรมีการซ่อนภาพประกอบ ภาพการปฏิบัติงานในพื้นที่ทำ การเกษตรจริงแทรกบ้างเพื่อให้เห็นภาพชัดเจน ง่ายแก่การเข้าใจและทำให้รูปแบบรายการมีสีสัน นอกจากนี้ผู้ผลิตรายการควรเพิ่มความหลากหลายของรูปแบบรายการ โดยใช้รูปแบบผสมผสาน เช่น แทรกสาระบันเทิง ช่วงสัมภาษณ์ เพลง ข่าว สารคดี เป็นต้น

นอกจากนี้ยังควรคำนึงถึงลักษณะทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย เช่น เกษตรกรส่วนใหญ่ จบการศึกษาระดับประถมศึกษา การสร้างความเข้าใจ การให้ความรู้ วิธีการที่ดีที่สุด คือ ทำให้เห็น จริง อาจทำได้โดยใช้รูปแบบการสาธิต การใช้ภาพประกอบ และใช้ภาษาในการอธิบายที่ง่ายต่อ การเข้าใจ

4. ผลการวิจัยพบว่า รายการมีผลกระทบต่อชีวิตเกษตรกรน้อยมาก เมื่อทางรายการมี จุดประสงค์ผลิตรายการเพื่อฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร และให้ความรู้ทางการเกษตรเพื่อให้เกษตรกร สามารถพัฒนาทักษะการเกษตรของตนและสามารถชำระหนี้ได้ ผู้ผลิตรายการควรคำนึงกลยุทธ์ใน การผลิต รายการที่ดีด้วย โดยต้องไม่ละเลยการวิเคราะห์ ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายใน แง่มุมต่าง ๆ ทั้งรูปแบบรายการ เนื้อหา ช่วงเวลาการออกอากาศ และกลวิธีในการนำเสนอเป็นต้น การเปิดโอกาสให้เกษตรกรมีส่วนร่วมกับทางรายการ เช่น ให้โทรศัพท์เข้ามาสอบถาม หรือตอบ

ปัญหาชิงรางวัล นับเป็นวิธีหนึ่งที่ผู้ผลิตรายการจะสามารถตรวจสอบว่ารายการได้รับความนิยมาจากเกษตรกรกลุ่มเป้าหมายมากน้อยเพียงใด และทราบถึงการรับรู้ เข้าใจสาระที่นำเสนอตลอดจนความสนใจในการรับชมของเกษตรกร

5. การผลิตรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” เป็นการทำงานร่วมกันระหว่างกรมประชาสัมพันธ์และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทั้งสองฝ่ายต่างรับผิดชอบในส่วนของตน โดยช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ รับผิดชอบเรื่องการผลิตรายการ การถ่ายทอดสด โดยมีผู้ดำเนินรายการจากกรมประชาสัมพันธ์สองคน ส่วนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์รับผิดชอบในการจัดหาวิทยากรเจ้าหน้าที่ระดับสูงมาออกรายการในแต่ละสัปดาห์ ทั้งสององค์กรควรมีการประสานงานในการผลิตรายการร่วมกัน ไม่รับผิดชอบแบบแยกส่วน เพราะมีผลกระทบต่อการวางแผนการผลิตรายการ เห็นได้จาก ทั่วยุทธศาสตร์ที่ไม่สามารถระบุได้ว่าตอนต่อไปจะนำเสนอเรื่องใด ใครเป็นวิทยากร ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถผลิตรายการที่มีรูปแบบหลากหลายสีสนได้ รายการส่วนใหญ่จึงเป็นการสนทนาเพราะไม่ต้องจัดเตรียมอะไรมาก การนำเสนอภาพประกอบยังคงเป็นภาพนิ่งขาดความหิวหยา ไม่ได้นำเทคนิคการ ตัดต่อมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการสร้างความสนใจ และเท่ากับเป็นการใช้ประโยชน์ของสื่อวิทยุโทรทัศน์ได้ไม่คุ้มค่า

นอกจากนี้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเกษตรกรที่รับชมรายการ ไม่ควรยึดติดกับระบบราชการในการผลิตรายการ การเชิญวิทยากรระดับผู้บริหารของแต่ละองค์กร มาสนทนาอภิปราย แลกงนโยบาย โดยมีกานัดแนะกันล่วงหน้าระหว่างผู้ดำเนินรายการกับวิทยากร ทำให้รายการขาดความสด และเกิดประโยชน์ต่อเกษตรกรน้อยมาก

6. กรมประชาสัมพันธ์ ควรสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ในการผลิตรายการตลอดจนบุคลากรในการผลิตรายการ ให้เพียงพอ ผู้บริหารสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ควรให้ความสำคัญในเรื่อง ในเรื่องคุณภาพ ประสิทธิภาพ ในการผลิตรายการ โดยเฉพาะรายการที่มุ่งให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชน โดยไม่ยึดระบบการทำงานราชการมาใช้ในการผลิตรายการ โทรทัศน์ ไม่ถือความเชื่อที่ว่ารูปแบบรายการผ่านสื่อของรัฐต้องเป็นทางการ เป็นวิชาการ มีความเรียบร้อย เพราะจะเป็นการตีกรอบความคิดสร้างสรรค์ในการผลิตรายการ โทรทัศน์ ให้เข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. สถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 แห่งประเทศไทย ทำหน้าที่ให้ความรู้ การศึกษา เผยแพร่ข่าวสารการประชาสัมพันธ์และสนับสนุนนโยบายของรัฐ ไม่ให้มีโฆษณาทางธุรกิจ ไม่ให้เอกชนร่วมดำเนินการหรือเช่าเวลาเพื่อธุรกิจ และเนื่องจากทางรัฐบาลให้งบประมาณไม่เพียงพอต่อการปฏิบัติงาน ทำให้ไม่สามารถพัฒนาอุปกรณ์ต่าง ๆ ได้ อีกทั้งกำลังเครื่องส่งก็ค่อนข้างต่ำ พื้นที่การรับชมแคบกว่าสถานีอื่น ทำให้หลายจุดรับชมไม่ได้ ประชาชนสนใจชมรายการต่าง ๆ ทางสถานี

วิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 เป็นจำนวนน้อย มีจำนวนผู้ชมอยู่ระหว่าง 1.23 – 2.63% ซึ่งถือว่าน้อยที่สุดในจำนวนสื่อโทรทัศน์ทุกช่อง และยังพบว่าเรตติ้งของช่อง 11 ไม่เพิ่มขึ้นเลย แม้จะก่อตั้งสถานีมาเป็น 10 ปีแล้วก็ตาม (กลุ่มวิจัยพัฒนาและสำรวจ สำนักพัฒนานโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์, 2540: 2-3)

แม้ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 จะไม่มีวัตถุประสงค์เพื่อแข่งขันกับสถานีโทรทัศน์ที่มุ่งเน้นความบันเทิง แต่ทางสถานีก็ควรจะปรับปรุงรูปแบบการผลิตรายการ เพื่อให้ผู้ชมลบบทความ “เซซ” ของรูปแบบเก่า ๆ ที่เน้นระบบ ระเบียบราชการ ทำให้รายการดูน่าเบื่อ ไม่น่าติดตามรับชม ในขณะที่เดียวกันก็ควรคงไว้ซึ่งจุดยืนของการให้สาระความรู้ และข่าวสารแก่ประชาชนอยู่ดังเดิม หากทางสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 สามารถปรับเปลี่ยนการนำเสนอรูปแบบรายการให้ทันสมัย ดึงดูดใจผู้ชมมากขึ้นได้ จะส่งผลให้ประชาชนอยากติดตาม ข่าวสารและนโยบายของรัฐเพิ่มมากขึ้น โดยไม่รู้สึกรำคาญที่ตนนั่งเรียนหนังสือหรือรับคำสั่งของรัฐบาลผ่านทางหน้าจอโทรทัศน์

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อเสนอแนะในการเก็บข้อมูล

1.1 ควรศึกษาข้อมูลทางวัฒนธรรมการเกษตรของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง แต่ละพื้นที่ที่จะศึกษาก่อน เพื่อให้ได้ข้อมูลลักษณะเชิงลึก เพื่อผลการวิจัยที่มีคุณภาพมากขึ้น

1.2 การเก็บข้อมูล ควรคำนึงถึงช่วงเวลาที่เหมาะสมกับเวลาว่างของเกษตรกรจากการประกอบอาชีพ ส่วนใหญ่จะเป็นเวลาหลัง 18.00 น.

1.3 การเก็บข้อมูลควรมีการชี้แจง ทำความเข้าใจกับเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างให้ตอบแบบสัมภาษณ์ตามความเป็นจริง เพราะการทำวิจัยที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับหน่วยงานราชการ เกษตรกรจะมีความเกรงใจในการตอบแบบสัมภาษณ์

2. ข้อเสนอแนะของตัวแปรและหัวข้อที่ควรวิจัย

2.1 ควรมีการประเมินผลกระทบของรายการ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ในพื้นที่ที่มีเกษตรกรติดตามชมติดต่อกันมาเป็นเวลานาน เพื่อเปรียบเทียบกับการวิจัยครั้งนี้

2.2 ควรมีการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหา รูปแบบ และกลวิธีการจัดรายการโทรทัศน์เพื่อการเกษตร ตามความต้องการของเกษตรกรในแต่ละภูมิภาค

2.3 ควรมีการวิจัยเฉพาะสถานีวิทยุโทรทัศน์ช่อง 11 เพื่อหาข้อบกพร่อง สิ่งที่ต้องปรับปรุงต่าง ๆ เพื่อให้สื่อของรัฐมีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่เป็นการสูญเสียงบประมาณแผ่นดินโดยเปล่าประโยชน์

บรรณานุกรม

- กรมประชาสัมพันธ์. 2546. “รายการพลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย”. กรุงเทพมหานคร: กรม. อัดสำเนา.
- กฤติพล แก้วโพธิ์. 2536. ความต้องการและปัญหาของเกษตรกรในการรับรู้ข่าวสารการเกษตรจากวิทยุโทรทัศน์ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้.
- กลุ่มวิจัยพัฒนาและสำรวจสำนักนโยบายและแผนการประชาสัมพันธ์ กรมประชาสัมพันธ์. 2540. รายงานผลการวิจัยทัศนคติและความต้องการในการรับชมรายการโทรทัศน์และข่าว ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ศึกษากรณี ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ระหว่างวันที่ 17 มิ.ย. – 7 ก.ค. 2540. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิจัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. 2541. การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค. กรุงเทพมหานคร: คณะนิเทศศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ขนิษฐา เบญจาทิกุล. 2535. ทัศนคติ การใช้ประโยชน์และความพึงพอใจของผู้ชมต่อรายการสารคดีศึกษาเฉพาะกรณีรายการหนึ่งในร้อย. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- คณะกรรมการฝ่ายส่งเสริมการผลิตตำราและสื่อการสอน. 2535. คู่มือการสอน. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจริญ นิยม. 2545. ความพึงพอใจของเกษตรกร ตำบลบ้านกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีต่อรายการการเกษตร ทางสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้
- ช่อผกา วิริยานนท์. 2539. กระบวนการสร้างและรักษาความนิยมของพิธีกรโทรทัศน์. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ชัยขงศ์ พรหมวงศ์ และนิคม ทาแดง. 2536. “การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์” ในเอกสารการสอน
ชุดวิชา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 7. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ดวงทิพย์ วรพันธุ์. 2525. เนื้อหาและลักษณะข่าววิทยุโทรทัศน์ไทยในปัจจุบัน. กรุงเทพมหานคร:
คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ถาวร ช่วยประสิทธิ์. 2531. “สภาพปัจจุบันและปัญหาการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ในประเทศไทย”. ในเอกสารการสอนชุดวิชา การจัดการวิทยุโทรทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทัศนีย์ จันทร. 2535. “การสื่อสารเพื่อการพัฒนาวัฒนธรรมและศาสนา”. ในเอกสารการสอนชุด
วิชาการสื่อสารเพื่อการพัฒนา. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร. 2545. “โครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย”.
2545. (ระบบออนไลน์) แหล่งที่มา <http://nakhonsawan.rink.ac.th/menulist/tgs.htm>
(มีนาคม 2546)
- _____. 2546. จำนวนเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรรายย่อย จังหวัด
เชียงใหม่. เชียงใหม่: ธนาคาร. อัดสำเนา.
- ธรรมบุญ แจ่มศรี. 2545. “การศึกษารายการโทรทัศน์ พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย ในโครงการ
ฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังพักชำระหนี้ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์.
กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นภาพรณ อัจริยกุล. 2531. “แนวคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดการรายการวิทยุโทรทัศน์” ในเอกสารการ
สอนชุดวิชา การจัดการรายการวิทยุโทรทัศน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

- ปมข สุภสาร. 2531. “องค์ประกอบที่จำเป็นของการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์” ในเอกสารการ
สอนชุดวิชา การจัดรายการโทรทัศน์. พิมพ์ครั้งที่ 3. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- ประจวบ อินอ้อค. 2533. “การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์เพื่อการโฆษณาและประชาสัมพันธ์” ใน
เอกสารการสอนชุดวิชา การจัดรายการวิทยุโทรทัศน์. นนทบุรี: มหาวิทยาลัย สุโขทัย
ธรรมาธิราช.
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. 2538. วิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์. พิมพ์ครั้งที่6.
กรุงเทพมหานคร: สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไพโรจน์ ตีรชนากุล. 2528. เทคนิคการผลิตรายการวิดีโอเทปเพื่อการศึกษา. กรุงเทพมหานคร:
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ยุพา สุภากุล. 2540. การสื่อสารมวลชน. กรุงเทพมหานคร: โอ. เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- ถัดดาวัลย์ อินทจักร. 2542. เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องการสอดแทรกความขบขันในรายการ
เกมโชว์แสตคูณสองและชิงร้อยชิงล้าน ชะ ชะ ช่า. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- วสันต์ อติศัพท์. 2533. การผลิตเทปโทรทัศน์เพื่อการศึกษาและฝึกอบรม. กรุงเทพมหานคร:
โอ.เอส. พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์. 2537. การสื่อสารการเกษตร . เชียงใหม่: สถาบันเทคโนโลยีการเกษตร
แม่โจ้
- _____. 2541. การสื่อสารการเกษตร. พิมพ์ครั้งที่10. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. 2546. รูปแบบและกลวิธีการดำเนินเรื่องในการจัดรายการวิทยุโทรทัศน์ตาม
ความต้องการของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

วิทยา ดำรงเกียรติศักดิ์, จิรพร วิทยศักดิ์พันธุ์, นาฎยา ตนานนท์ และนรินทร์ นำเจริญ. 2546. รายงานการวิจัยการประเมินผลความสำเร็จของรายการ”พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” ตามโครงการประชสัมพันธ์การฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร หลังการพักชำระหนี้ ของกรมประชสัมพันธ์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

สมควร เจริญสุข. 2539. พฤติกรรมการเปิดรับสารและความพึงพอใจจากรายการเกมโชว์ทางโทรทัศน์ของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดเชียงใหม่. 2546. รายงานผลการดำเนินงานโครงการฟื้นฟูอาชีพ เกษตรกรหลังพักชำระหนี้ จังหวัดเชียงใหม่ ปี 2544 – 2546. เชียงใหม่

สิทธา พินิจภูวนล. 2532. “ภาษาบันเทิงคดี” ในเอกสารการสอนชุดวิชา ภาษาเพื่อการสื่อสาร. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา.

สุทธิ ชัดดียะ. 2544. การประเมินและวิเคราะห์รายการ จำนวน 8 รายการ ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 กรมประชสัมพันธ์ ทั่วราชอาณาจักร. กรุงเทพมหานคร: สถานีโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11.

_____ . 2545. ตัวแปรที่มีผลต่อการรับชมรายการโทรทัศน์: ศึกษาเฉพาะกรณีการผลิตรายการอรุณรุ่งที่ช่อง 11 ของสถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 กรุงเทพมหานคร. กรุงเทพมหานคร: สถานีวิทยุโทรทัศน์แห่งประเทศไทย.

สุภาภรณ์ พรหมดีราช. 2541. ความพึงพอใจของผู้ชมรายการสุขภาพกับการดูและตนเอง. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

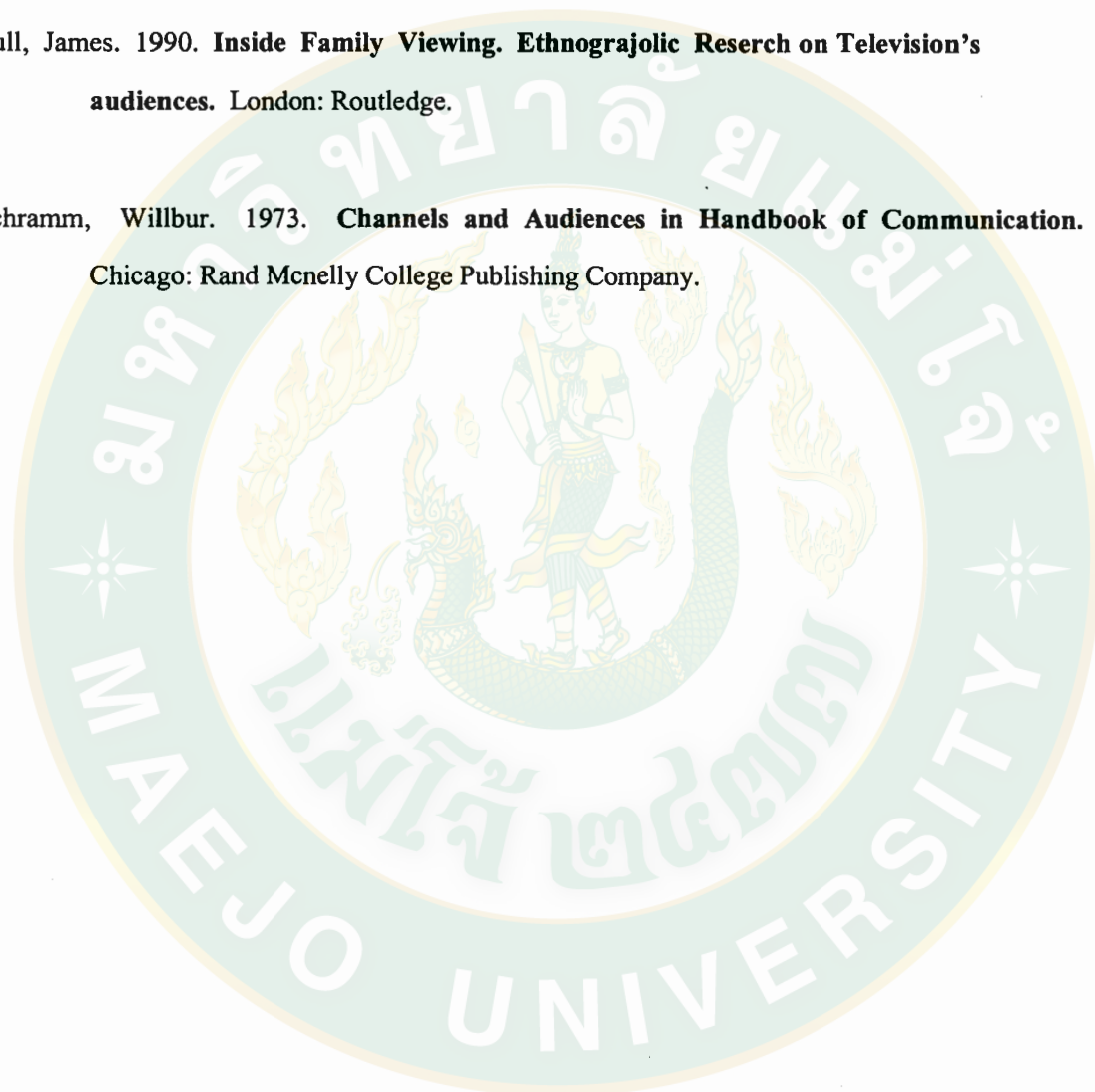
อรรณพ เขียรถาวร. 2520. “บทบาทของโทรทัศน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและการศึกษา”. (นิเทศสาร). 2, 2 (สิงหาคม): 117.

อรรถพร เขียรถาวร. 2542. สื่อมวลชนและสารสนเทศ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เอสพีการพิมพ์.

Katz, E., Blumler and Gurevitch Michael. 1973. "Utilization of Mass Communication by the Individual" in **The Use of Mass Communication**. CA: Sage Publication.

Lull, James. 1990. **Inside Family Viewing. Ethnographic Research on Television's audiences**. London: Routledge.

Schramm, Willbur. 1973. **Channels and Audiences in Handbook of Communication**. Chicago: Rand McNally College Publishing Company.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ลักษณะและรูปแบบการดำเนินรายการ พลังพินถิ่นชีวิตเกษตรกรไทย ปี 2544

รายละเอียดการดำเนินการ พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกร ปี 2544

ครั้งที่ 1 เป็นการเปิดตัวโครงการ จัดเป็นรายการพิเศษ ออกอากาศ 2 ชั่วโมง ในวันศุกร์ที่ 13 กรกฎาคม 2544 เวลา ระหว่างเวลา 10.00 – 12.00 น. มีผู้เข้าร่วมสนทนาเป็นผู้บริหารระดับสูง และผู้รับผิดชอบการดำเนินงานโครงการ คือ

นายชูชีพ หาญสวัสดิ์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายนที ขลิบทอง	รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา	ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
นายอภิชาติ พงษ์ศรีหกุลชัย	เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
นายพิทยาพล นาถราดล	ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

จัดรายการสนทนาโดยใช้ห้องประชุม กรมประชาสัมพันธ์เป็นสถานที่ที่ออกอากาศ และเชื่อมโยงสัญญาณ ไปยังห้องส่งของศูนย์ประชาสัมพันธ์เขตต่าง ๆ ของกรมประชาสัมพันธ์ คือ

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 1 จังหวัดขอนแก่น

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 2 จังหวัดอุบลราชธานี

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 4 จังหวัดพิษณุโลก

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 5 จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ศูนย์ประชาสัมพันธ์เขต 6 จังหวัดสงขลา และที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ซึ่งที่ห้องส่งโทรทัศน์ ในศูนย์ประชาสัมพันธ์เขตนั้น ได้เตรียมการจัดการประชุมกัน ระหว่างคณะกรรมการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ระดับจังหวัด เกษตรกร รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล และเชื่อมโยงสัญญาณมายังห้องส่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถรับฟังและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ได้ทันที สำหรับเนื้อหาของรายการในครั้งนี้ไปประกอบด้วย

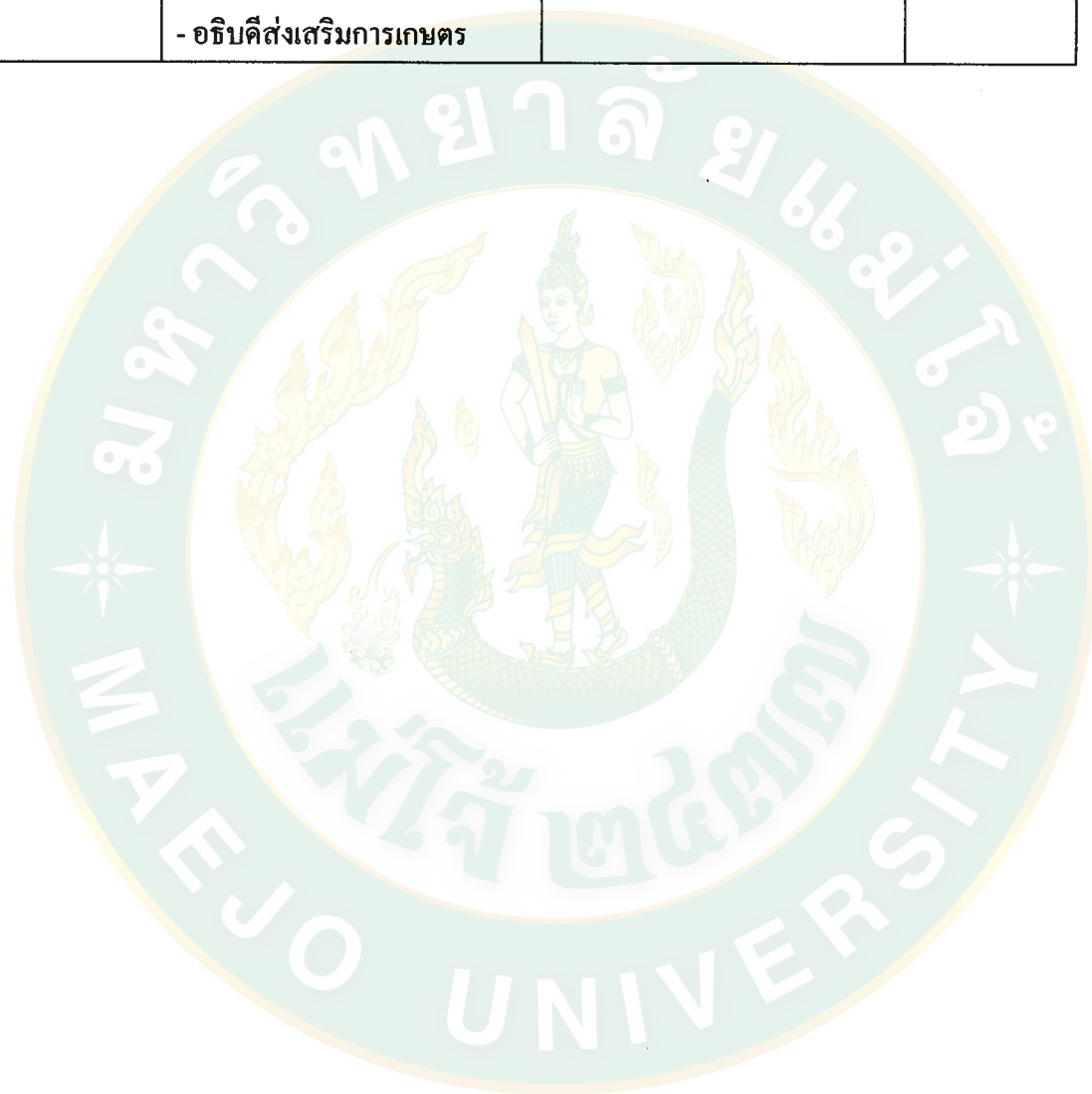
ประเด็น	ลักษณะการนำเสนอ	ความยาว / นาที
- ปัญหาอันเป็นที่มาแห่งโครงการฯ และประโยชน์ที่เกษตรกรจะได้รับ	สารคดีสั้น	8 – 10 นาที
- การชี้แจงนโยบายโครงการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้	การสนทนาโดยรัฐมนตรีว่าการฯ และรัฐมนตรีช่วยว่าการฯ กระทรวงเกษตรฯ (มีเทรกกภาพประกอบเป็นช่วง ๆ)	ท่านละ ประมาณ 10 นาที
- ชี้แจงแนวทางการดำเนินงานตามโครงการ	การสนทนาโดยผู้จัดการ ธกส. (มีเทรกกภาพประกอบเป็นช่วง ๆ)	8 – 10 นาที
- ถามตอบปัญหาด้านต่าง ๆ	ตัดภาพไปยังห้องส่งของกรมประชาสัมพันธ์ใน 6 ภูมิภาค โดยผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้ตอบคำถามที่เกี่ยวข้อง	ถามและตอบ ประมาณ 5 – 7 นาที / คำถาม
- นำเสนอคำถามที่น่าสนใจ ซึ่งคัดจากคำถามทางโทรศัพท์ระหว่างการเสนอรายการ	ผู้ร่วมสนทนาเป็นผู้ตอบ	ประมาณ 20 – 25 นาที
- สรุป	คำถามที่เกี่ยวข้อง	
รวมเวลาการนำเสนอรายการทั้งหมด		120 นาที

ครั้งที่ 2-12 เป็นรายการที่นำเสนอต่อเนื่องทุกวันศุกร์ เวลา 10.00 – 11.00 น. โดยจัดให้ผู้บริหารโครงการ ได้ชี้แจงถึงแนวทางการดำเนินงานในระดับปฏิบัติการ และเชื่อมโยงสัญญาณไปยังห้องส่งของศูนย์ประชาสัมพันธ์เขตของกรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 2 ศูนย์ ซึ่งได้เตรียมการจัดการประชุมกันระหว่างคณะกรรมการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้ระดับจังหวัด เกษตรกร รวมทั้งเจ้าหน้าที่ศูนย์บริการและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล เชื่อมโยงสัญญาณมายังห้องส่งกรุงเทพมหานคร ซึ่งสามารถรับฟังและซักถามข้อสงสัยต่าง ๆ ในช่วงท้ายรายการ โดยการดำเนินรายการทั้ง 12 ครั้ง มีนายสุริน รักษาแก้ว และนางจุฬารัตน์ นีรัตติยกุล เป็นพิธีกร ซึ่งกำหนดตารางการดำเนินงานดังนี้

วันที่	ผู้ร่วมสนทนา	ประเด็นสนทนา	เชื่อมโยง สัญญาณ
ศุกร์ 20 ก.ค. 44	- รองปลัดกระทรวงฯ นายอดิศักดิ์ ศรีสรรพกิจ - อธิบดีกรมส่งเสริม การเกษตร	การสร้างความร่วมมือ ภาครัฐและเครือข่าย ศูนย์บริการฯตำบล	ขอนแก่น สุราษฎร์ธานี
ศุกร์ 27 ก.ค. 44	- รองปลัดกระทรวงฯ นายสุทธิพร จีระพันธุ์ - อธิบดีกรมปศุสัตว์ - อธิบดีกรมประมง - อธิบดีกรมส่งเสริม การเกษตร	ทางเลือกอาชีพเพื่อการฟื้นฟู เกษตรกรหลังการพักชำระ หนี้	เชียงใหม่ สงขลา
ศุกร์ 3 ส.ค. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ - เลขาธิการสำนักงาน เศรษฐกิจการเกษตร	นโยบายรัฐและแผนรองรับ การฟื้นฟูเกษตรกร	อุบลราชธานี พิษณุโลก
ศุกร์ 10 ส.ค. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายนที ขลิบทอง - อธิบดีกรมวิชาการเกษตร - ผู้อำนวยการสำนักงาน กองทุนสงเคราะห์การทำสวน ยาง - อธิบดีกรมตรวจบัญชี สหกรณ์	เทคโนโลยีเพื่อการฟื้นฟู อาชีพ	เชียงใหม่ สุราษฎร์ธานี
ศุกร์ 17 ส.ค. 44	- อธิบดีกรมประมง - ประมงจังหวัด - เกษตรกร 1 ท่าน	การประมงเพื่อฟื้นฟูอาชีพ	สงขลา อุบลราชธานี

วันที่	ผู้ร่วมสนทนา	ประเด็นสนทนา	เชื่อมโยง สัญญาณ
ศุกร์ 24 ส.ค. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายชนันท์ ขลิบทอง - อธิปไตยกรมพัฒนาที่ดิน	การฟื้นฟูทรัพยากรดินเพื่อ สร้างรายได้เกษตรกร	ขอนแก่น พิษณุโลก
ศุกร์ 31 ส.ค. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ - อธิปไตยกรมส่งเสริมสหกรณ์ - เลขานุการสำนักงานการปฏิรูป ที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการ ฟื้นฟูอาชีพเกษตรกร	สุราษฎร์ธานี อุบลราชธานี
ศุกร์ 7 ส.ค. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ - อธิปไตยกรมส่งเสริมการเกษตร - เกษตรจังหวัด 1 ท่าน - เกษตรกร 1 ท่าน	การปลูกพืชเพื่อฟื้นฟูอาชีพ	ขอนแก่น สงขลา
ศุกร์ 14 ก.ย.44	งดออกอากาศเนื่องจากถ่ายทอดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์จากประเทศมาเลเซีย		
ศุกร์ 21 ก.ย. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายชนันท์ ขลิบทอง - อธิปไตยกรมชลประทาน - อธิปไตยกรมป่าไม้	การฟื้นฟูทรัพยากรเพื่อ สร้างรายได้ให้เกษตรกร	สงขลา พิษณุโลก
ศุกร์ 28 ก.ย. 44	- รมช.กระทรวงเกษตรและ สหกรณ์ นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ - อธิปไตยกรมปศุสัตว์ - ปศุสัตว์จังหวัด 1 ท่าน - เกษตรกร 1 ท่าน	การเลี้ยงสัตว์เพื่อฟื้นฟู อาชีพ	อุบลราชธานี เชียงใหม่

วันที่	ผู้ร่วมสนทนา	ประเด็นสนทนา	เชื่อมโยง สัญญา
ศุกร์ 5 ต.ค. 44	- ปลัดกระทรวงเกษตรฯ - เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจ การเกษตร - อธิบดีส่งเสริมการเกษตร	แผนการรองรับการฟื้นฟู อาชีพเกษตรกร ปี 2545	พิษณุโลก ขอนแก่น สงขลา

ภาพตัวอย่างรายการวิทยุโทรทัศน์ “พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย” แบ่งช่วงรายการออกเป็น 3 ช่วง ดังนี้

ช่วงที่ 1 นำเข้าสู่รายการ

เป็นการสนทนาระหว่างพิธีกร 2 คน (เป็นพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์ 1 คน และเกษตรกรและสหกรณ์ัจคมา 1 คน) ใช้เวลาประมาณ 5 นาที

พิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์

พิธีกรจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ช่วงที่ 2 เป็นการสนทนาประเด็นต่าง ๆ

เป็นการสนทนาประเด็นต่าง ๆ ในแต่ละสัปดาห์ โดยมีพิธีกรจากกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ดำเนินการสนทนา สัมภาษณ์วิทยากร ใช้เวลาประมาณ 40 นาที

ช่วงที่ 3 สรุปรายการ

เป็นการสนทนาการระหว่างพิธีกร 2 คน คล้ายช่วงที่ 1 เนื้อหาการสนทนาเป็นการสรุปรายการ ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

ภาคผนวก ข

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์ "พลิกฟื้นคืนชีวิตเกษตรกรไทย"

แบบสัมภาษณ์เพื่อประเมินรายการวิทยุโทรทัศน์
รายการ “พลิกแผ่นดินชีวิตเกษตรกรไทย”
(ช่อง 11 อังคาร 15.00 – 16.00 น.)
ตามโครงการประชาสัมพันธ์การฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรหลังการพักชำระหนี้

ตอนที่ 1 ภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ

- 1.ชาย
 2.หญิง

2. อายุ..... ปี

3. ชุมชนที่อาศัย หมู่ที่.....ตำบล.....
อำเภอ..... จังหวัด.....

4. ระดับการศึกษา

- 1.ประถมศึกษา
 2.มัธยมศึกษา
 3.อนุปริญญา/ปวส.
 4.ปริญญาตรี
 5.สูงกว่าปริญญาตรี

5. สถานภาพครอบครัว

☐ 1. โสด	☐ 4.หม้าย
☐ 2.สมรส	☐ 5.แยกกันอยู่
☐ 3.หย่า	☐ 6.อื่น ๆ (ระบุ)

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะพฤติกรรมการเปิดรับชมรายการพริกพื้นถิ่นชีวิตเกษตรกร ไทย

(อังคาร 15.00-16.00 น. สทท.11)

1. ท่านเคยชมรายการพริกพื้นถิ่นชีวิตเกษตรกรไทยหรือไม่
 - 1.เคย ถ้าเคยเริ่มชมมาตั้งแต่(ระบุเดือน/ปี).....
 - 2.ไม่เคย (สิ้นสุดคำถาม)

2. ท่านได้ติดตามชมรายการ
 - 1.เป็นประจำทุกสัปดาห์
 - 2.ชมบ้าง ไม่ชมบ้าง
 - 3.นาน ๆ ชมที
 - 4.ชมน้อยมาก

3. ท่านติดตามชมรายการดังกล่าวเพราะ
 - 1.กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ชักชวน
 - 2.เพื่อนบ้านแนะนำให้ชม
 - 3.ท่านเลือกช่องมาพบโดยบังเอิญ
 - 4.ได้ยินผู้อื่นพูดถึงเลยเปิดชม
 - 5.อื่น ๆ (โปรดระบุ)

4. เหตุผลในการเปิดรับชมรายการ
 - 1.เพื่อ ได้ความรู้แนวปฏิบัติใหม่ ๆ
 - 2.เพื่อสร้างความมั่นใจในแนวปฏิบัติที่ทำอยู่
 - 3.เพื่อฆ่าเวลา
 - 4.เพื่อมีเรื่องไปคุยกับเพื่อน
 - 5.อื่น ๆ (โปรดระบุ)

5. ท่านเคยติดต่อกับผู้ดำเนินรายการในช่วงเวลาดังกล่าว ท่านติดต่อโดยทางใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.ส่งจดหมายเข้าสู่รายการ
 2.โทรศัพท์ถึงผู้จัดรายการ
 3.อื่น ๆ (โปรดระบุ)
 4.ไม่เคยติดต่อ

6. ท่านชมรายการดังกล่าวจากที่ใด

- 1.ที่บ้านของตนเอง 3.อื่น ๆ (โปรดระบุ)
 2.ที่บ้านเพื่อน,ญาติ

7. ส่วนต่าง ๆ ของรายการที่ท่านชอบและไม่ชอบ

ส่วนต่าง ๆ ของรายการ	1.ชอบ	2.ไม่ชอบ เพราะ
1.การเปิดรายการ		
2.ผู้ดำเนินรายการ		
3.รูปแบบรายการ		
4.เนื้อหาสาระ		
5.การสัมภาษณ์บุคคลในรายการ		
6.ช่วงเวลาที่ยออกอากาศ		
7.การตอบปัญหา หรือ ไขข้อข้องใจ		
8.การมีส่วนร่วมในรายการ		
9.อื่น ๆ (โปรดระบุ).....		

8.เรื่องที่ยากให้นำเสนอ (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- 1.พีช (ระบุ).....
 2.การเลี้ยงสัตว์ (ระบุ).....
 3.ประมง(ระบุ).....
 4.การแปรรูป(ระบุ).....

- [] 5.เครื่องกลเกษตร(ระบุ).....
- [] 6.บรรจุกัญช์
- [] 7.การตลาด
- [] 8.อื่น ๆ (ระบุ).....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการพึงพอใจของประชาชนต่อรายการ

ระดับความพึงพอใจในการรับฟัง/รับชมรายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	ไม่ พอใจ 1	เหตุผล ระบุ
ด้านเนื้อหา/สาระ					
ก.ตรงกับความต้องการของผู้ชม					
1. ได้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน					
2. ได้ความรู้ใหม่ ๆ					
3. ได้ข่าวสารเกี่ยวข้องกับการพัฒนาอาชีพ					
ข.ตรงกับความต้องการของชุมชน					
4. ได้เสนอปัญหาที่แท้จริงชุมชน					
5. มีหนทางที่ช่วยแก้ไขปัญหามุมชน					
6. ได้ข้อเสนอแนะใหม่ ๆ					
7. มีทางออกที่จะนำไปปฏิบัติต่อไปได้ในชุมชน					
ค.ประเด็นที่น่าสนใจ					
8. มีสาระประโยชน์กับการดำเนินชีวิต					
9. มีการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้น					
10. ส่งเสริมอาชีพของชุมชน					
11. การสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าของชุมชน					
ด้านรูปแบบรายการ					
12. ผู้ดำเนินรายการเป็นกันเองกับผู้ชม					
13. วิทยากรที่รับเชิญมีความน่าสนใจ					

ระดับความพึงพอใจในการรับฟัง/รับชมรายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	มาก 4	ปาน กลาง 3	น้อย 2	ไม่ พอใจ 1	เหตุผล ระบุ
14.ประเด็นที่น่าสนใจ					
15.รูปแบบรายการน่าสนใจ					
16.โทรศัพท์/เขียนจดหมายไปร่วมรายการได้					
17.รายการมีความน่าเชื่อถือ					
18.วิทยากรพูดตรงประเด็น ได้รับความสมบูรณ์					
19.การลำดับเนื้อหา การเดินเรื่อง					
20.ความยาวสั้นของเรื่อง					
21.ความชัดเจนของภาพ/ภาษา/คำบรรยาย					
วัน/เวลาออกอากาศ					
22.วันที่ออกอากาศเหมาะสม					
23. ช่วงเวลาการจัดเหมาะสม					
24. ความยาวของรายการเหมาะสม					
การประชาสัมพันธ์รายการ					
25.การรับรู้ประเด็น/เรื่องที่จะนำเสนอล่วงหน้า					
26.การรับรู้รายการจากสื่อต่าง ๆ					
27. การสร้างเครือข่ายการรับชม/รับฟังร่วมกัน					
28. การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานอื่นๆ					

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

ท่านมีความต้องการให้รายการมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างไรในด้านต่อไปนี้

5.1 การพัฒนารูปแบบรายการ.....

.....
.....
.....

5.2 เนื้อหา/สาระ.....

.....
.....
.....

5.3 วัน/เวลาในการนำเสนอรายการ.....

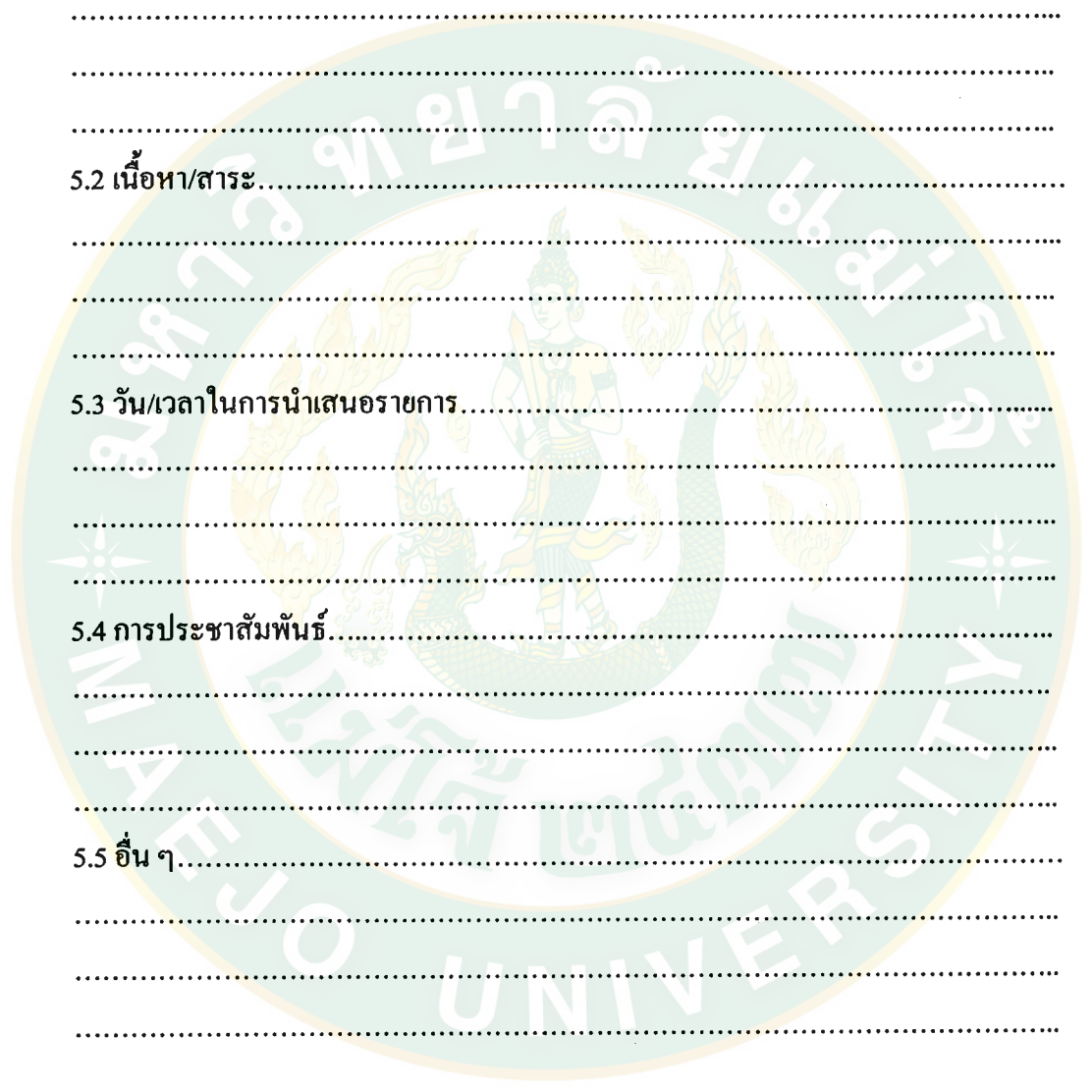
.....
.....
.....

5.4 การประชาสัมพันธ์.....

.....
.....
.....

5.5 อื่น ๆ.....

.....
.....
.....

ตอนที่ 4 ผลกระทบและประโยชน์จากการรับชมรายการ

หลังจากชมรายการท่านได้นำความรู้ที่ได้ไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองอย่างไร

ปัจจัย	1.ไม่เปลี่ยนแปลง	2.เปลี่ยนแปลงระบุ
1. มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ปัจจัยการผลิต เช่น เมล็ดพันธุ์, ที่ดิน, ปุ๋ย, ยา, การจัดการ ฯ		
2. การเปลี่ยนแปลงกิจกรรมในการทำการเกษตร(มากขึ้น/น้อยลง)		
3. การมีส่วนร่วมของบุคคลในครอบครัว (ใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น/ มีกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น ฯลฯ)		

ปัจจัย	1.ไม่เปลี่ยนแปลง	2.เปลี่ยนแปลงระบุ
4. การเปลี่ยนแปลง 4.1. ความรู้/ความสนใจ		
4.2. เจตคติในการทำการเกษตร การดำเนินชีวิตในชุมชน		
4.3. ทักษะในการทำการเกษตร		
4.4. การเปลี่ยนแปลงแรงบันดาลใจในอาชีพ/ความมุ่งมั่น/ ความภาคภูมิใจในอาชีพ		
5. การเปลี่ยนแปลงคุณภาพชีวิต (ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์มากขึ้น/ความเป็นอยู่ดีขึ้น/ครอบครัวมีการศึกษามากขึ้น/สุขภาพดีขึ้น/ มีความสุขมากขึ้น)		

ภาคผนวก ค
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ-สกุล - นางสาวภัทราภรณ์ คีสลิต
- วันเดือนปีเกิด - 17 สิงหาคม 2522
- ภูมิลำเนา - จังหวัดตาก
- ประวัติการศึกษา - พ.ศ. 2540 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6
โรงเรียนผดุงปัญญา จังหวัดตาก
- ประวัติการทำงาน - พ.ศ. 2544 ศึกษาศาสตรบัณฑิต (ภาษาไทย)
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- พ.ศ. 2545 – ปัจจุบัน
เลขานุการองค์กร WSF (World Social Forum)
ASIA จังหวัดเชียงใหม่